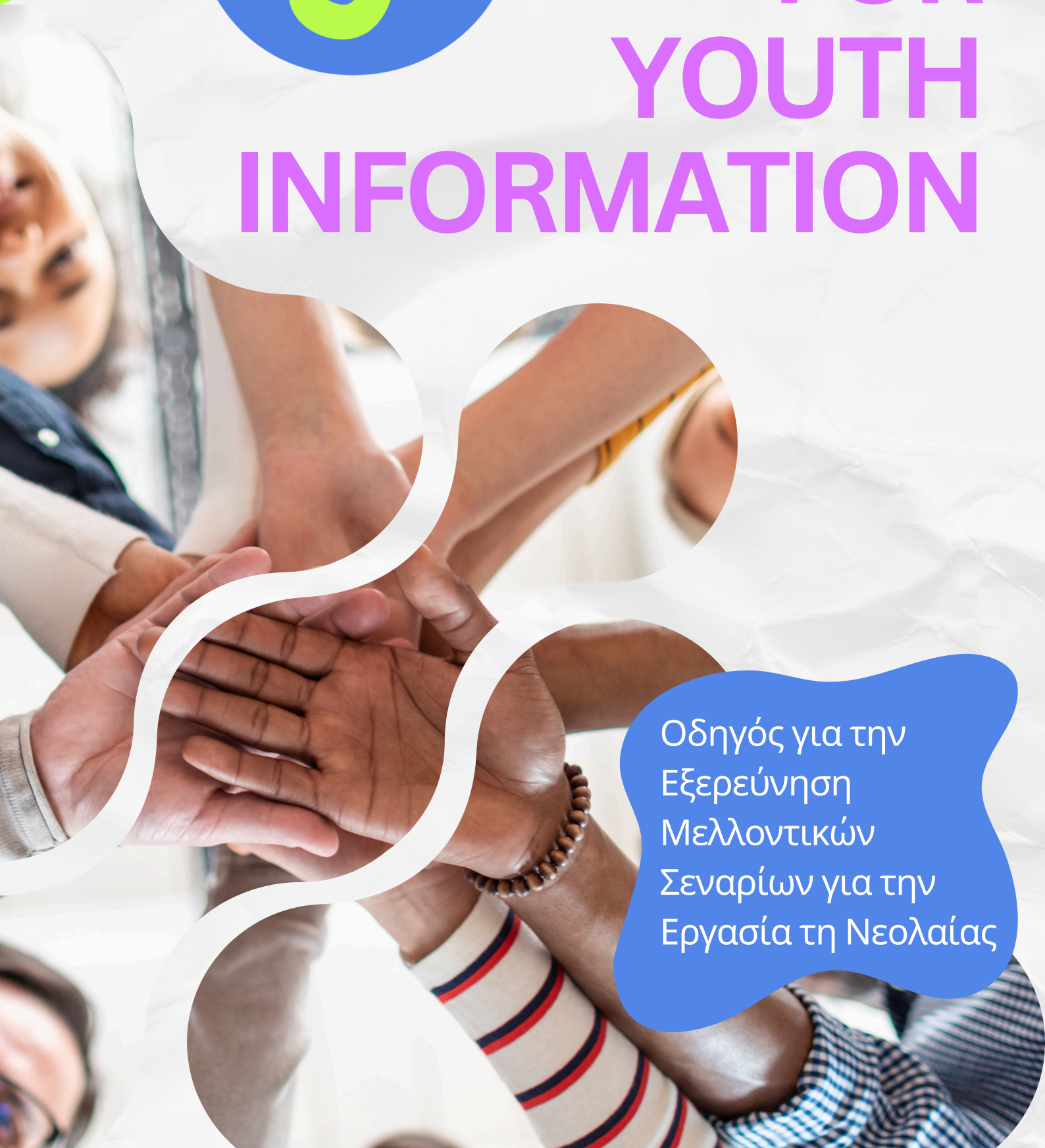
FOR YOUTH INFORMATION



Οδηγός για την Εξερεύνηση Μελλοντικών Σεναρίων για την Εργασία τη Νεολαίας

Η παρούσα δημοσίευση για το έργο For Youth Information (FYI)

Το έργο FYI είναι μια πρωτοβουλία που χρηματοδοτείται από το Erasmus+ και δημιουργεί μια ψηφιακή κοινότητα όπου οι νέοι μπορούν να έχουν πρόσβαση σε ανοιχτούς εκπαιδευτικούς πόρους, podcasts, βίντεο και εργαλειοθήκες για να υποστηρίξουν τη μάθηση και την ενεργό συμμετοχή τους. Η αποστολή του είναι να ενδυναμώσει τους νέους μέσω προσβάσιμων και ελκυστικών πόρων και να καλλιεργήσει τη δια βίου μάθηση. Το όραμα είναι η δημιουργία ενός δυναμικού ψηφιακού χώρου όπου οι νέοι μπορούν να εξερευνούν τα ενδιαφέροντά τους, να αποκτούν δεξιότητες και να συνδέονται με ευκαιρίες ανάπτυξης. Οι στόχοι του περιλαμβάνουν την ενίσχυση των εργαλείων μη τυπικής εκπαίδευσης, τη στήριξη των επαγγελματιών νεολαίας, τη βελτίωση της απασχολησιμότητας και την οικοδόμηση μιας διασυνδεδεμένης ψηφιακής κοινότητας.

Εταίροι:

EUROPEAN DIALOGUE

BKPLUS EUROPE

MCC celjski mladinski center prostor svobodnih idej in druženja

TFNOW

iED Estonia

Σεπτέμβριος 2025

Χρηματοδοτήθηκε από το Erasmus+
KA2 Strategic Partnerships for Youth
(Στρατηγικές Συνεργασίες για τη Νεολαία)
Αριθμός Έργου: 2024-1-SI02-KA220-YOU-000251355

Funded by the European Union

Αυτό το έργο έχει χρηματοδοτηθεί με την υποστήριξη της Ευρωπαϊκής Επιτροπής. Η παρούσα δημοσίευση αντικατοπτρίζει μόνο τις απόψεις των συγγραφέων και η Επιτροπή δεν μπορεί να θεωρηθεί υπεύθυνη για οποιαδήποτε χρήση του περιεχομένου που περιλαμβάνεται σε αυτήν.

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

1 ΤΙ ΕΙΝΑΙ ΤΟ FORESIGHT

1.1 Βασικές Αρχές του Foresight
1.2 Που Χρησιμοποιείται το Foresight;
1.3 Είδη του Foresight
1.4 Πρακτικές Εφαρμογές
1.5 Γιατί είναι Σημαντικό?
Βιβλιογραφία

2 ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΙΣ ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΕΣ FORESIGHT

2.1 Γιατί Έχει Σημασία η Κατανόηση Διαφορετικών Μεθόδων στην Εργασία με τη Νεολαία
2.2 Εξερεύνηση Τάσεων (Trend Exploration)
2.3 Μελλοντική Αφήγηση (Future telling)
2.4 Δημιουργία Σεναρίων (Scenario Building)
2.5 Μελλοντικός Σχεδιασμός (Future Planning)
2.6 Αναδρομικός Σχεδιασμός (Backcasting)
2.7 Τροχός του Μέλλοντος (Futures Wheel)
2.8 Οι Ντετέκτιβ του Μέλλοντος: Μία Μεθοδολογία Ανίχνευσης Οριζόντων (Horizon Scanning)
2.9 Πίνακας 2x2 (2x2 Matrix)
2.10 Άλλες Μεθοδολογίες Foresight
2.11 Ενδομεθοδολογικές Επισκοπήσεις (Cross-Methodologies)
Βιβλιογραφία

3 ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΑ (WORKSHOPS)

Εργαστήριο no. 1: Χαρτογράφηση και Εξερεύνηση Τασεων
Εργαστήριο no. 2: Μελλοντική Αφήγηση
Εργαστήριο no. 3: Το Εργαστήριο του Μέλλοντος
Εργαστήριο no. 4: Διαμορφώνοντας το Αύριο
Εργαστήριο no. 5: Πως να Υλοποιήσεις ένα Εργαστήριο Αναδρομικού Σχεδιασμού (Σχεδιάζοντας το Μέλλον Αντίστροφα)
Εργαστήριο no. 6: Τροχός του Μέλλοντος
Εργαστήριο no. 7: Ντετέκτιβ του Μέλλοντος (Έκδοση Νεολαία + Δημοκρατία)
Εργαστήριο no.8: Πίνακας 2x2

ΕΠΙΛΟΓΟΣ

FOR YOUTH INFORMATION



Εισαγωγή

«Ζούμε σε μια εποχή ταχύτατων αλλαγών, αβεβαιότητας και πολυπλοκότητας. Αναδυόμενες τεχνολογίες, περιβαλλοντικές προκλήσεις, μεταβαλλόμενες αγορές εργασίας και εξελισσόμενα πολιτικά τοπία διαμορφώνουν τον κόσμο που θα κληρονομήσουν οι νέοι. Σε αυτό το πλαίσιο, η προοπτική (foresight) δεν είναι μόνο ένα πολύτιμο εργαλείο, αλλά και μια ουσιώδης δεξιότητα. Μας βοηθά—και τους νέους με τους οποίους εργαζόμαστε—να εξετάζουμε κριτικά τις τάσεις, να φανταζόμαστε πιθανά μέλλοντα και να σχεδιάζουμε δημιουργικές, ανθεκτικές απαντήσεις.

Η προοπτική μπορεί αρχικά να φαίνεται αφηρημένη—σαν να προσπαθούμε να «κοιτάξουμε» στο μέλλον—όμως στην πράξη περιλαμβάνει μια σειρά από προσιτές μεθόδους που μας προετοιμάζουν για ό,τι έπεται. Αν διαβάζετε αυτό το εγχειρίδιο, πιθανότατα είστε περίεργοι για αυτές τις προσεγγίσεις και πρόθυμοι να τις εξερευνήσετε περαιτέρω—κάτι που εκτιμούμε ιδιαίτερα.

Το μέλλον δεν πρέπει απλώς να συμβαίνει στους νέους· πρέπει οι ίδιοι να μπορούν να το διαμορφώνουν. Η εργασία με τη νεολαία που ενσωματώνει την προοπτική μπορεί να καλλιεργήσει ουσιαστική συμμετοχή, κριτικό στοχασμό και συλλογική δράση. Βοηθά τους νέους να κατανοούν τα συστήματα, να συμμετέχουν στη λήψη αποφάσεων και να δρουν με μεγαλύτερη επίγνωση του γύρω τους κόσμου.

Γι’ αυτό το εγχειρίδιο δημιουργήθηκε για εκπαιδευτικούς, εργαζόμενους νεολαίας και διευκολυντές—not μόνο για ενημέρωση, αλλά και για στήριξη της πρακτικής τους. Προσφέρει πρακτικά εργαλεία, δομημένες μεθοδολογίες και προσαρμόσιμες δραστηριότητες για την ανάπτυξη της κριτικής σκέψης των νέων, της κοινωνικής και πολιτικής τους επίγνωσης και του ψηφιακού τους γραμματισμού.

Το περιεχόμενο είναι αποτέλεσμα συνεργασίας μεταξύ εργαζομένων νεολαίας, εκπαιδευτικών, ερευνητών και νέων από όλη την Ευρώπη. Αντανακλά κοινές αξίες συμπερίληψης, συμμετοχής και ηθικής δέσμευσης. Οι μέθοδοι και οι ιδέες που παρουσιάζονται εδώ είναι ανοιχτές σε ερμηνείες· σας ενθαρρύνουμε να τις προσαρμόσετε στο δικό σας πλαίσιο και στις ανάγκες των μαθητών/συμμετεχόντων σας.

Είτε είστε νέοι στην προοπτική είτε την έχετε ήδη εντάξει στη δουλειά σας, ελπίζουμε το εγχειρίδιο αυτό να λειτουργήσει τόσο ως πρακτικός οδηγός όσο και ως πηγή έμπνευσης. Παραμείνετε περίεργοι, σκεφτείτε κριτικά και μοιραστείτε την εμπειρία σας—η προοπτική είναι μια ζωντανή πρακτική που αναπτύσσεται μέσω διαλόγου, δημιουργικότητας και συνεργασίας.»

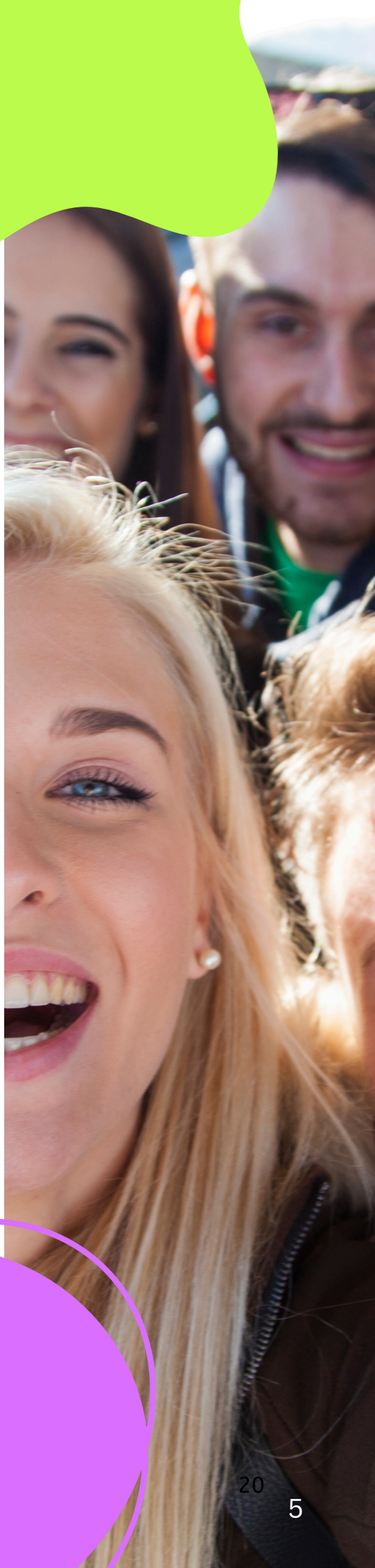
1 Τι είναι το FORESIGHT?

Η προοπτική (foresight) είναι μια συστηματική προσέγγιση που εξερευνά διάφορα πιθανά μέλλοντα για να αναπτυχθούν αποτελεσματικές στρατηγικές για το σήμερα. Αντί να εστιάζει σε ένα μόνο αποτέλεσμα, ενθαρρύνει τη συνεκτίμηση πολλαπλών δυνατοτήτων (UNDP, 2018). Αυτή η πρακτική ενισχύει την ανθεκτικότητα, τη στρατηγική σκέψη και τη δημιουργικότητα—στοιχεία ζωτικά σε μια εποχή ταχέων αλλαγών και σύνθετων προκλήσεων.

1.1 Βασικές Αρχές του Foresight

Η ικανότητα να κοιτάμε πέρα από το παρόν έχει διαχρονικά κινήσει την πρόοδο. Είτε εργάζεστε με νέους, είτε διαμορφώνετε πολιτικές, είτε στηρίζετε κοινότητες, η πρόβλεψη της αλλαγής και η προετοιμασία για την αβεβαιότητα μπορούν να οδηγήσουν σε πιο ανθεκτικά, χωρίς αποκλεισμούς και δημιουργικά αποτελέσματα.

Με αυτά τα στοιχεία κατά νου, το παρόν κεφάλαιο παρουσιάζει βασικές αρχές και μεθόδους που δείχνουν πώς η προοπτική μπορεί να υποστηρίξει άτομα—ιδίως εργαζόμενους νεολαίας, εκπαιδευτικούς και ΜΚΟ που δουλεύουν με νέους. Προσφέρει πρακτικές στρατηγικές για να σκεφτόμαστε πιθανά μέλλοντα και να δρούμε πάνω σε αυτά στο παρόν.»



ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΕΙΣ FORESIGHT



Το Πρόγραμμα Ανάπτυξης των Ηνωμένων Εθνών (UNDP, 2018) διακρίνει αρκετές προσεγγίσεις του Foresight, καθεμία από τις οποίες επιτελεί διαφορετικό σκοπό:

Στρατηγικό foresight

Χρησιμοποιείται για τον μακροπρόθεσμο σχεδιασμό, την ενίσχυση της ανθεκτικότητας και τη συστημική σκέψη.

Συμμετοχικό foresight

Εστιάζει στη συν-δημιουργία και τη συμμετοχή των ενδιαφερομένων, επιτρέποντας σε ποικίλες φωνές να διαμορφώνουν οράματα για το μέλλον.

Πολιτικό foresight

Αξιολογεί πώς μπορεί να λειτουργήσουν οι πολιτικές υπό διαφορετικές μελλοντικές συνθήκες.

Κανονιστικό foresight

Εστιάζει στη διατύπωση των επιθυμητών μελλοντικών καταστάσεων και των διαδρομών που απαιτούνται για την επίτευξή τους.

Καινοτομικό foresight

Βοηθά στον εντοπισμό αναδυόμενων τεχνολογιών και πεδίων για μελλοντική καινοτομία.

ΒΑΣΙΚΕΣ ΑΡΧΕΣ ΤΟΥ FORESIGHT



Κάθε τύπος Foresight έχει ξεχωριστή εφαρμοσιμότητα στην ακαδημαϊκή κοινότητα και στρατηγικές για τον επιχειρηματικό σχεδιασμό και τη χάραξη πολιτικής. Το UNDP (2018) και το GCPSE (2015) αναγνωρίζουν τις ακόλουθες βασικές αρχές



Σκέψη για τα μέλλοντα

Αναγνώριση ότι το μέλλον είναι πολύμορφο, αβέβαιο και διαμορφώνεται από τις σημερινές αποφάσεις.

Συστημική ανάλυση

Εξέταση αλληλοσυνδεόμενων παραγόντων στις πολιτικές, τεχνολογικές, κοινωνικές, περιβαλλοντικές και οικονομικές διαστάσεις.

Συμμετοχή και συμπερίληψη

Εμπλοκή ποικίλων φορέων και οπτικών.

Μακροπρόθεσμος προσανατολισμός

Υπέρβαση των βραχυπρόθεσμων κύκλων προς μεσο- και μακροπρόθεσμους χρονικούς ορίζοντες.

Επαναληπτική μάθηση

Συνεχής αναθεώρηση και προσαρμογή των στρατηγικών παραδοχών.

Ο τσεχικός μεθοδολογικός οδηγός Priorities συμπληρώνει τις παραπάνω προσεγγίσεις με ένα δομημένο μοντέλο πέντε φάσεων (5P): Προετοιμασία (Prepare), Αντίληψη (Perceive), Προβλεπτική διερεύνηση (Anticipate), Σχεδιασμός (Plan), Παρουσίαση (Present) (České Priority, 2022). Οι φάσεις αυτές αντανακλούν τόσο τον πρακτικό όσο και τον στοχαστικό χαρακτήρα της εργασίας πρόβλεψης.

Προτείνουμε να εξερευνήσετε τα ακόλουθα υποκεφάλαια, για όσους θέλουν να κατανοήσουν πιο βαθιά το Foresight. Εκεί θα βρείτε τις θεωρητικές βάσεις και τις πρακτικές εφαρμογές των παραπάνω μεθόδων και εργαλείων.

Ας εμβαθύνουμε!

1.2 Που χρησιμοποιείται το Foresight;



Σε όλο τον κόσμο, οργανισμοί τόσο στον δημόσιο όσο και στον ιδιωτικό τομέα στρέφονται στο Foresight για να φανταστούν και να προετοιμαστούν για διαφορετικά μέλλοντα. Είτε πρόκειται για μια κυβέρνηση που σχεδιάζει το μέλλον της εκπαίδευσης, μια εταιρεία που αναπτύσσει βιώσιμα προϊόντα, είτε ένα πανεπιστήμιο που μελετά αναδυόμενες παγκόσμιες τάσεις, το Foresight προσφέρει πρακτικά εργαλεία για τη στοχευμένη διαχείριση της αλλαγής.



Για τους εργαζόμενους νεολαίας, η κατανόηση του πώς χρησιμοποιείται το Foresight σε διαφορετικά πεδία μπορεί να ανοίξει νέες ευκαιρίες. Προσφέρει δημιουργικούς τρόπους εμπλοκής των νέων σε σκέψη προσανατολισμένη στο μέλλον—βοηθώντας τους να καλλιεργήσουν αυτοπεποίθηση, ανθεκτικότητα και αίσθηση αυτενέργειας στη διαμόρφωση του κόσμου γύρω τους.

Στην ακόλουθη ενότητα, εξερευνούμε τρεις βασικούς τομείς όπου το Foresight χρησιμοποιείται ευρέως: τις επιχειρήσεις, την πολιτική και τον δημόσιο τομέα, και την ακαδημαϊκή έρευνα. Βλέποντας πώς διαφορετικοί τομείς εφαρμόζουν το Foresight, μπορούμε να κατανοήσουμε καλύτερα την αξία του στην πράξη και πώς παρόμοιες προσεγγίσεις μπορούν να υποστηρίξουν την εργασία με νέους.

Foresight στην Πολιτική και το Δημόσιο Τομέα

Οι κυβερνήσεις και οι δημόσιοι φορείς αξιοποιούν ολοένα και περισσότερο το Foresight για την αντιμετώπιση μελλοντικών προκλήσεων. Αυτή η προσέγγιση ενθαρρύνει τη στρατηγική σκέψη και βοηθά τους ηγέτες να αναπτύξουν ανθεκτικές, χωρίς αποκλεισμούς και προσανατολισμένες στο μέλλον πολιτικές.

Σε ευρωπαϊκό επίπεδο, η Ατζέντα Στρατηγικού Foresight καθοδηγεί την Ευρωπαϊκή Επιτροπή στην αντιμετώπιση θεμάτων όπως η κλιματική αλλαγή, ο ψηφιακός μετασχηματισμός, οι δημογραφικές μεταβολές και οι γεωπολιτικές αβεβαιότητες (European Commission, 2024). Οι σχετικές αναλύσεις ενημερώνουν αποφάσεις για χρηματοδότηση, κοινωνική προστασία, πράσινες μεταβάσεις και καινοτομία. Οι πόλεις και οι περιφέρειες εφαρμόζουν Foresight μέσω επιτροπών πολιτών και συνελεύσεων νεολαίας, κινητοποιώντας τις κοινότητες στη διαμόρφωση της εκπαίδευσης, της αστικής ανάπτυξης και των κλιματικών απαντήσεων. Αυτή η εμπλοκή καθιστά τη χάραξη πολιτικής πιο δημοκρατική και συμπεριληπτική.

Ο δημόσιος τομέας υγείας έχει επίσης ωφεληθεί από το Foresight. Κατά την πανδημία COVID-19, αρκετές κυβερνήσεις αξιοποίησαν το horizon scanning για τον έγκαιρο εντοπισμό κινδύνων και την αποτελεσματικότερη ανταπόκριση (OECD, 2022).

Foresight στις Επιχειρήσεις

Στον επιχειρηματικό κόσμο, το Foresight βοηθά τους οργανισμούς να προετοιμάζονται για την αλλαγή, να εντοπίζουν νέες ευκαιρίες και να παραμένουν ανταγωνιστικοί. Σε αντίθεση με τον βραχυπρόθεσμο σχεδιασμό, εξετάζει χρονικούς ορίζοντες 10, 20 ή και 30 ετών, ώστε να προβλέψει πώς μπορεί να εξελιχθούν οι παγκόσμιες τάσεις, οι τεχνολογίες και οι ανάγκες των καταναλωτών—διευκολύνοντας πιο στοχαστικές αποφάσεις και ανθεκτικές στρατηγικές.

Ένα γνωστό παράδειγμα είναι η χρήση scenario planning από τη Shell, που ξεκίνησε τη δεκαετία του 1970. Δημιουργώντας εναλλακτικά σενάρια για το μέλλον του ενεργειακού τομέα, η Shell κατάφερε να προσαρμοστεί στα πετρελαϊκά σοκ και να προβλέψει αναταράξεις της αγοράς—μια πρακτική που πλέον έχει υιοθετηθεί ευρέως σε πολλούς κλάδους (Polytechnique Insights, 2021).

Σήμερα, οι επιχειρήσεις χρησιμοποιούν το Foresight για να διερευνήσουν πώς αναδυόμενες τεχνολογίες όπως η τεχνητή νοημοσύνη (AI) ή το blockchain, οι περιβαλλοντικές αλλαγές και οι μεταβαλλόμενες αξίες μπορεί να διαμορφώσουν τις αγορές. Για παράδειγμα, ένα brand μόδας μπορεί να αναλύει τις τάσεις της νεολαίας ως προς τη βιωσιμότητα, ενώ μια υπηρεσία διανομής φαγητού μπορεί να χρησιμοποιεί horizon scanning για να εντοπίζει σήματα όπως η άνοδος του τεχνητού κρέατος ή οι υπερ-τοπικές δίαιτες. Πολλές εταιρείες πλέον δημιουργούν ομάδες foresight ή συνεργάζονται με συμβούλους καινοτομίας για να διερευνούν μακροπρόθεσμα σενάρια, να δοκιμάζουν επιχειρηματικά μοντέλα και να σχεδιάζουν προϊόντα που ανταποκρίνονται στις ανάγκες του μέλλοντος.

Για τους νέους, η κατανόηση του τρόπου με τον οποίο οι επιχειρήσεις αξιοποιούν το Foresight μπορεί να πυροδοτήσει ιδέες για κοινωνική καινοτομία ή επιχειρηματικότητα. Οι εργαζόμενοι νεολαίας μπορούν να ενθαρρύνουν έργα που εφαρμόζουν παρόμοια εργαλεία, για να φανταστούν νέες λύσεις σε τοπικές ή παγκόσμιες προκλήσεις.»

Foresight στην Ακαδημαϊκή Έρευνα

Στον ακαδημαϊκό χώρο, το Foresight είναι συχνά πιο διερευνητικό και θεωρητικό, αλλά εξακολουθεί να έχει ουσιαστικό αντίκτυπο στην πραγματική ζωή. Το Joint Research Centre (JRC) της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, για παράδειγμα, προωθεί τον όρο futures literacy — δηλαδή την ικανότητα να φανταζόμαστε και να αναλογιζόμαστε πολλαπλά πιθανά μέλλοντα.

Αυτό βοηθά τους ανθρώπους να σκέφτονται με πιο ευέλικτο και δημιουργικό τρόπο, αντί να υποθέτουν ότι το μέλλον θα ακολουθήσει μια ευθεία πορεία από το παρόν (JRC, 2020). Το JRC υποστηρίζει επίσης horizon scanning και ανάλυση τάσεων σε τομείς όπως η πράσινη τεχνολογία, ο ψηφιακός μετασχηματισμός και οι παγκόσμιες ανισότητες. Πανεπιστήμια σε όλο τον κόσμο συμβάλλουν σε μεγάλα έργα Foresight που εξετάζουν το μέλλον της μάθησης, της εργασίας, της δημόσιας υγείας και της δημοκρατίας. Για παράδειγμα, το Πανεπιστήμιο του Turku στη Φινλανδία συντόνισε το έργο Millennium Project για την ανάλυση των μελλοντικών αναγκών σε δεξιότητες, ενώ το Πανεπιστήμιο της Γενεύης εργάστηκε πάνω σε μελλοντικά σενάρια για την εκπαίδευση στη βιωσιμότητα.





Το ακαδημαϊκό Foresight γίνεται ολοένα και πιο συμμετοχικό, εμπλέκοντας ακαδημαϊκό προσωπικό, φοιτητές και κοινότητες στη συν-δημιουργία οραμάτων για το μέλλον. Αυτό αντικατοπτρίζει την πεποίθηση ότι το μέλλον δεν είναι προκαθορισμένο, αλλά κάτι που διαμορφώνουμε συλλογικά.

Συνοψίζοντας αυτή την ενότητα, μπορούμε να πούμε ότι το Foresight ήδη επηρεάζει τις αποφάσεις στις επιχειρήσεις, την κυβέρνηση και την έρευνα. Κατανοώντας πώς εφαρμόζεται σε αυτούς τους τομείς, οι νέοι μπορούν να αποκτήσουν πολύτιμες γνώσεις για το πώς λειτουργεί και μεταβάλλεται ο κόσμος. Αυτά τα παραδείγματα δείχνουν ότι το Foresight δεν αφορά μόνο την πρόβλεψη, αλλά και την προετοιμασία, τη δημιουργικότητα και τη δράση. Η εκμάθηση της διερεύνησης τάσεων, της φαντασίας μελλοντικών σεναρίων και της κριτικής σκέψης γύρω από την αλλαγή μπορεί να βοηθήσει τους νέους να λαμβάνουν ενημερωμένες αποφάσεις, να κατανοούν σύνθετες προκλήσεις και να συμβάλλουν ενεργά στη δημιουργία καλύτερων μελλοντικών κόσμων.»

1.3 ΕΙΔΗ ΤΟΥ FORESIGHT



Είναι σημαντικό να σημειωθεί ότι δεν υπάρχει μία και μοναδική μέθοδος για το Foresight. Αντίθετα, αυτό το πεδίο περιλαμβάνει μια ποικιλία προσεγγίσεων. Ορισμένες μέθοδοι εστιάζουν στον εντοπισμό τάσεων και προτύπων, όπως η ανάλυση τάσεων (trend analysis). Άλλες δίνουν έμφαση στη φαντασία και την αφήγηση, όπως ο σχεδιασμός σεναρίων (scenario planning), ενώ κάποιες δίνουν προτεραιότητα στη συν-δημιουργία, όπως το συμμετοχικό Foresight. Για τους εργαζόμενους νεολαίας, αυτές οι διαφορετικές προσεγγίσεις προσφέρουν ουσιαστικούς τρόπους εμπλοκής των νέων. Τους βοηθούν να στοχαστούν για το μέλλον, να αναπτύξουν βασικές δεξιότητες και να διαμορφώσουν οι ίδιοι τις πορείες τους προς τα εμπρός.

Ερώτηση για Στοχασμό

Πώς η εξερεύνηση πολλαπλών μεθόδων Foresight θα μπορούσε να εμβαθύνει τη σύνδεσή σου με τη νεολαία;



Ανάλυση Τάσεων (Trend Analysis) & Σάρωση Οριζόντων (Horizon Scanning)

Η ανάλυση τάσεων βοηθά στον εντοπισμό και την ερμηνεία σημαντικών μετατοπίσεων (κοινωνικών, τεχνολογικών, οικονομικών, πολιτισμικών και περιβαλλοντικών) που ήδη διαμορφώνουν το αύριο.
Η Σάρωση Οριζόντων συμπληρώνει αυτή τη διαδικασία εντοπίζοντας «ασθενή σήματα» — πρώιμες ενδείξεις αναδυόμενων αλλαγών στα μέσα ενημέρωσης, στην έρευνα, στις κοινωνικές συνομιλίες ή μέσα από την ανατροφοδότηση των νέων.

Αυτές οι τεχνικές βοηθούν τους εργαζόμενους νεολαίας να:

- Παραμένουν ενήμεροι για τις αναδυόμενες ανάγκες που αφορούν τους νέους.
- Κρατούν τις δραστηριότητες επικαιροποιημένες και πολιτισμικά σχετικές.
- Προσαρμόζουν τα προγράμματα ώστε να συμβαδίζουν με τις εξελισσόμενες πραγματικότητες.

Σχεδιασμός Σεναρίων (Scenario Planning) & Αφηγηματικές Προσεγγίσεις του Μέλλοντος (Futures Narratives)

Ο σχεδιασμός σεναρίων διερευνά διάφορα πιθανά μέλλοντα αντί να προβλέπει ένα μόνο. Ενθαρρύνει τους νέους να αναρωτηθούν:

- Τι μπορεί να συμβεί υπό διαφορετικές συνθήκες;
- Πώς θα μπορούσε να αντιδράσει η κοινωνία;
- Ποιες νέες ευκαιρίες ή κίνδυνοι θα μπορούσαν να προκύψουν;

Αυτή η διαδικασία καλλιεργεί ευελιξία και ενισχύει τη δημιουργική επίλυση προβλημάτων.
Βοηθά τους νέους να προσεγγίζουν την αβεβαιότητα με αυτοπεποίθηση, όχι φόβο.
Τα Futures Narratives συμπληρώνουν αυτή τη διαδικασία μέσω της αφήγησης, βοηθώντας τους νέους να συνδεθούν συναισθηματικά με πιθανά μέλλοντα και να ενισχύσουν την προσωπική τους σκέψη και κατανόηση.



Οραματισμός και Αναδρομικός Σχεδιασμός (Visioning and Backcasting)

Ο οραματισμός προσκαλεί τους νέους να φανταστούν το μέλλον που επιθυμούν. Εστιάζει σε κοινές αξίες, φιλοδοξίες και στην κοινωνία ή κοινότητα στην οποία ελπίζουν να ζήσουν. Αυτή η προοδευτική νοοτροπία μετατοπίζει την εστίαση από τα προβλήματα στις δυνατότητες.

Ο αναδρομικός σχεδιασμός (Backcasting) μετατρέπει στη συνέχεια αυτά τα οράματα σε δράση. Ξεκινώντας από το επιθυμητό μέλλον, οι συμμετέχοντες εργάζονται προς τα πίσω για να εντοπίσουν τα βήματα που απαιτούνται για να φτάσουν εκεί. Αυτό καθιστά τους φιλόδοξους στόχους πιο ρεαλιστικούς και επιτεύξιμους.



Στρατηγικό Foresight & Χαρτογράφηση Πορείας (Strategic Foresight and Roadmapping)

Το στρατηγικό Foresight βοηθά στη σύνδεση ιδεών για το μέλλον με τον πραγματικό σχεδιασμό. Υποστηρίζει τη μακροπρόθεσμη σκέψη και τη λήψη ενημερωμένων αποφάσεων. Συχνά, συνδυάζει διάφορα εργαλεία foresight για τη διαμόρφωση μιας συνεκτικής στρατηγικής.

Ένα βασικό παραδοτέο είναι ο οδικός χάρτης (roadmap). Ο οδικός χάρτης δημιουργεί ένα δομημένο σχέδιο με σαφείς στόχους, χρονοδιαγράμματα και ορόσημα. Για τους εργαζόμενους νεολαίας, αυτό βοηθά να διασφαλιστεί ότι τα προγράμματα παραμένουν ρεαλιστικά, εφαρμόσιμα και προσανατολισμένα σε στόχους.

Συμμετοχικό και Εμπειρικό Foresight (Participatory and Experiential Foresight)

Το συμμετοχικό Foresight τοποθετεί τη νεολαία ως συν-δημιουργούς του μέλλοντος. Αντί να είναι παθητικοί συμμετέχοντες, οι νέοι εμπλέκονται ενεργά στον σχεδιασμό ιδεών και λύσεων. Αυτή η προσέγγιση εκτιμά τις εμπειρίες και τις οπτικές τους, καθιστώντας το foresight πιο συμπεριληπτικό και γειωμένο.

Το εμπειρικό Foresight συμπληρώνει αυτή τη διαδικασία μέσω βιωματικών δραστηριοτήτων. Προσομοιώσεις, αφήγηση, παιχνίδια ρόλων και επιτραπέζια παιχνίδια βοηθούν τους νέους να εξερευνήσουν σύνθετα ζητήματα με τρόπο ουσιαστικό και αξέχαστο. Αυτές οι μέθοδοι καλλιεργούν ενσυναίσθηση, κριτική σκέψη και δεξιότητες ζωής.

Γιατί αυτές οι προσεγγίσεις έχουν σημασία στην Εργασία με τη Νεολαία (Youth Work)

Το Foresight βοηθά τους νέους να προετοιμάζονται, να προσαρμόζονται και να δρουν με σκοπό. Όλες οι μέθοδοι ενθαρρύνουν τη μακροπρόθεσμη σκέψη, τη δημιουργικότητα και την ανθεκτικότητα.

Κάνουν τα αφηρημένα θέματα πιο προσιτά και βοηθούν τους νέους να αντιλαμβάνονται τον εαυτό τους ως ικανούς να επηρεάσουν το μέλλον.



Το Foresight στην εργασία με τη νεολαία προάγει:

- Μια προδραστική νοοτροπία και μεγαλύτερη επίγνωση των δυνατοτήτων του μέλλοντος.
- Ένα σαφέστερο αίσθημα σκοπού και κατεύθυνσης.
- Αυξημένη αυτοπεποίθηση στην αντιμετώπιση της αβεβαιότητας.
- Ενισχυμένη συμμετοχή στη διαμόρφωση της τοπικής και παγκόσμιας αλλαγής.



Ερωτήσεις για Στοχασμό

- Ποιες μέθοδοι Foresight ανταποκρίνονται καλύτερα στις ανάγκες των νέων με τους οποίους εργάζεστε;
- Πώς μπορείτε να συμπεριλάβετε τους νέους ως συν-δημιουργούς σε αυτές τις διαδικασίες;
- Ποιο είναι ένα μικρό πρώτο βήμα που μπορείτε να κάνετε για να αρχίσετε να εφαρμόζετε το Foresight στην επόμενη σας συνάντηση ή δραστηριότητα;

Συμπεράσματα και Επόμενα Βήματα

Οι προσεγγίσεις που παρουσιάστηκαν παραπάνω προσφέρουν στους εργαζόμενους νεολαίας ένα ευέλικτο και ισχυρό σύνολο εργαλείων. Όταν χρησιμοποιούνται σε συνδυασμό και προσαρμόζονται σε διαφορετικά πλαίσια, υποστηρίζουν έναν στοχαστικό και ευέλικτο τρόπο εργασίας με τους νέους. Όταν εφαρμόζονται με προσοχή, αυτές οι μέθοδοι δεν βοηθούν μόνο στην πλοήγηση μέσα στην αβεβαιότητα, αλλά ενδυναμώνουν επίσης τους νέους να αναλάβουν ενεργό ρόλο στη διαμόρφωση του μέλλοντος.

Ultimately, it’s less about predicting the future and more about imagining wΤελικά, το Foresight δεν αφορά τόσο την πρόβλεψη του μέλλοντος, όσο τη φαντασία του τι θα μπορούσε να είναι—και τη λήψη στοχευμένων βημάτων προς πιο επιθυμητά αποτελέσματα.
hat could be—and taking deliberate steps towards more desirable outcomes.

1.4 Πρακτικές Εφαρμογές



Η εργασία με την αβεβαιότητα αποτελεί μέρος της σύγχρονης εργασίας με τη νεολαία. Η ύπαρξη τρόπων για να εξερευνούμε τι μπορεί να φέρει το μέλλον μπορεί να κάνει τις αντιδράσεις μας πιο στοχαστικές, συμμετοχικές και αποτελεσματικές.
Αντί να ρωτάμε «Τι θα συμβεί;», αυτή η προσέγγιση μάς προσκαλεί να αναρωτηθούμε:

Τα 3x T

1. Τι θα μπορούσε να συμβεί;
2. Τι πρέπει να προετοιμάσουμε;
3. Τι είδους μέλλον θέλουμε να δημιουργήσουμε;

Εφαρμογή του Foresight στην Εργασία με τη Νεολαία

Αν θέλεις να εφαρμόσεις τα εργαλεία του Foresight στην καθημερινή σου εργασία με τους νέους, αλλά δεν είσαι σίγουρος από πού να ξεκινήσεις — μην ανησυχείς! Παρακάτω θα βρεις έναν σύντομο οδηγό βήμα προς βήμα.

Ξεκίνα με περιέργεια
Ρώτησε τους νέους ερωτήσεις όπως:

- Πώς φαντάζεσαι το ιδανικό σου μέλλον;
- Τι σε ανησυχεί;
- Τι σε ενθουσιάζει;

Εντόπισε τάσεις
Μείνε ενημερωμένος σχετικά με κοινωνικές, τεχνολογικές και πολιτισμικές αλλαγές.
Χρησιμοποίησε εργαλεία όπως το Google Trends, το TikTok observation ή τοπικές έρευνες.

Δημιούργησε μικρά σενάρια
Με την ομάδα σου ή την ομάδα νέων, γράψτε δύο ή τρεις ιστορίες για πιθανά μέλλοντα: μία αισιόδοξη, μία απαιτητική και μία απρόσμενη.

Δούλεψε Αντίστροφα
Επίλεξε ένα θετικό σενάριο και δημιούργησε έναν «αντίστροφο χάρτη πορείας (backwards map)» για να φτάσεις εκεί.

- Ποια βήματα χρειάζεται να γίνουν;
- Τι μπορούμε να ξεκινήσουμε να κάνουμε σήμερα;

Ενσωμάτωσε στο Προγραμματισμό
Ενσωμάτωσε το Foresight σε διάφορους τομείς της δουλειάς σου: επαγγελματικό προσανατολισμό, δημιουργικές τέχνες, ακτιβισμό ή προγράμματα πολιτικής εκπαίδευσης.

Foresight σε Δράση: Πρακτικά Παραδείγματα

Αν το Foresight εξακολουθεί να φαίνεται αφηρημένο, εδώ παρουσιάζονται μερικά πραγματικά παραδείγματα — από εθνικές πολιτικές νεολαίας έως διεθνείς πρωτοβουλίες — που δείχνουν πώς μπορεί να χρησιμοποιηθεί για τον σχεδιασμό στρατηγικής, τη συμμετοχή και την αλλαγή.

1. Τοπική Αυτοδιοίκηση και Πολιτική Νεολαίας (Φινλανδία)

Το Εθνικό Συμβούλιο Νεολαίας της Φινλανδίας περιλαμβάνει Τμήμα Έρευνας, Foresight και Αξιολόγησης, διορισμένο από το Υπουργείο Παιδείας και Πολιτισμού.

Η χώρα χρησιμοποιεί το Foresight στον εθνικό σχεδιασμό πολιτικής νεολαίας, διεξάγοντας τακτικά Barometers Νεολαίας και στρατηγικές ασκήσεις foresight για την ανάλυση μελλοντικών τάσεων στη ζωή των νέων, όπως η εκπαίδευση, οι ψηφιακές συνήθειες και η πολιτική συμμετοχή.

Πρακτικό αποτέλεσμα:
Το Εθνικό Πρόγραμμα Εργασίας και Πολιτικής για τη Νεολαία της Φινλανδίας, που εγκρίνεται κάθε τέσσερα χρόνια σε κυβερνητικό επίπεδο, στοχεύει στη δημιουργία υποστηρικτικών περιβαλλόντων για την ανάπτυξη των νέων.

Τα ευρήματα από τις ασκήσεις foresight έχουν διαμορφώσει πολιτικές όπως η επέκταση των υπηρεσιών ψυχικής υγείας και η ανάπτυξη νέων ψηφιακών πλατφορμών για τη νεολαία.

2. Οργανωσιακό Foresight – Η Παγκόσμια YMCA και η Εκστρατεία “One Million Voices”

Η Παγκόσμια YMCA ηγήθηκε μιας μεγάλης εκστρατείας foresight, συγκεντρώνοντας απόψεις νέων από 55 χώρες για να διαμορφώσει κοινά οράματα για το μέλλον.

Τα αποτελέσματα αυτής της διαδικασίας τροφοδότησαν τον σχεδιασμό προγραμμάτων για την απασχόληση, τη δικαιοσύνη στο κλίμα και την ισότητα.

Πρακτικό αποτέλεσμα:
Με βάση τις απόψεις των νέων, διάφορα παραρτήματα της YMCA ανέπτυξαν πράσινες πρωτοβουλίες επιχειρηματικότητας και ψηφιακά κέντρα εκπαίδευσης (World YMCA).

3. Το Πρόγραμμα “Youth Foresight Fellowship” της UNICEF

Το Youth Foresight Fellowship είναι ένα οκτάμηνο πρόγραμμα που φέρνει σε επαφή νέους ηγέτες (ηλικίας 15–25 ετών) για να εξερευνήσουν το μέλλον των δικαιωμάτων του παιδιού. Εξοπλίζει τους συμμετέχοντες με δεξιότητες foresight και πλατφόρμες για την ανάπτυξη λύσεων μέσα στις κοινότητές τους.

Πρακτικό αποτέλεσμα 1:
Μέσα σε μόλις τρία χρόνια, το πρόγραμμα έχει φτάσει περισσότερους από 13.000 νέους σε 160 χώρες, έχει επηρεάσει εκθέσεις και στρατηγικές της UNICEF και έχει υποστηρίξει την εισαγωγή foresight training στον οργανισμό, ενδυναμώνοντας μια νέα γενιά ηγετών με μελλοντικό προσανατολισμό.

Πρακτικό αποτέλεσμα 2:
Το πρόγραμμα Youth-Led Futures Design εμπλέκει ενεργά τους νέους σε συμμετοχικές foresight δραστηριότητες για τον σχεδιασμό πολιτικών που τους αφορούν, προωθώντας έναν συμπεριληπτικό και προσανατολισμένο στο μέλλον σχεδιασμό πολιτικής.

4. Το Πρόγραμμα του ΟΗΕ “Our Future Agenda”

Το Our Future Agenda είναι ένα πρόγραμμα του UN Foundation που ενδυναμώνει νέους φορείς αλλαγής (changemakers) να λειτουργούν ως παράγοντες για έναν βιώσιμο κόσμο έως το 2100.
Προσφέρει μια πλατφόρμα για νέους καινοτόμους ώστε να επαναπροσδιορίσουν τον ρόλο του ΟΗΕ στον 21ο αιώνα, ενισχύοντας τη συλλογική δράση και τις συμμαχίες για την αντιμετώπιση κοινών προκλήσεων.
Μέσα από εργαστήρια foresight, ακροάσεις και διαδικασίες συν-δημιουργίας, οι νέοι συμβάλλουν σε προτάσεις για την εκπαίδευση, το κλίμα και την τεχνολογική ηθική. (Our Future Agenda: Unlocking the Power of Next and Future Generations).

Πρακτικό αποτέλεσμα:
Το πρόγραμμα Our Future Agenda έχει ισχυρό δυναμικό αντίκτυπο στην εργασία με τη νεολαία. Παρέχει ένα παγκόσμιο πλαίσιο και έμπνευση για τη διοργάνωση τοπικών δράσεων foresight, ενθαρρύνοντας τους νέους να συν-διαμορφώνουν το μέλλον που οραματίζονται.
Υλοποιείται μέσω τριών βασικών πρωτοβουλιών — το Unlock the Future coalition, Next Generation Fellows, και τη Διαγενεακή Δράση (Intergenerational Action) — που μετατρέπουν το Our Future Agenda σε χειροπιαστά αποτελέσματα, συμβάλλοντας σε θετική αλλαγή και έναν πιο βιώσιμο κόσμο.



Ερωτήσεις για Στοχασμό

- Έχεις ακούσει ή συμμετάσχει σε παρόμοιες καλές πρακτικές;
- Μπορείς να εντοπίσεις τέτοια παραδείγματα στην εργασία με τη νεολαία στη χώρα ή την κοινότητά σου;
- Τι θα μπορούσε να εφαρμοστεί στη δική σου εργασία;

Εδώ παρουσιάσαμε ένα σύντομο παράδειγμα των βημάτων με τα οποία μπορείς να εισαγάγεις και να εφαρμόσεις το Foresight στη δουλειά σου. Στην επόμενη ενότητα των Οδηγιών θα βρεις περισσότερα παραδείγματα και συγκεκριμένα εργαλεία που μπορείς να χρησιμοποιήσεις σε κάθε επιμέρους στάδιο.

1.5 Γιατί είναι Σημαντικό?

Η πραγματική δύναμη της εργασίας με το μέλλον δεν έγκειται στο να έχουμε όλες τις σωστές απαντήσεις, αλλά στο να μάθουμε να θέτουμε τις σωστές ερωτήσεις. Για τους εργαζόμενους νεολαίας, αυτή η νοοτροπία αποτελεί μια ισχυρή βάση δράσης. Μπορεί να βοηθήσει στο να:

- Προβλέπουν ανάγκες προτού εξελιχθούν σε κρίσεις.
- Αναπτύσσουν δεξιότητες προσαρμοστικότητας, δημιουργικότητας και κριτικής σκέψης.
- Ενδυναμώνουν τους νέους ώστε να βλέπουν τον εαυτό τους ως συν-δημιουργούς του κόσμου τους.

Υιοθετώντας αυτή την προσέγγιση, η εργασία με τη νεολαία μεταβαίνει από μια απλή αντιδραστική στάση σε μια πραγματικά προορατική και ενδυναμωτική διαδικασία. Ενθαρρύνει τόσο τους επαγγελματίες όσο και τους νέους να προβλέπουν προκλήσεις, να αξιοποιούν ευκαιρίες και να πλοηγούνται μέσα στην αλλαγή με αυτοπεποίθηση και σκοπό. Καλλιεργεί την προσαρμοστικότητα και διασφαλίζει ότι οι νέοι δεν περιορίζονται στο να ανταποκρίνονται στις εξελισσόμενες συνθήκες, αλλά συμβάλλουν ενεργά στη διαμόρφωση του κόσμου γύρω τους.

Το Foresight μάς ενθαρρύνει να σκεφτόμαστε πέρα από το άμεσο, να αγκαλιάζουμε την καινοτομία, τις πολλαπλές οπτικές και τις απρόσμενες δυνατότητες. Ενδυναμώνει την ικανότητά μας να στηρίζουμε τους νέους σε έναν δυναμικά μεταβαλλόμενο κόσμο, βοηθώντας τους να αναπτύξουν ανθεκτικότητα, περιέργεια και ικανότητα λήψης τεκμηριωμένων αποφάσεων.

Το πιο σημαντικό, όμως, είναι ότι αυτή η προσέγγιση υπενθυμίζει μια ουσιαστική αλήθεια: το μέλλον δεν είναι κάτι που περιμένουμε να συμβεί, αλλά κάτι που δημιουργούμε μαζί.

Βιβλιογραφία



České priority. (2022). Foresight: Methodical guide. https://www.ceskepriority.cz
European Commission. (2024). Strategic foresight. https://research-and-innovation.ec.europa.eu/strategy/support-policy-making/shaping-eu-research-and-innovation-policy/foresight_en
GCPSE. (2015). Foresight: The manual. UNDP Global Centre for Public Service Excellence.
Glenn, J. C. (1972). Futures wheel. The Futures Group.
Höjer, M., Gullberg, A., & Pettersson, R. (2011). Backcasting images of the future city—Time and space for sustainable development in Stockholm. Technological Forecasting and Social Change, 78(5), 819–834. https://doi.org/10.1016/j.techfore.2011.03.009
Joint Research Centre. (2022). Futures of education and training: Explaining and exploring futures literacy. European Commission.
Joint Research Centre. (2024). Raw Materials Information System – Background and context. European Commission. https://rmis.jrc.ec.europa.eu/background-and-context-204a76
Ministry of Education and Culture. (n.d.). National Youth Work and Youth Policy Programme. https://okm.fi/en/national-youth-work-and-policy-programme
Ministry of Education and Culture. (n.d.). Youth research and monitoring of young people's living conditions. https://okm.fi/en/youth-research
Next Generation Fellows. (n.d.). Next Generation Fellows. https://ourfutureagenda.org/nextgenerationfellows/

Βιβλιογραφία

Our Future Agenda. (n.d.). Unlocking the power of next and future generations. https://ourfutureagenda.org/

Rhydderch, A. (2017). Scenario building: The 2x2 matrix technique. In Prospective and strategic foresight toolbox (June 2017). Futuribles International.

State Youth Council. (n.d.). https://tietoanuorista.fi/en/state-youth-council/

UNDP. (2018). Foresight manual: Empowered futures for the 2030 agenda. United Nations Development Programme.

United Nations Development Programme. (2018). Foresight manual: Empowered futures for the 2030 agenda. https://www.undp.org/sites/g/files/zskgke326/files/publications/UNDP_ForesightManual_2018.pdf

UN Global Pulse. (n.d.). UNICEF Youth-led Futures Design. https://www.unglobalpulse.org/project/unicef-youth-led-futures-design/

UNICEF. (n.d.). Our future pledge: An agenda for futures by youth. https://www.unicef.org/innocenti/reports/our-future-pledge-agenda-futures-youth

UNICEF. (n.d.). Youth foresight fellowship. https://www.unicef.org/innocenti/youth-foresight-fellowship

Unlock the Future Coalition. (n.d.). https://ourfutureagenda.org/unlockthefuture/

Wilkinson, A., & Kupers, R. (2013). Living in the futures. Harvard Business Review. https://hbr.org/2013/05/living-in-the-futures

World YMCA. (2013). One million voices – Excitement is building!. https://www.ymca.int/one-million-voices-excitement-is-building/

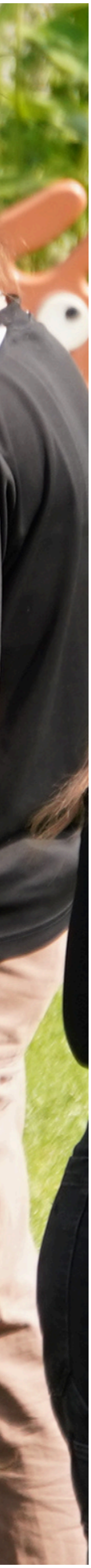
Youth4Foresight Toolkit. (2024). INTPA Foresight Hub Network: Detectives of the future. Capacity4Dev. https://capacity4dev.europa.eu

2 ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΙΣ ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΕΣ FORESIGHT

Στο προηγούμενο κεφάλαιο, δώσαμε έμφαση στη σημασία του Foresight στην εργασία με τη νεολαία, ειδικά ως προς την ενίσχυση σκόπιμων, δημιουργικών και ανθεκτικών πρακτικών. Τώρα, η προσοχή μετατοπίζεται στο πώς αυτές οι ιδέες μπορούν να εφαρμοστούν στην πράξη.

Αυτό το κεφάλαιο παρουσιάζει διάφορες μεθοδολογίες Foresight που βοηθούν τους εργαζόμενους νεολαίας να διερευνούν πιθανά μέλλοντα με ουσιαστικούς και προσιτούς τρόπους. Από παιγνιώδεις δραστηριότητες έως δομημένα εργαλεία σχεδιασμού, οι προσεγγίσεις αυτές υποστηρίζουν τον στοχασμό, τον διάλογο και τη δράση, ενδυναμώνοντας τους νέους να σκέφτονται κριτικά και να διαμορφώνουν το μέλλον που επιθυμούν να δουν.







2.1 Γιατί Έχει Σημασία η Κατανόηση Διαφορετικών Μεθόδων στην Εργασία με τη Νεολαία

Όπως αναφέρεται παραπάνω, το Foresight είναι πιο αποτελεσματικό όταν συνδυάζεται με τις κατάλληλες μεθόδους για το εκάστοτε πλαίσιο. Η επιλογή της σωστής προσέγγισης δεν αποτελεί απλώς τεχνική απόφαση· διασφαλίζει ότι η διαδικασία είναι ουσιαστική, συμμετοχική και σχετική με τους νέους.

Διατίθενται πολλές μέθοδοι — από απλές και παιγνιώδεις έως πιο αναλυτικές. Είναι ουσιώδες να γνωρίζουμε πότε και πώς να χρησιμοποιούμε καθεμία από αυτές, ώστε να διασφαλίζεται ότι παραμένουν κατανοητές, ελκυστικές και προσιτές στους νέους.
Ο στόχος μας είναι να επιλέγουμε προσεγγίσεις που συνάδουν με τους στόχους μας και τις ανάγκες των νέων με τους οποίους εργαζόμαστε.



- **Ανάπτυξη Μελλοντικού Γραμματισμού**: Βοηθήστε τους νέους να κατανοήσουν τις δυνάμεις που επηρεάζουν το μέλλον, να αναγνωρίζουν τάσεις και να σκέφτονται κριτικά σχετικά με διαφορετικά πιθανά αποτελέσματα.

- **Ενίσχυση Δυνατότητας Δράσης :** Ενδυναμώστε τους νέους να βλέπουν τον εαυτό τους όχι απλώς ως παθητικούς αποδέκτες του μέλλοντος, αλλά ως ενεργούς φορείς που μπορούν να κάνουν επιλογές και να αναλαμβάνουν δράση που το επηρεάζει (UNICEF Innocenti, 2023).

- **Ενίσχυση Κριτικής Σκέψης και Δημιουργικότητας:** Ενθαρρύνετε την αμφισβήτηση παραδοχών, τη φαντασία εναλλακτικών και την ανάπτυξη καινοτόμων λύσεων.

Όπως μπορεί να παρατηρηθεί από το παραπάνω κείμενο, το πεδίο του Foresight περιλαμβάνει μια μεγάλη ποικιλία εργαλείων και τεχνικών. Η γνώση του ποια μέθοδος πρέπει να χρησιμοποιηθεί, πότε και πώς, είναι καθοριστική για την αποτελεσματική εμπλοκή των νέων.

Στις επόμενες ενότητες, παρουσιάζεται μια επισκόπηση των διαθέσιμων μεθοδολογιών — από απλές, παιγνιώδεις δραστηριότητες έως πιο σύνθετες αναλυτικές διαδικασίες — καθώς και κατευθυντήριες οδηγίες για την επιλογή της κατάλληλης προσέγγισης, ανάλογα με το πλαίσιο και τους στόχους της δικής σας εργασίας με τη νεολαία.

- **Ενδυνάμωση Ανθεκτικότητας:** Προετοιμάστε τους νέους να προσαρμόζονται σε απροσδόκητες αλλαγές και να διαχειρίζονται την αβεβαιότητα με μεγαλύτερη αυτοπεποίθηση (Steinmüller & Steinmüller, όπως αναφέρεται σε Mendonça et al., n.d.).

- **Προώθηση Συμμετοχής και Διαλόγου**: Δημιουργήστε χώρους συνεργατικής διερεύνησης κοινών ελπίδων, φόβων και οραμάτων για το μέλλον.

Το Φάσμα του Foresight: Από την Απλή Εμπλοκή έως την Εμβάθυνση στην Ανάλυση

Σκεφτείτε τις μεθοδολογίες Foresight ως μια εργαλειοθήκη. Κάποια εργαλεία είναι γρήγορα και εύκολα στη χρήση για συγκεκριμένες δραστηριότητες, ενώ άλλα είναι πιο ισχυρά αλλά απαιτούν περισσότερες δεξιότητες και προετοιμασία.
Στην εργασία με τη νεολαία, συχνά προτιμούμε μεθόδους που είναι συμμετοχικές, ελκυστικές και ευέλικτες.

1. Απλούστερες, Διαισθητικές και Ιδιαίτερα Συμμετοχικές Μέθοδοι:

Αυτές οι μέθοδοι αποτελούν συχνά τα καλύτερα σημεία εκκίνησης για την εισαγωγή της σκέψης για το μέλλον στους νέους. Δίνουν προτεραιότητα στην αλληλεπίδραση, τη φαντασία και στη μετατροπή αφηρημένων εννοιών σε χειροπιαστές και διασκεδαστικές εμπειρίες.
Συνήθως απαιτούν λιγότερη προετοιμασία και βασίζονται περισσότερο στη δυναμική της ομάδας και στη δημιουργική διευκόλυνση (facilitation).

Βασικά Χαρακτηριστικά:

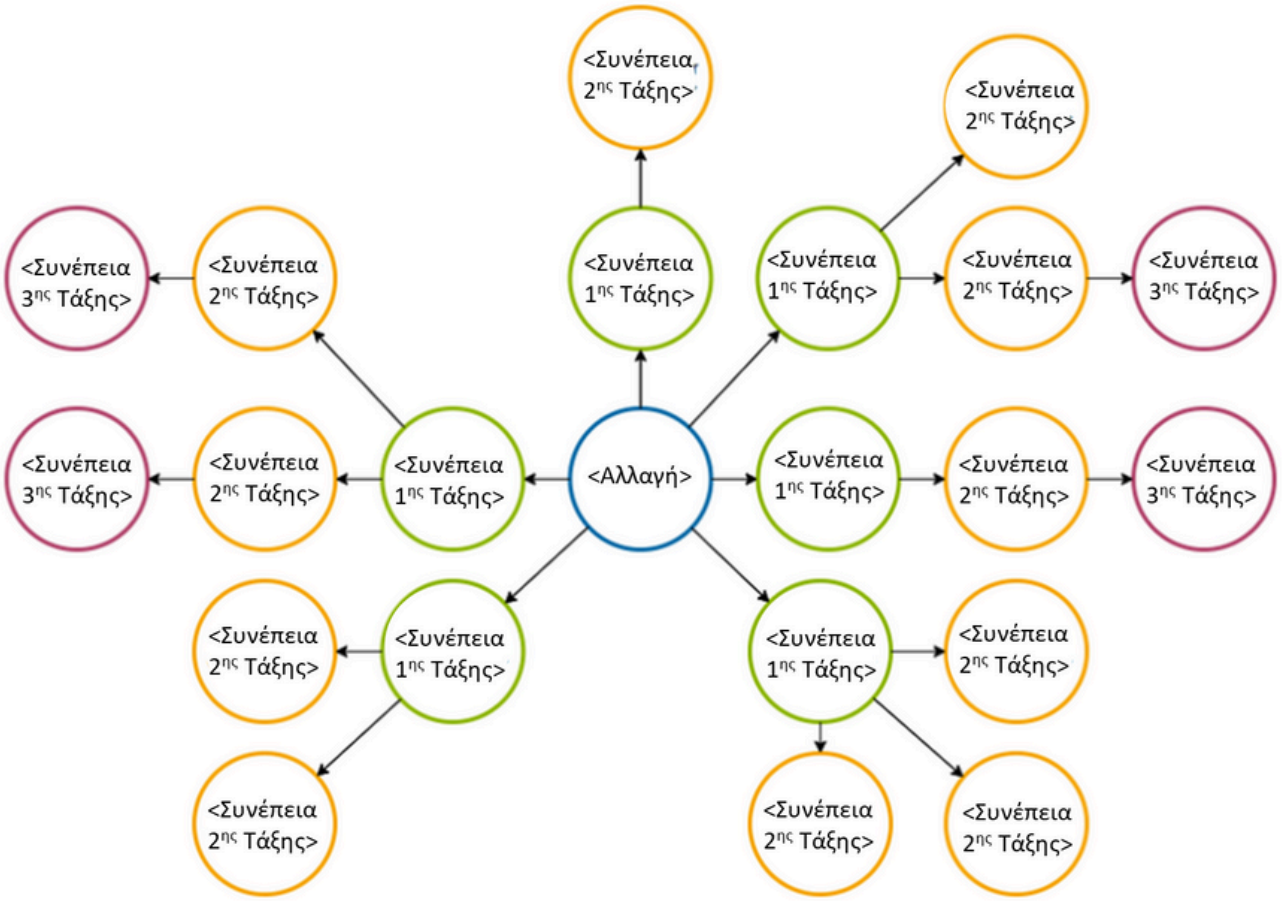
- Οπτικά ελκυστικές και βασισμένες στη δραστηριότητα.
- Συνεργατικές, με έμφαση στη διήγηση ιστοριών (storytelling) και τη φαντασία.
- Χαμηλός βαθμός δυσκολίας συμμετοχής, ιδανικές για αρχικό στάδιο γνωριμίας με το Foresight.

Παραδείγματα στην Εργασία με τη Νεολαία:

Καταιγισμός Ιδεών (Brainstorming) για Μελλοντικά Θέματα : Μια σύντομη ομαδική συνεδρία για τη δημιουργία ιδεών σχετικά με τις ελπίδες, τους φόβους ή τις αλλαγές που μπορεί να έρθουν στο μέλλον, γύρω από ένα συγκεκριμένο θέμα (π.χ. «Πώς θα μοιάζουν οι φιλίες σε 10 χρόνια;») (ETF Open Space, n.d.)

Μελλοντικές Αφηγήσεις και Δραματοποίηση (Role-Playing): Όπως αναλύεται σε ξεχωριστό κεφάλαιο, αυτή η μέθοδος περιλαμβάνει την αναπαράσταση σύντομων σκηνών από ένα πιθανό μέλλον. Είναι εξαιρετική για την εξερεύνηση των συναισθηματικών και κοινωνικών διαστάσεων των μελλοντικών σεναρίων με τρόπο προσιτό και σχετικό για τους νέους. (Carleton et al., 2013)

Τροχός του Μέλλοντος (Futures Wheel) – Εισαγωγικό Επίπεδο: Μια οπτική άσκηση χαρτογράφησης ιδεών (mind-mapping) που βοηθά στην ταχεία εξερεύνηση των άμεσων και έμμεσων συνεπειών μιας τάσης ή γεγονότος (π.χ. «Τι θα συμβεί αν κλείσει το τοπικό μας κέντρο νεολαίας;»). Ιδανική για την πρόκληση αρχικών συζητήσεων και την ενίσχυση της συμμετοχής. (Better Evaluation, n.d.)



Πηγή: https://online.visual-paradigm.com/knowledge/decision-analysis/what-is-futures-wheel/

Απλή Αναγνώριση Τάσεων:
Ζητήστε από τους νέους να μοιραστούν πρόσφατες ειδήσεις, αναρτήσεις στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης ή παρατηρήσεις που τους εξέπληξαν ή τους φάνηκαν καινούριες και συζητήστε τι μπορεί να υποδηλώνουν αυτές για το μέλλον.

Οπτικά Κολάζ / Πίνακες Διάθεσης:
Δημιουργία οπτικών αναπαραστάσεων επιθυμητών ή φοβισμένων μελλοντικών σεναρίων χρησιμοποιώντας εικόνες, λέξεις και σχέδια.



2. Πιο Δομημένες, Αναλυτικές και σε Βάθος Μέθοδοι :

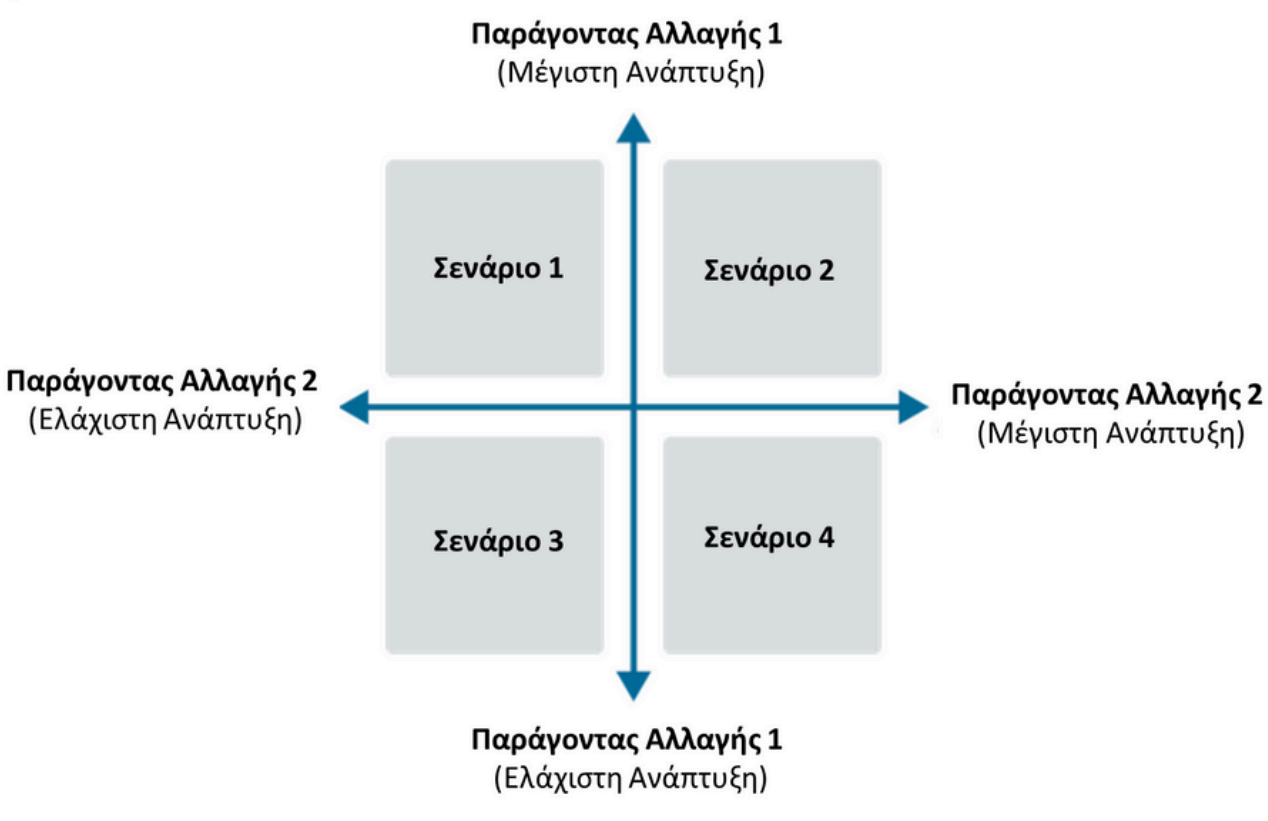
Αυτές οι μέθοδοι προσφέρουν βαθύτερη κατανόηση, αλλά συχνά απαιτούν πιο οργανωμένη καθοδήγηση, πιθανώς κάποια προκαταρκτική έρευνα και μεγαλύτερη χρονική δέσμευση από τους συμμετέχοντες. Είναι πολύτιμες όταν χρειάζεται να αναλυθούν σύνθετες αλληλεπιδράσεις, να αναπτυχθούν λεπτομερή σχέδια ή να ζητηθεί εξειδικευμένη γνώση.

Βασικά Χαρακτηριστικά:

Πιο συστηματική προσέγγιση, μπορεί να περιλαμβάνει δεδομένα ή συμβολή ειδικών, εστιάζει στην ανάλυση και τη δομή, και μπορεί να απαιτεί περισσότερη εμπειρία ή προετοιμασία στη διευκόλυνση.

Παραδείγματα στην Εργασία με Νέους:

Αναλυτική Δημιουργία Σεναρίων (π.χ. Πίνακας 2x2 (2x2 Matrix), Κύριοι Παράγοντες (Key Factors)): Συστηματική ανάπτυξη διακριτών και ρεαλιστικών αφηγήσεων για το μέλλον, βασισμένων στον εντοπισμό και την ανάλυση βασικών κινητήριων δυνάμεων και αβεβαιοτήτων.
Η μέθοδος 2x2 Matrix, αν και δομημένη, μπορεί να προσαρμοστεί σε ένα πολύ διαδραστικό εργαστήριο κατάλληλο για νέους (OHE Global Pulse, n.d.; OpenFutures, n.d.). Απαιτεί προσεκτική επιλογή των καθοριστικών παραγόντων (drivers).



Source: https://www.futuresplatform.com/blog/2x2-scenario-planning-matrix-guideline

- **Αντίστροφος Σχεδιασμός (Backcasting):** Ξεκινώντας από ένα κοινό όραμα για το επιθυμητό μέλλον (π.χ. «Η πόλη μας να είναι πλήρως φιλική προς τους νέους έως το 2035»), οι συμμετέχοντες εργάζονται αναδρομικά για να εντοπίσουν τα απαραίτητα βήματα, ορόσημα και ενέργειες που χρειάζονται για να φτάσουν εκεί (UNDP, 2018). Ισχυρό εργαλείο για σχεδιασμό δράσης.

- **Σάρωση Οριζόντων (Horizon Scanning) - Σε Επίπεδο Κοινότητας:** Μια πιο οργανωμένη προσπάθεια, όπου ομάδες νέων παρακολουθούν συστηματικά τοπικά νέα, κοινοτικά φόρουμ, σχολικές πολιτικές κ.ά., προκειμένου να εντοπίσουν αναδυόμενα ζητήματα ή τάσεις που σχετίζονται με τη ζωή των νέων στην περιοχή τους (Futures Platform, χ.χ.). Μπορεί να τροφοδοτήσει άλλες δραστηριότητες.

- **Μέθοδος Δελφών (Delphi Method) – Προσαρμοσμένη:** Αν και παραδοσιακά εμπλέκει ειδικούς, απλουστευμένες εκδοχές της μπορούν να εφαρμοστούν μέσα σε συμβούλιο νέων ή ομάδα έργου, ώστε να συγκεντρωθούν διάφορες απόψεις για τις μελλοντικές προτεραιότητες. Η διαδικασία βασίζεται σε ανώνυμους γύρους ανατροφοδότησης, διασφαλίζοντας ότι ακούγονται και οι πιο «ήσυχες» φωνές (Linstone & Turoff, 1975/2002). Απαιτεί προσεκτική οργάνωση και συντονισμό.

- **Ανάλυση Διασταυρούμενων Επιπτώσεων (Cross-Impact Analysis) – Απλοποιημένη:** Εξετάζει πώς διαφορετικές τάσεις που επηρεάζουν τους νέους (π.χ. ψυχική υγεία, εκπαίδευση, gig economy, περιβάλλον) αλληλεπιδρούν μεταξύ τους. Αντί για πολύπλοκους υπολογισμούς, μπορεί να χρησιμοποιηθεί απλός πίνακας και ομαδική συζήτηση για τη διερεύνηση αυτών των σχέσεων (Gordon & Hayward, 1968, όπως αναφέρεται στο Foresight Culture, χ.χ.).

Η κατανόηση αυτού του φάσματος βοηθά τους εμψυχωτές να επιλέγουν μεθόδους που ταιριάζουν στο επίπεδο εμπειρίας της ομάδας, στον διαθέσιμο χρόνο, και στο βάθος διερεύνησης που επιδιώκουν.



ΕΠΙΛΟΓΗ ΤΟΥ **ΚΑΤΑΛΛΗΛΟΥ ΕΡΓΑΛΕΙΟΥ FORESIGHT** ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΡΓΑΣΙΑ ΣΟΥ ΜΕ ΝΕΟΥΣ

1. Ποιος είναι ο σκοπός σου; (Το “Γιατί”)
2. Πόσο αβέβαιο ή πολύπλοκο είναι το θέμα; (Το “Πως”)
3. Τι πόροι είναι διαθέσιμοι; (Το "Τι")
4. Ποιοι είναι οι νέοι που συμμετέχουν; (Το "Ποιοι")
5. Ποιος είναι ο χρονικός ορίζοντας; (Το "Πότε")

1 ΠΟΙΟΣ ΕΙΝΑΙ Ο ΣΚΟΠΟΣ ΣΟΥ; (ΤΟ“ΓΙΑΤΙ”)

- **Ενεργοποίηση Περιέργειας και Ενημερότητας:** Στόχος: Να εισαχθεί η σκέψη για το μέλλον, να ξεκινήσει ο διάλογος και η φαντασία των νέων. Μέθοδοι: Αφήγηση του Μέλλοντος (Future Telling), Απλή Εντοπισμός Τάσεων (Trend Spotting), Τροχός του Μέλλοντος (Futures Wheel), Καταιγισμός Ιδεών (Brainstorming).
- **Εξερεύνηση Πιθανοτήτων:** Στόχος: Κατανόηση του εύρους των πιθανών μελλοντικών σεναρίων σχετικά με ένα θέμα (π.χ. το μέλλον της εργασίας, οι επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής). Μέθοδοι: Εξερευνητικά Σενάρια (Exploratory Scenarios), 2x2 Πίνακας (2x2 Matrix), Σάρωση Οριζόντων (Horizon Scanning), Αδύναμα Σήματα (Weak Signals).
- **Δημιουργία Κοινών Οραμάτων:** Στόχος: Προσδιορισμός ενός επιθυμητού μέλλοντος προς το οποίο θέλει να κινηθεί η ομάδα. Μέθοδοι: Κανονιστικά Σενάρια (Normative Scenarios), Στρατηγική Οραματική Προσέγγιση (Strategic Visioning), Αντίστροφος Σχεδιασμός (Backcasting) - Σημείο Εκκίνησης .
- **Ανάπτυξη Στρατηγικών και Σχεδίων Δράσης:** Στόχος: Εξέταση τρόπων επίτευξης ενός επιθυμητού μέλλοντος ή διαχείρισης προβλεπόμενων προκλήσεων. Μέθοδοι: Αντίστροφος Σχεδιασμός (Backcasting), Μονοπάτια Δράσης (Action Pathways), Χαρτογράφηση Πορείας (Roadmapping) - Απλοποιημένο.
- **Ενίσχυση Ανθεκτικότητας και Ετοιμότητας:** Στόχος: Εξέταση πιθανών διαταραχών και τρόπων με τους οποίους η ομάδα ή η κοινότητα μπορεί να ανταποκριθεί. Μέθοδοι: Συζητήσεις Απρόβλεπτων Καρτών Σεναρίου (Wild Cards Discussions), Διαταρακτικά Σενάρια (Disruptive Scenarios), Τροχός του Μέλλοντος (Futures Wheel) - για αντίκτυπο.
- **Εμβάθυνση στην Κατανόηση Σύνθετων Θεμάτων:** Στόχος: Ανάλυση της αλληλεπίδρασης διαφορετικών παραγόντων που επηρεάζουν ένα μελλοντικό θέμα. Μέθοδοι: Ανάλυση Διασταυρούμενων Επιπτώσεων (Cross-Impact Analysis), Χαρτογράφηση Συστημάτων (System Mapping).

2 ΠΟΣΟ ΑΒΕΒΑΙΟ Η ΠΟΛΥΠΛΟΚΟ ΕΙΝΑΙ ΤΟ ΘΕΜΑ; (ΤΟ “ΠΩΣ”)

- **Υψηλή Αβεβαιότητα / Πολυπλοκότητα:** Όταν το μέλλον φαίνεται ιδιαίτερα απρόβλεπτο ή περιλαμβάνει πολλούς αλληλεπιδρώντες παράγοντες (π.χ. οι μακροπρόθεσμες επιπτώσεις της Τεχνητής Νοημοσύνης ή οι παγκόσμιες πολιτικές ανακατατάξεις), οι μέθοδοι που αγκαλιάζουν πολλαπλές δυνατότητες είναι απαραίτητες. Μέθοδοι: Δημιουργία Σεναρίων (Scenario Building), Απρόβλεπτες Καταστάσεις (Wild Cards), Σάρωση Οριζόντων (Horizon Scanning).

- **Χαμηλότερη Αβεβαιότητα / Πιο Ξεκάθαροι Στόχοι:** Όταν υπάρχει σαφέστερο επιθυμητό αποτέλεσμα ή το ενδιαφέρον επικεντρώνεται σε πιο προβλέψιμες τάσεις, οι μεθοδικές, προσανατολισμένες στον σχεδιασμό προσεγγίσεις είναι πιο κατάλληλες. Μέθοδοι: Αντίστροφος Σχεδιασμός (Backcasting), Μονοπάτια Δράσης (Action Pathways).

3 ΤΙ ΠΟΡΟΙ Ε'ΙΝΑΙ ΔΙΑΘΕΣΙΜΟΙ; (ΤΟ "ΤΙ")

- **Χρόνος**: Πόσο χρόνο μπορείς να αφιερώσεις; Ένας σύντομος Τροχός του Μέλλοντος (Futures Wheel) μπορεί να διαρκέσει μόλις 30 λεπτά, ενώ ένα πλήρες εργαστήριο Δημιουργίας Σεναρίων (Scenario Building Workshop) μπορεί να διαρκέσει αρκετές ώρες ή και ημέρες (βλ. σχέδιο εργαστηρίου 2x2 Matrix).
- **Υλικά και Χώρος**: Χρειάζεσαι πίνακες (flip charts), χαρτάκια (post-its), ψηφιακά εργαλεία όπως το Miro, ή χώρο για δραματοποίηση/παρουσίαση;
- **Άνεση στη Διευκόλυνση**: Νιώθεις πιο άνετα να καθοδηγείς ανοιχτές, δημιουργικές διαδικασίες ή πιο δομημένες, αναλυτικές; Επίλεξε μεθόδους που σε κάνουν να αισθάνεσαι σίγουρος στο να τις διευκολύνεις ή να τις συν-διευκολύνεις. Ορισμένες πιο σύνθετες μέθοδοι μπορεί να ωφεληθούν από εξωτερική υποστήριξη ή εξειδικευμένη καθοδήγηση, εφόσον είναι διαθέσιμη.

4 ΠΟΙΟΙ ΕΙΝΑΙ ΟΙ ΝΕΟΙ ΠΟΥ ΣΥΜΜΕΤΕΧΟΥΝ; (ΤΟ "ΠΟΙΟΙ")

- **Ηλικία και Αναπτυξιακό Στάδιο**: Προσαρμόστε την πολυπλοκότητα και τον βαθμό αφαίρεσης. Οι μικρότερες ηλικιακές ομάδες ανταποκρίνονται καλύτερα σε αφηγήσεις, ζωγραφική και δραματοποίηση (role-playing), ενώ οι μεγαλύτεροι νέοι μπορούν να εμπλακούν περισσότερο με ανάλυση και στρατηγική.
- **Μέγεθος και Δυναμική Ομάδας**: Ορισμένες μέθοδοι λειτουργούν καλύτερα σε μικρές ομάδες (π.χ. εις βάθος δημιουργία σεναρίων), ενώ άλλες σε μεγαλύτερες ομάδες (π.χ. καταιγισμός ιδεών ή εισαγωγικές δραστηριότητες). Λάβετε υπόψη τη συνοχή και τους τρόπους επικοινωνίας της ομάδας.
- **Προηγούμενη Εμπειρία**: Έχουν ασχοληθεί ξανά με τη σκέψη για το μέλλον (futures thinking); Αν όχι, ξεκινήστε με απλούστερες και πιο ελκυστικές μεθόδους για νεοεισερχόμενους.
- **Στυλ και Προτιμήσεις Μάθησης:** Εφόσον είναι δυνατό, προσφέρετε έναν συνδυασμό οπτικών, ακουστικών και κιναισθητικών δραστηριοτήτων, ώστε να καλύψετε διαφορετικά μαθησιακά στυλ.

5 ΠΟΙΟΣ ΕΙΝΑΙ Ο ΧΡΟΝΙΚΟΣ ΟΡΙΖΟΝΤΑΣ; (ΤΟ "Π'ΟΤΕ")

- **Βραχυπρόθεσμο Μέλλον (1–5 έτη)**: Η εστίαση μπορεί να δοθεί στις τρέχουσες τάσεις, τις άμεσες προκλήσεις και στον συγκεκριμένο σχεδιασμό δράσεων. Μέθοδοι: Ανάλυση Τάσεων (Trend Analysis), Μονοπάτια Δράσης (Action Pathways), Τροχός του Μέλλοντος (Futures Wheel).
- **Μακροπρόθεσμο Μέλλον (10–25+ έτη):** Ενθαρρύνει πιο φαντασιακά άλματα, την εξερεύνηση θεμελιωδών αλλαγών και τη δημιουργία μετασχηματιστικών οραμάτων. Μέθοδοι: Δημιουργία Σεναρίων (Scenario Building), Αντίστροφος Σχεδιασμός από το Μακρινό Μέλλον (Backcasting from a Distant Future), Αφήγηση του Μέλλοντος (Future Telling), Εξερεύνηση Εναλλακτικών Κόσμων (Exploring Different Worlds).

ΣΥΝΔΥΑΖΟΝΤΑΣ ΜΕΘΟΔΟΥΣ ΓΙΑ ΠΛΟΥΣΙΟΤΕΡΕΣ ΕΜΠΕΙΡΙΕΣ

Συχνά, η πιο αποτελεσματική προσέγγιση περιλαμβάνει τον συνδυασμό πολλών μεθόδων με συγκεκριμένη αλληλουχία.

Μπορείς να ξεκινήσεις με:

- Σάρωση Οριζόντων / Εντοπισμός Τάσεων (Horizon Scanning / Trend Spotting): για τον εντοπισμό βασικών αλλαγών που συμβαίνουν τώρα.
- Τροχός του Μέλλοντος / Αφήγηση του Μέλλοντος (Futures Wheel / Future Telling): για την εξερεύνηση πιθανών επιπτώσεων ή συναισθημάτων που συνδέονται με μια βασική τάση.
- Δημιουργία Σεναρίων (Scenario Building, π.χ. 2x2 Matrix): για την ανάπτυξη διακριτών εναλλακτικών μελλοντικών σεναρίων με βάση τις πιο κρίσιμες αβεβαιότητες.
- Αντίστροφος Σχεδιασμός / Μονοπάτια Δράσης (Backcasting / Action Pathways): για τον σχεδιασμό βημάτων προς ένα επιθυμητό σενάριο που έχει ήδη προσδιοριστεί.

Αυτό δημιουργεί ένα ταξίδι μάθησης για τους νέους, από την επίγνωση και την εξερεύνηση έως την οραματική σκέψη και τη δράση, αναπτύσσοντας σταδιακά τη δεξιότητα foresight τους.

Με τον προσεκτικό συνδυασμό αυτών των παραγόντων, μπορείς να επιλέξεις και να προσαρμόσεις μεθόδους που καθιστούν το foresight ουσιαστικό και ελκυστικό, ενδυναμώνοντας τους νέους να σκεφτούν κριτικά, δράσουν με σκοπό και συμμετέχουν ενεργά στη διαμόρφωση του μέλλοντος.

2.2 ΕΞΕΡΕΥΝΗΣΗ ΤΑΣΕΩΝ (TREND EXPLORATION)

Μια τάση είναι ένα μοτίβο αλλαγής που αναδύεται με την πάροδο του χρόνου. Δημιουργείται από σήματα (signals) — μικρούς δείκτες αλλαγής — και γεγονότα (events) που ήδη συμβαίνουν γύρω μας.
Όταν αυτά τα σήματα αποκτήσουν συνέπεια και επαναληψιμότητα, μετατρέπονται σε τάσεις, βοηθώντας μας να κατανοήσουμε προς ποια κατεύθυνση μπορεί να κινούνται τα πράγματα.
Οι τάσεις όμως δεν δρουν μεμονωμένα· αλληλεπιδρούν, συγκρούονται και ενισχύουν η μία την άλλη. Αυτή η αλληλεπίδραση είναι συχνά εκείνη που φέρνει την πιο σημαντική αλλαγή.

Βασικές Έννοιες:

Σήμα (Signal):
Ένα μικρό, συχνά πρώιμο σημάδι ότι κάτι αλλάζει.

Τάση (Trend):
Μια επαναλαμβανόμενη αλλαγή ή μοτίβο με αυξανόμενη επίδραση με την πάροδο του χρόνου.

Ανατροπή (Disruption):
Όταν μια τάση μεταβάλλει σημαντικά ένα υπάρχον σύστημα ή δομή.

Τυφλό Σημείο (Blind Spot):
Μια τάση ή εξέλιξη που έχουμε παραβλέψει.

ΕΡΓΑΛΕΙΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΞΕΡΕΥΝΗΣΗ ΤΑΣΕΩΝ



Κάρτες Τάσεων:

Αυτές είναι προκαθορισμένες κάρτες που περιγράφουν μια τάση. Κάθε κάρτα μπορεί να περιλαμβάνει:

- Το όνομα της τάσης (π.χ. “Αυξανόμενη Ανισότητα”)
- Μια σύντομη περιγραφή
- Σήματα ή παραδείγματα
- Ποιοι ή τι επηρεάζεται

Στο πλαίσιο της εργασίας με νέους, μπορείς να δημιουργήσεις κάρτες τάσεων προσαρμοσμένες στην τοπική πραγματικότητα, για παράδειγμα:

- “Ανάδυση Εικονικών Φιλικών Σχέσεων”
- “Νεολαία Ηγείται στη Κλιματική Δράση”
- “Άνοδος Εφαρμογών Ψυχικής Υγείας”

ΧΑΡΤΟΓΡΑΦΗΣΗ ΤΑΣΕΩΝ:

Αφού εντοπιστούν πολλές τάσεις, μπορείς να τις απεικονίσεις οπτικά για να κατανοήσεις:

- Ποιες είναι οι πιο ανατρεπτικές;
- Πώς μπορεί να αλληλεπιδρούν μεταξύ τους;
- Υπάρχουν τάσεις που επιταχύνονται ή επιβραδύνονται;

Μπορείς να χρησιμοποιήσεις sticky notes, πίνακες, ή ψηφιακά εργαλεία όπως Miro ή Padlet για αυτή τη διαδικασία.

ΤΕΧΝΙΚΕΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΞΕΡΕΥΝΗΣΗ ΤΑΣΕΩΝ

Αν θέλεις να μάθεις πώς να ξεκινήσεις την εξερεύνηση τάσεων στο έργο σου, βρίσκεσαι στο σωστό σημείο! Παρακάτω παρουσιάζονται τεχνικές και βήματα που μπορείς να ακολουθήσεις για να διευκολύνεις με επιτυχία μια συνεδρία εξερεύνησης τάσεων

Ξεκίνα με...

- Δημιούργησε μια μικρή ομάδα, που μπορεί να αποτελείται από προσωπικό ή νέους.
- Όρισε ένα θέμα – όπως απασχόληση, εκπαίδευση, ψηφιακή ασφάλεια ή κοινοτική ζωή.
- Κάνε μια γρήγορη αναζήτηση σε ειδησεογραφικά άρθρα, αναρτήσεις στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης ή έρευνες νέων.
- Εντόπισε 5–10 τάσεις και γράψ' τες σε κάρτες.
- Διευκόλυνε μια συνεδρία με ομάδες για να εξερευνήσουν και να στοχαστούν πάνω σε αυτές.
- Συζήτησε τι σημαίνουν αυτές οι τάσεις για τα προγράμματα, τις συνεργασίες ή την υποστήριξη πολιτικών σου δράσεων.

ΠΩΣ ΕΦΑΡΜΟΖΕΤΑΙ ΣΤΗΝ ΠΡΑΞΗ: ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΑ ΟΜΑΔΙΚΗΣ ΣΥΖΗΤΗΣΗΣ (GROUP DISCUSSION WORKSHOPS)

Μπορείς να οργανώσεις μια συνεδρία εξερεύνησης τάσεων χρησιμοποιώντας την τεχνική της ομαδικής συζήτησης Ακολουθεί ένας βήμα-προς-βήμα οδηγός εμπνευσμένος από το Toolkit for Tomorrow.

- Παρουσίασε τι είναι οι τάσεις και γιατί έχουν σημασία (5 λεπτά).
- Μοιράσου κάρτες τάσεων (trend cards) (5 λεπτά) – μπορείς να βρεις πρότυπα καρτών τάσεων στο Παράρτημα του Toolkit for Tomorrow, ή να σχεδιάσεις τις δικές σου.
- Ομαδική συζήτηση: Ποιες τάσεις είναι πιο ανατρεπτικές; Πώς συνδέονται μεταξύ τους; (20 λεπτά)
- Εντόπισε τυχόν ελλείπουσες τάσεις χρησιμοποιώντας ένα κενό πρότυπο κάρτας τάσης (blank trend card template) (10 λεπτά) – μπορείς να το βρεις επίσης στο Παράρτημα του Toolkit for Tomorrow, ή να δημιουργήσεις το δικό σου.
- Μοιράσου τα ευρήματα με την ευρύτερη ομάδα (15 λεπτά).

Αυτό μπορεί να γίνει με διαφορετικές ομάδες-στόχους, με συναδέλφους εργαζόμενους νέων ή απευθείας με τους ίδιους τους νέους, βοηθώντας τους να αναπτύξουν ικανότητες σκέψης για το μέλλον (futures literacy).

ΘΕΜΑΤΑ ΠΟΥ ΜΠΟΡΕΙΣ ΝΑ ΕΞΕΡΕΥΝΗΣΕΙΣ ΜΕ ΝΕΟΥΣ, ΧΡΗΣΙΜΟΠΟΙΩΝΤΑΣ ΕΡΓΑΛΕΙΑ ΚΑΙ ΤΕΧΝΙΚΕΣ ΕΞΕΡΕΥΝΗΣΗΣ ΤΑΣΕΩΝ

Η εξερεύνηση τάσεων μπορεί να αποτελέσει έναν αποτελεσματικό τρόπο για να εισέλθεις σε θέματα που ενδιαφέρουν τους νέους. Παρακάτω παρουσιάζονται δύο παραδείγματα. Σε ενθαρρύνουμε να σκεφτείς πώς μπορούν αυτές οι συνεδρίες να εξελιχθούν, ώστε να ενισχύσουν τη σημαντική κοινωνική αλλαγή στο μέλλον.

Τάσεις Ψυχικής Υγείας Νέων

Ο οργανισμός σου παρατηρεί αύξηση στις συζητήσεις νέων για άγχος στο TikTok και στο Reddit. Μέσα από τη διερεύνηση αυτής της τάσης με νέους, μπορείτε να συν-σχεδιάσετε δράσεις υποστήριξης (peer support circles) και να συνεργαστείτε με δημιουργούς εφαρμογών για την πιλοτική ανάπτυξη ενός τοπικού ψηφιακού εργαλείου ψυχικής υγείας (mental wellness chatbot).

Πράσινες Δεξιότητες για το Μέλλον

Ένα περιφερειακό κέντρο νέων εντόπισε την αυξανόμενη παγκόσμια ζήτηση για πράσινες θέσεις εργασίας. Η διερεύνηση έγινε μέσω ανασκόπησης ειδήσεων, πολιτικών εξελίξεων και συζητήσεων με περιβαλλοντολόγους. Το αποτέλεσμα; Ένα εργαλείο και πρόγραμμα καθοδήγησης (mentorship program) σχεδιασμένο από νέους με τίτλο “Green Career”.
Χρησιμοποιώντας αυτά τα παραδείγματα, προσπάθησε να φανταστείς ένα ακόμη σημαντικό θέμα που θα μπορούσες να εξερευνήσεις με τους νέους. Ποια θα μπορούσαν να είναι τα αποτελέσματα; Είναι κάτι συγκεκριμένο και απτό; Συγχαρητήρια — μόλις χρησιμοποίησες το foresight ως εργαλείο οπτικοποίησης του μέλλοντος!
Η εξερεύνηση τάσεων δεν αφορά μόνο την πρόβλεψη· αφορά την ενδυνάμωση των νέων ώστε να γίνουν διαμορφωτές του μέλλοντος. Προσφέρει προγράμματα που βασίζονται στην πραγματικότητα και στις μεταβαλλόμενες συνθήκες, ενισχύει τη συμμετοχή των νέων, καθώς και τη διάθεση για προσαρμογή, περιέργεια και συν-δημιουργία.



Ερωτήσεις για Στοχασμό

Ποιες τάσεις επηρεάζουν περισσότερο τους νέους με τους οποίους εργάζομαι;

Πώς μπορώ να εμπλέξω τους νέους στον εντοπισμό και στην ανταπόκριση σε αυτές τις τάσεις;

Ποιες νέες ευκαιρίες θα μπορούσαν να προκύψουν αν αξιοποιήσω αυτές τις ιδέες σήμερα;

2.3 ΜΕΛΛΟΝΤΙΚΗ ΑΦΗΓΗΣΗ (FUTURE TELLING)

Η Μελλοντική Αφήγηση είναι μια τεχνική δραματικής αφήγησης, όπου μια ομάδα παρουσιάζει μια σύντομη σκηνή από ένα πιθανό μέλλον. Μπορεί να είναι θεατρικό σκετς, παιχνίδι ρόλων ή ακόμα και βιντεοσκοπημένο δρώμενο, με κοινό στόχο να ζωντανέψει το μέλλον.

Αντί να συζητούν απλώς για την αλλαγή, οι συμμετέχοντες εξερευνούν πώς είναι να ζεις σε αυτό το μέλλον — πώς νιώθει, πώς μοιάζει, και τι σημαίνει να το βιώνεις. Είναι ιδιαίτερα χρήσιμο όταν το μέλλον φαίνεται περίπλοκο, συναισθηματικό ή δύσκολο να εκφραστεί με λόγια.

Η Μελλοντική Αφήγηση μπορεί να έχει πραγματικό αντίκτυπο στην εργασία με νέους, γιατί δεν είναι απλώς μια παράσταση· είναι ένας καθρέφτης και ένας χάρτης. Βοηθά τους νέους να φανταστούν πέρα από το παρόν, να ενισχύσουν τη δική τους δράση και φωνή και να αναπτύξουν ενσυναίσθηση, δοκιμάζοντας διαφορετικούς ρόλους και προοπτικές.
Μπορούν επίσης να συν-δημιουργήσουν ουσιαστικά σενάρια για το μέλλον, εξερευνώντας ιδέες μέσα σε συναισθηματικά και κοινωνικά πλαίσια. Και, το πιο σημαντικό, να διασκεδάσουν ενώ αναπτύσσουν κριτική ικανότητα σκέψης για το μέλλον!

Βασικές Έννοιες:

Ενσώματη αφήγηση: Παρουσίαση, όχι απλή αφήγηση, για το πώς θα μπορούσε να είναι ένα σενάριο του μέλλοντος.

Εννοιολογική εμβάθυνση: Εξερεύνηση χρηστών, περιβαλλόντων και προκλήσεων σε βάθος.

Ανάπτυξη ενσυναίσθησης: Αντίληψη του πώς μπορεί να αισθανθούν άλλοι σε ένα μελλοντικό πλαίσιο.

Συν-δημιουργία νοήματος: Δημιουργία κοινής κατανόησης μέσα από συλλογική απόδοση ή δραματοποίηση

ΕΡΓΑΛΕΙΑ ΚΑΙ ΤΕΧΝΙΚΕΣ ΤΗΣ ΜΕΛΛΟΝΤΙΚΗΣ ΑΦΗΓΗΣΗΣ

Πλαίσιο Ιστορίας

Ξεκίνα δημιουργώντας ένα σενάριο για το μέλλον. Ρώτησε:

- Ποιος είναι ο μελλοντικός χρήστης;
- Ποιες είναι οι προκλήσεις ή οι ανάγκες του;
- Ποια είναι η κατάσταση; Πού διαδραματίζεται;
- Ποιοι άλλοι εμπλέκονται;
- Ποιο μήνυμα θα πρέπει να πάρει το κοινό στο τέλος;

Παιχνίδι Ρόλων και Δημιουργία Σεναρίου

Δημιούργησε ένα σύντομο σενάριο με λίγες ατάκες για κάθε χαρακτήρα. Απόδωσε ρόλους και ενθάρρυνε τη χρήση χιούμορ, αντικειμένων ή συναισθημάτων.

Παράδειγμα: Ένας νέος ηγέτης συζητά για την τεχνητή νοημοσύνη (AI) σε ένα συμβούλιο, ενώ ένα chatbot υπερασπίζεται τα δικαιώματα των νέων.

Χρήση Αντικειμένων και Περιβάλλοντος

Χρησιμοποίησε καθημερινά αντικείμενα, όπως ένα φούτερ, ένα κινητό ή ένα μικρόφωνο, για να υποστηρίξεις την ιστορία.
Αυτά βοηθούν το κοινό να συνδεθεί με την αφήγηση χωρίς να χρειάζονται σκηνικά ή κοστούμια.

Ζωντανή Παράσταση ή Βιντεοσκόπηση

Οργάνωσε τη σκηνή για ζωντανή παρουσίαση (με ομάδα νέων, συναδέλφων ή μελών κοινότητας) ή κατέγραψέ τη σε βίντεο.
Η παράσταση λειτουργεί τόσο ως καλλιτεχνική έκφραση όσο και ως εκπαιδευτικό εργαλείο μάθησης.

ΕΡΓΑΛΕΙΑ ΚΑΙ ΤΕΧΝΙΚΕΣ ΤΗΣ ΜΕΛΛΟΝΤΙΚΗΣ ΑΦΗΓΗΣΗΣ

Αντανάκλαση και Ανατροφοδότηση Κοινού

Μετά την παράσταση, συζητήστε:

- *Τι ξεχώρισε ή σας εξέπληξε;*
- *Τι φάνηκε ρεαλιστικό ή πιστευτό;*
- *Τι θα άλλαζαν ή θα αμφισβητούσαν;*

Αυτή η αναστοχαστική διαδικασία βοηθά να αναδειχθούν αξίες, υποθέσεις και βαθύτερες ιδέες.

Πώς μοιάζει αυτό στην πράξη: Φανταστικά παραδείγματα για έμπνευση

Παράδειγμα 1: Σκηνή από το σχολείο του μέλλοντος

Σε μια σχολική τάξη το 2035, έφηβοι υποδύονται ένα σενάριο όπου η τεχνητή νοημοσύνη (AI) αναλαμβάνει τη διδασκαλία μέσα από ένα παιχνιδοποιημένο περιβάλλον μάθησης (gamified learning). Ένας μαθητής εκφράζει αντίδραση, ζητώντας να μάθει από έναν άνθρωπο αντί για ρομπότ. Κατά τη διάρκεια του μαθήματος, ο ρομποκαθηγητής παρουσιάζει δυσλειτουργία.

Παράδειγμα 2: Διαγενεακός Διάλογος για το Μέλλον

Μια ομάδα νέων ανεβάζει μια μικρή παράσταση στο τοπικό κέντρο κοινότητας, όπου φαντάζονται μια συνάντηση με τον μελλοντικό εαυτό τους στα 70 τους χρόνια. Αναλογίζονται τις επιλογές που έκαναν στα 20 τους και πώς ο κόσμος έχει αλλάξει. Η σκηνή συνδυάζει χιούμορ και στοχασμό, καθώς οι ιστορίες και τα διδάγματα μοιράζονται ανάμεσα στις γενιές.
Αποτέλεσμα: Ενθαρρύνει τους νέους να σκέφτονται μακροπρόθεσμα και να συζητούν τον σχεδιασμό του προσωπικού τους μέλλοντος.
Τα σενάρια Μελλοντικής Αφήγησης (Future Telling) μπορούν να αναπτυχθούν γύρω από θέματα όπως το περιβάλλον, η κοινωνία και οι κοινωνικές σχέσεις, η επικοινωνία, η απασχόληση, η στέγαση, η ενεργή πολιτειότητα και πολλά ακόμη!

Πώς να ξεκινήσεις τη Μελλοντική Αφήγηση Δουλεύοντας για τη Νεολαία

Αν θέλεις να μάθεις πώς να ξεκινήσεις τη Μελλοντική Αφήγηση στη δουλειά με νέους, είμαστε εδώ για σένα! Παρακάτω θα βρεις έναν πρακτικό οδηγό βήμα προς βήμα για να υλοποιήσεις με επιτυχία μια συνεδρία Μελλοντικής Αφήγησης.



Επιπλέον Συμβουλή: *Δημιούργησε ένα φύλλο εργασίας για τους νέους, ώστε να σχεδιάσουν τις σκηνές τους. Περιέλαβε πλαίσια για το σκηνικό, τους χαρακτήρες, τον στόχο και τις κύριες ατάκες. Αυτή η λίγο πιο δομημένη προσέγγιση μπορεί να τους βοηθήσει να μην αισθανθούν καταβεβλημένοι ή αγχωμένοι.*



Ερωτήσεις για Στοχασμό

Ποιες μελλοντικές προκλήσεις ή ελπίδες συζητούν περισσότερο οι νέοι άνθρωποι στην κοινότητά σου;

Πώς θα μπορούσε η αναπαράσταση μιας σκηνής από το μέλλον να τους βοηθήσει να εκφράσουν αυτές τις ιδέες;

Ποια θέματα ή συναισθήματα θα είχαν τον μεγαλύτερο αντίκτυπο αν ζωντάνευαν μέσα από μια σκηνή;

2.4 ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΣΕΝΑΡΙΩΝ (SCENARIO BUILDING)

Σκεπτόμενοι μέσα από σενάρια, μεταβαίνουμε από το ερώτημα «Τι θα συμβεί;» στο «Τι θα μπορούσε να συμβεί;» και «Τι θέλουμε να συμβεί;». Αυτή η προσέγγιση ενισχύει την κριτική σκέψη, τη δημιουργικότητα και τις στρατηγικές δεξιότητες αναστοχασμού, βοηθώντας τους νέους να πλοηγηθούν σε έναν απρόβλεπτο κόσμο.
Στο πλαίσιο της εργασίας με νέους, η δημιουργία σεναρίων αποτελεί μια ισχυρή μέθοδο για την ενίσχυση της μελλοντικής εγγραμματοσύνης, την ανάπτυξη οραμάτων και την ενδυνάμωση των νέων ώστε να αναλάβουν την ευθύνη για το μέλλον τους.

Η δημιουργία σεναρίων είναι μια μέθοδος που χρησιμοποιείται για να εξερευνήσει διαφορετικούς πιθανούς τρόπους με τους οποίους μπορεί να εξελιχθεί το μέλλον. Σε αντίθεση με τις προβλέψεις – που προσπαθούν να προβλέψουν τι θα συμβεί – τα σενάρια δεν αφορούν την ακρίβεια, αλλά τη φαντασία των δυνατοτήτων.

Σύμφωνα με την Ευρωπαϊκή Επιτροπή (βλ. σχετική αναφορά), η δημιουργία σεναρίων είναι ιδιαίτερα χρήσιμη όταν:

Το μέλλον φαίνεται αβέβαιο ή αμφιλεγόμενο

Πρέπει να ληφθούν μακροπρόθεσμες αποφάσεις

Υπάρχει ανάγκη για ανθεκτικότητα ή καινοτομία

Θέλεις να συμπεριλάβεις διαφορετικές προοπτικές σε ένα κοινό όραμα

ΕΞΕΡΕΥΝΗΤΙΚΆ ΣΕΝΆΡΙΑ (ΤΙ ΘΑ ΜΠΟΡΟΎΣΕ ΝΑ ΣΥΜΒΕΊ;)

Αυτά τα σενάρια εξερευνούν ένα εύρος πιθανών μελλοντικών εξελίξεων, βασισμένων σε τρέχουσες τάσεις, αναδυόμενα ζητήματα και κρίσιμες αβεβαιότητες. Δεν υποθέτουν κάποιο συγκεκριμένο αποτέλεσμα ή στόχο· αντίθετα, είναι ανοικτά και χρησιμοποιούνται για να διευρύνουν τον τρόπο σκέψης μας.

Η δημιουργία σεναρίων δεν είναι μια διαδικασία «ενός τύπου για όλα». Διαφορετικοί τύποι σεναρίων εξυπηρετούν διαφορετικούς σκοπούς — κάποια αφορούν τη φαντασία του τι μπορεί να συμβεί, άλλα το τι θέλουμε να συμβεί, και άλλα το πώς αντιδρούμε στο απροσδόκητο. Τα πιο συνηθισμένα είδη που χρησιμοποιούνται στο foresight έχουν το καθένα τον δικό του σκοπό και αξία στην εκπαίδευση, τον σχεδιασμό ή τον ακτιβισμό νέων.

Μπορούν να χρησιμοποιηθούν σε εργαστήρια νεολαίας, βοηθώντας τους συμμετέχοντες να φανταστούν διαφορετικές εκδοχές του μέλλοντος και να εντοπίσουν πιθανούς κινδύνους ή ευκαιρίες.

Τα Εξερευνητικά Σενάρια είναι ιδιαίτερα χρήσιμα όταν:

- Το μέλλον είναι ιδιαίτερα αβέβαιο
- Θέλεις να χαρτογραφήσεις τις δυνατότητες και να δεις πώς μπορεί να εξελιχθούν τα πράγματα
- Θέλεις να κατανοήσεις πώς διαφορετικοί παράγοντες μπορεί να αλληλεπιδράσουν (π.χ. κλιματική αλλαγή + τεχνολογική καινοτομία)

ΚΑΝΟΝΙΣΤΙΚΑ ΣΕΝΑΡΙΑ (ΤΙ ΘΕΛΟΥΜΕ ΝΑ ΣΥΜΒΕΙ;)

Τα Κανονιστικά Σενάρια βασίζονται σε στόχους: ξεκινούν από το επιθυμητό μέλλον και εξετάζουν πώς μπορούμε να φτάσουμε εκεί. Διαμορφώνονται από ό,τι έχει αξία για τους ανθρώπους — όπως η δικαιοσύνη, η βιωσιμότητα ή η ένταξη. Συχνά χρησιμοποιούνται σε εργαστήρια οραματισμού, όπου οι νέοι φαντάζονται το μέλλον στο οποίο θα ήθελαν να ζουν, π.χ. μια βιώσιμη πόλη, μια συμπεριληπτική κοινωνία, ένα δίκαιο εκπαιδευτικό σύστημα κλπ..

Ένα χαρακτηριστικό παράδειγμα για το μέλλον είναι ένα σενάριο για το 2040, όπου όλα τα σχολεία είναι δωρεάν, συμπεριληπτικά και διαμορφωμένα από τη συμμετοχή των μαθητών. Τα περιβάλλοντα μάθησης είναι ευέλικτα και βιώσιμα, συνδυάζοντας την τεχνολογία με πρακτικές, βιωματικές εμπειρίες. Σε αυτό το όραμα, τα συμβούλια νέων παίζουν σημαντικό ρόλο στη διαμόρφωση εθνικών και ευρωπαϊκών πολιτικών, διασφαλίζοντας ότι οι φωνές των νέων είναι κεντρικές στις αποφάσεις για την εκπαίδευση, το κλίμα και την καινοτομία.

Τα Κανονιστικά Σενάρια βοηθούν να:

- Διευκρινιστεί τι έχει σημασία για μια ομάδα ή κοινότητα
- Δομηθούν κοινά οράματα για συλλογική δράση
- Δημιουργηθούν παρακινητικές αφηγήσεις γύρω από την αλλαγή

Είναι πολύ δημοφιλή στο συμμετοχικό foresight, καθώς ενισχύουν τη φαντασία, τον διάλογο και την ενδυνάμωση.

ΑΝΑΤΡΕΠΤΙΚΑ Η ΑΠΡΟΒΛΕΠΤΑ ΣΕΝΑΡΙΑ (ΤΙ ΘΑ ΓΙΝΟΤΑΝ ΑΝ ΣΥΝΕΒΑΙΝΕ ΚΑΤΙ ΑΠΡΟΣΔΟΚΗΤΟ;)

Σύμφωνα με το European Trade Union Institute, η χρήση διαφορετικών τύπων σεναρίων μπορεί να οδηγήσει σε ισχυρότερα αποτελέσματα. Μια συνηθισμένη προσέγγιση είναι να ξεκινήσει κανείς με εξερευνητικά σενάρια, ώστε να χαρτογραφήσει πιθανές κατευθύνσεις, στη συνέχεια να δημιουργήσει κανονιστικά σενάρια για να καθορίσει το επιθυμητό μέλλον, και τέλος να εισαγάγει ανατρεπτικά ή απρόβλεπτα σενάρια για να δοκιμάσει πόσο ανθεκτικά είναι αυτά τα οράματα υπό απρόβλεπτες αλλαγές. Αυτή η πολυεπίπεδη προσέγγιση βοηθά στην οικοδόμηση μιας βαθύτερης και πιο ρεαλιστικής κατανόησης του μέλλοντος.

Αυτά τα σενάρια φαντάζονται γεγονότα χαμηλής πιθανότητας αλλά υψηλού αντίκτυπου, που θα μπορούσαν να αλλάξουν ριζικά τα πάντα. Συχνά αποκαλούνται «wild cards» — σοκ που διαταράσσουν το σύστημα και αμφισβητούν τις παραδοχές μας. Αυτός ο τύπος σεναρίου είναι σημαντικός, γιατί ο πραγματικός κόσμος δεν είναι ποτέ απόλυτα σταθερός ή προβλέψιμος. Η σκέψη γύρω από τις ανατροπές και τις ασυνήθιστες εξελίξεις μας βοηθά να ενισχύσουμε την ανθεκτικότητά μας, να δοκιμάσουμε τη δύναμη των ιδεών μας, και να παραμένουμε ευέλικτοι.
.

Τα ανατρεπτικά σενάρια είναι εξαιρετικά εργαλεία στη νεολαιίστικη εργασία — πυροδοτούν τη δημιουργικότητα, βοηθούν τους νέους να σκέφτονται με νέους τρόπους, και δείχνουν πώς οι τοπικές δράσεις μπορούν να έχουν παγκόσμιο αντίκτυπο.

ΕΠΙΣΚΟΠΗΣΗ ΤΥΠΩΝ ΣΕΝΑΡΙΩΝ

ΤΥΠΟΣ ΣΕΝΑΡΙΟΥ	ΚΑΘΟΔΗΓΗ-ΤΙΚΗ ΕΡΩΤΗΣΗ	ΣΚΟΠΟΣ	ΠΟΤΕ ΝΑ ΧΡΗΣΙΜΟ-ΠΟΙΗΘΕΙ	ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑ
ΕΞΕΡΕΥΝΗΤΙΚΟ	**ΤΙ ΘΑ ΜΠΟΡΟΥΣΕ ΝΑ ΣΥΜΒΕΙ;**	Εξερεύνηση ενός εύρους πιθανών μελλοντικών σεναρίων βασισμένων σε τάσεις και αβεβαιότητες.	Όταν το μέλλον είναι αβέβαιο ή πολύπλοκο.	Η αστικοποίηση επιταχύνεται και η τεχνητή νοημοσύνη αναδιαμορφώνει την αγορά εργασίας.
ΚΑΝΟΝΙΣΤΙΚΟ	**ΤΙ ΘΕΛΟΥΜΕ ΝΑ ΣΥΜΒΕΙ;**	Να φανταστούμε και να εργαστούμε προς ένα επιθυμητό μέλλον ευθυγραμμισμένο με κοινές αξίες.	Όταν καθορίζονται στόχοι ή δημιουργείται κοινό όραμα.	Τα σχολεία το 2040 είναι δωρεάν, συμπεριληπτικά, τεχνολογικά προηγμένα και διαμορφωμένα από τις φωνές των μαθητών.
ΑΝΑΤΡΕΠΤΙΚΟ / ΑΠΡΟΒΛΕΠΤΟ	**ΤΙ ΘΑ ΓΙΝΌΤΑΝ ΑΝ ΣΥΝΈΒΑΙΝΕ ΚΆΤΙ ΑΠΡΟΣΔΌΚΗ ΤΟ;**	Να δοκιμαστούν η ανθεκτικότητα και η ευελιξία των σχεδίων μέσω φανταστικών, υψηλού αντίκτυπου γεγονότων.	Όταν αξιολογούνται κίνδυνοι ή αναπτύσσεται προσαρμοστικότητα στα σχέδια δράσης.	Μια ξαφνική ανακάλυψη στην καθαρή ενέργεια ή μια μεγάλη παγκόσμια κρίση.

2.5 ΜΕΛΛΟΝΤΙΚΟΣ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ (FUTURE PLANNING)

Ο μελλοντικός σχεδιασμός αφορά τη μετάβαση από τις ιδέες στη δράση. Αφού διερευνηθούν διαφορετικά μελλοντικά σενάρια, αυτή η μέθοδος βοηθά να αποφασίσουμε ποια βήματα πρέπει να κάνουμε σήμερα ώστε να προσεγγίσουμε περισσότερο το μέλλον που επιθυμούμε.

Ενώ η δημιουργία σεναρίων μας ενθαρρύνει να σκεφτούμε ευρύτερα – «Τι θα μπορούσε να συμβεί;» – ο μελλοντικός σχεδιασμός φέρνει το επίκεντρο στο «Τι μπορούμε να κάνουμε τώρα;». Πρόκειται για τη μετατροπή του foresight σε δράση.

Για τους νέους ανθρώπους, αυτό είναι το σημείο όπου η φαντασία συναντά τη στρατηγική. Ο μελλοντικός σχεδιασμός βοηθά στη σύνδεση μακροπρόθεσμων στόχων με καθημερινές ενέργειες. Μπορεί να καθοδηγήσει προσωπικές αποφάσεις, κοινοτικές πρωτοβουλίες ή ομαδικά έργα, κάνοντας την αλλαγή να φαίνεται εφικτή και ρεαλιστική.

Εργαλεία και Τεχνικές

Τα παρακάτω εργαλεία και τεχνικές μπορούν να βοηθήσουν τους νέους να μετατρέψουν το foresight σε δράση. Μπορούν να χρησιμοποιηθούν εύκολα σε χώρους εργασίας για νέους, ομαδικά έργα ή εκπαιδευτικά εργαστήρια.

Αναδρομικός Σχεδιασμός (Backcasting)

Τι είναι: Μια μέθοδος σχεδιασμού που ξεκινά από τη φαντασία ενός επιθυμητού μέλλοντος και προχωρά αναδρομικά για να εντοπίσει τα βήματα που απαιτούνται για να φτάσουμε εκεί. Είναι ιδιαίτερα χρήσιμη για φιλόδοξους, μακροπρόθεσμους στόχους — όπως η δημιουργία μιας βιώσιμης κοινότητας ή η επίτευξη ψηφιακής ισότητας..

Γιατί είναι χρήσιμο: Σε αντίθεση με την πρόβλεψη (forecasting), η οποία εστιάζει στο τι μπορεί να συμβεί με βάση τις τρέχουσες τάσεις, ο αναδρομικός σχεδιασμός ξεκινά από το τι θέλουμε να συμβεί και χαρτογραφεί το πώς θα φτάσουμε εκεί.

Παράδειγμα: Μια ομάδα νέων φαντάζεται την πόλη της το 2040 ως συμπεριληπτική, πράσινη και ψηφιακά συνδεδεμένη. Χρησιμοποιώντας τη μέθοδο του backcasting, καθορίζουν τις ενέργειες, πολιτικές και εκστρατείες που πρέπει να πραγματοποιηθούν το 2030, το 2025 και σήμερα, ώστε να υλοποιηθεί αυτό το όραμα.

(Δες το ειδικό υποκεφάλαιο για πιο αναλυτική παρουσίαση του Αναδρομικού Σχεδιασμού - Backcasting.)

Στρατηγικός Οραματισμός (Strategic Visioning)

Τι είναι: Ο στρατηγικός οραματισμός συνδυάζει τη δημιουργική φαντασία με τον πρακτικό καθορισμό στόχων. Συχνά ξεκινά με μια άσκηση οραματισμού, όπως αφήγηση ιστοριών, σχεδίαση ή παιχνίδι ρόλων, και προχωρά στον καθορισμό βασικών ενεργειών και ευθυνών.

Γιατί είναι χρήσιμο: Βοηθά τους νέους να εκφράσουν τις ιδέες τους για το μέλλον με δημιουργικό τρόπο, ενώ παράλληλα προωθεί τον ρεαλιστικό σχεδιασμό. Είναι ιδιαίτερα αποτελεσματικό σε συμμετοχικά εργαστήρια ή συνελεύσεις νέων.

Παράδειγμα: Οι μαθητές φαντάζονται το σχολείο των ονείρων τους το 2040. Σε μικρές ομάδες, αναλύουν το όραμα σε θεματικές όπως η εκπαίδευση, η τεχνολογία, η ευημερία και η βιωσιμότητα. Έπειτα, καταγράφουν τις ενέργειες που μπορούν να ξεκινήσουν από τώρα, όπως η δημιουργία μιας οικολογικής μαθητικής λέσχης ή ο επανασχεδιασμός σχολικών χώρων.

Διαδρομές Δράσης (Action Pathways)

Τι είναι: Οι διαδρομές δράσης είναι αναλυτικά σχέδια που καθορίζουν τα βήματα που χρειάζονται για να μεταβούμε από την τρέχουσα κατάσταση σε ένα επιθυμητό αποτέλεσμα. Περιλαμβάνουν ορόσημα, χρονοδιαγράμματα και τα άτομα ή τους πόρους που απαιτούνται για την ολοκλήρωση κάθε βήματος.

Γιατί είναι χρήσιμες: Βοηθούν στη δομή περίπλοκων ιδεών και κάνουν τους μακροπρόθεσμους στόχους πιο διαχειρίσιμους. Είναι ιδανικές για έργα νέων, καμπάνιες ή σχολικές πρωτοβουλίες.

Παράδειγμα: Μια ομάδα νέων θέλει να μειώσει τα πλαστικά απόβλητα στην κοινότητά της έως το 2030. Δημιουργούν ένα χρονοδιάγραμμα ετήσιων στόχων, όπως: εκστρατείες ευαισθητοποίησης, διανομή επαναχρησιμοποιήσιμων κιτ, συνεργασίες με σχολεία και δράσεις για την υποστήριξη πολιτικών. Κάθε έτος χτίζει πάνω στο προηγούμενο, ώστε να επιτευχθεί ο στόχος του 2030.

Πίνακας σύγκρισης: Εργαλεία Μελλοντικού Σχεδιασμού

ΕΡΓΑΛΕΙΟ	ΚΥΡΙΟ ΕΡΩΤΗΜΑ	ΚΑΛΥΤΕΡΟ ΓΙΑ	ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑ ΧΡΉΣΗΣ
ΑΝΑΔΡΟΜΙΚΟΣ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ	Ποια βήματα μπορούν να μας οδηγήσουν εκεί;	Καθορισμό μακροπρόθεσμων στόχων· οράματα για το επιθυμητό μέλλον	Μια ομάδα νέων σχεδιάζει βήματα για μια πράσινη, ψηφιακή πόλη το 2040
ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΟΣ ΟΡΑΜΑΤΙΣΜΟΣ	Πώς μοιάζει το ιδανικό μας μέλλον;	Έκφραση δημιουργικών ιδεών και καθορισμό προτεραιοτήτων	Οι μαθητές φαντάζονται τα σχολεία του μέλλοντος και σχεδιάζουν δράσεις ανά θεματική
ΔΙΑΔΡΟΜΕΣ ΔΡΑΣΗΣ	Πώς φτάνουμε από το Α στο Β;	Διάσπαση μεγάλων σχεδίων σε μικρά, εφαρμόσιμα βήματα	Χρονοδιάγραμμα για τη μείωση των πλαστικών αποβλήτων μέσω ετήσιων κοινοτικών δράσεων

Παραδείγματα από την πράξη:
Παρακάτω παρουσιάζονται παραδείγματα από τον πραγματικό κόσμο για το πώς οι νέοι έχουν χρησιμοποιήσει εργαλεία μελλοντικού σχεδιασμού, όπως ο Αναδρομικός Σχεδιασμός, ο Στρατηγικός Οραματισμός, και οι Διαδρομές Δράσης, για να διαμορφώσουν το μέλλον τους σε σχολεία, κοινότητες και διεθνείς πρωτοβουλίες.



Έκθεση UNICEF "Young Visionaries" (Νέοι Οραματιστές)

Το 2024, το UNICEF Innocenti υποστήριξε μια ομάδα Youth Foresight Fellows, οι οποίοι διευκόλυναν περισσότερα από 50 εργαστήρια σε 12 χώρες, με τη συμμετοχή άνω των 800 νέων (UNICEF Innocenti, 2024). Οι συμμετέχοντες χρησιμοποίησαν εργαλεία foresight για να εξερευνήσουν το μέλλον των δικαιωμάτων του παιδιού σε βασικούς τομείς, όπως η εκπαίδευση, η εργασία, η υγεία, η ιδιωτικότητα και το περιβάλλον, με χρονικό ορίζοντα 10 έως 25 ετών.

Οι συμμετέχοντες προσδιόρισαν συγκεκριμένα βήματα δράσης που απαιτούνται για την επίτευξη ενός συμπεριληπτικού μέλλοντος που σέβεται τα δικαιώματα — μεταβαίνοντας από τη φαντασία στην επιρροή. Αυτό έκανε το έργο ένα ισχυρό παράδειγμα για το πώς η foresight με ηγεσία από νέους μπορεί να τροφοδοτήσει πραγματικές διαδικασίες συνηγορίας και σχεδιασμού.

Ενώ το πρώτο μέρος της διαδικασίας επικεντρώθηκε στη δημιουργία σεναρίων — φαντάζοντας πώς μπορούν να εξελιχθούν διαφορετικά μελλοντικά σενάρια — η πρωτοβουλία δεν σταμάτησε εκεί. Μέσα από ομαδικό αναστοχασμό, διάλογο και δραστηριότητες τύπου backcasting, οι συμμετέχοντες μετέφρασαν τα επιθυμητά τους μέλλοντα σε συγκεκριμένες προτάσεις και στρατηγικές πολιτικές εισηγήσεις. Αυτά τα αποτελέσματα συγκεντρώθηκαν στην Έκθεση Foresight για τα Δικαιώματα του Παιδιού: Νέοι Οραματιστές (Child Rights Youth Foresight Report: Young Visionaries) και κοινοποιήθηκαν σε διεθνείς ενδιαφερόμενους φορείς και διαμορφωτές πολιτικής.

Εργαλειοθήκη “Our Future Pledge” (Η Δέσμευσή μας για το Μέλλον)

Αναπτύχθηκε σε συνεργασία με νέους επαγγελματίες foresight που συμμετείχαν στα προγράμματα foresight της UNICEF, η Εργαλειοθήκη Our Future Pledge αποτελεί έναν πρακτικό οδηγό για τους νέους, ώστε να εξερευνήσουν εναλλακτικά μέλλοντα και να αναλάβουν δράση για να τα διαμορφώσουν.

Η εργαλειοθήκη περιλαμβάνει δημιουργικές ασκήσεις για την ανάπτυξη σεναρίων, αλλά προχωρά και ένα βήμα παραπέρα, ενθαρρύνοντας τους νέους να σχεδιάσουν σχέδια δράσης, να διαμορφώσουν “μελλοντικές δεσμεύσεις” και να εμπλακούν σε δράσεις συνηγορίας σε επίπεδο κοινότητας ή πολιτικής. Αυτές οι δεσμεύσεις εστιάζουν σε μελλοντοστραφή νοοτροπία, αλλά με άμεση πρακτική εφαρμογή, ενδυναμώνοντας τους νέους να ξεκινήσουν τοπικές αλλαγές με αντίκτυπο.



Πώς χρησιμοποίησαν τον μελλοντικό σχεδιασμό

Οι νέοι δεν φαντάστηκαν μόνο τα μελλοντικά σενάρια που επιθυμούν, αλλά ανέλαβαν συγκεκριμένες δεσμεύσεις και δημιούργησαν μίνι χάρτες πορείας (mini roadmaps) για να τα υλοποιήσουν.
Η εργαλειοθήκη συνδέει το foresight με τον μελλοντικό σχεδιασμό, βοηθώντας τους νέους να συσχετίσουν τις ιδέες τους με χρονοδιαγράμματα, ευθύνες και πραγματική εφαρμογή.

2.6 ΑΝΑΔΡΟΜΙΚΟΣ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ (BACKCASTING)

Ο Αναδρομικός Σχεδιασμός βασίζεται σε μια ακολουθία βημάτων που καθοδηγούν τους συμμετέχοντες από το μέλλον προς το παρόν. Η μέθοδος ξεκινά με μια συλλογική φαντασία ενός θετικού και ρεαλιστικού μέλλοντος σε έναν συγκεκριμένο τομέα, όπως η εκπαίδευση, η κλιματική δικαιοσύνη ή η απασχόληση. Οι συμμετέχοντες, στη συνέχεια, εργάζονται προς τα πίσω για να χαρτογραφήσουν τα βασικά ορόσημα, στρατηγικές και παρεμβάσεις που θα χρειάζονταν για να επιτευχθεί αυτό το μέλλον.

Ο Αναδρομικός Σχεδιασμός χρησιμοποιείται ευρέως στον σχεδιασμό βιωσιμότητας, στη συμμετοχή των πολιτών και στο συμμετοχικό foresight. Έχει εφαρμοστεί από δήμους, νεανικά κινήματα και ομάδες της κοινωνίας των πολιτών, με στόχο την υποστήριξη περιεκτικού και αξιακά προσανατολισμένου μελλοντικού σχεδιασμού.

Αυτή η αντίστροφη λογική ενθαρρύνει την απελευθέρωση από τα όρια του παρόντος. Βοηθά τους νέους και τους εμψυχωτές να εξερευνήσουν δομικές αλλαγές, να επανεξετάσουν υποθέσεις και να ευθυγραμμίσουν τις σημερινές δράσεις με μακροπρόθεσμους στόχους. Σε αντίθεση με τον γραμμικό σχεδιασμό, που συχνά περιορίζεται από τις τρέχουσες δυνατότητες, ο Αναδρομικός Σχεδιασμός ενισχύει τη δημιουργικότητα και τη δράση με όραμα, καθορίζοντας τολμηρές και εφικτές διαδρομές.

Η συγκεκριμένη μεθοδολογία είναι ιδανική για εργαστήρια, τοπικές διαδικασίες σχεδιασμού, καθώς και για σχολικά ή νεανικά προγράμματα, όπου ενθαρρύνεται η στοχοθετημένη και δημιουργική συνεργασία.

ΠΩΣ ΕΝΙΣΧΥΕΙ ΤΗ ΦΑΝΤΑΣΙΑ ΚΑΙ ΤΗ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΣΚΕΨΗ

Ο Αναδρομικός Σχεδιασμός ενθαρρύνει τους συμμετέχοντες να σκέφτονται ταυτόχρονα με ανοιχτό και ρεαλιστικό τρόπο.
Το πρώτο στάδιο, η «ανάπτυξη ενός κοινού οράματος», απαιτεί φαντασία και φιλοδοξία. Οι συμμετέχοντες καλούνται να εκφράσουν πώς μοιάζει ένα «καλύτερο μέλλον», ποιες αξίες το καθοδηγούν και ποιες αλλαγές έχουν ήδη συμβεί. Αυτή η διαδικασία ενισχύει τη φωνή των νέων, την αισιοδοξία και τη μελλοντική παιδεία (future literacy).

Τα επόμενα στάδια της μεθοδολογίας ζητούν από τους συμμετέχοντες να αντιστρέψουν το μονοπάτι προς αυτό το μέλλον. Αυτή η διαδικασία ενισχύει τη συστημική σκέψη, τη στρατηγική επίγνωση και τις δεξιότητες σχεδιασμού.
Οι συμμετέχοντες πρέπει να εξετάσουν:

- *Τι έπρεπε να αλλάξει;*
- *Ποιες αποφάσεις ελήφθησαν;*
- *Ποιοι έπρεπε να εμπλακούν;*
- *Ποια εμπόδια ξεπεράστηκαν;*

Επιπλέον, η διαδικασία αυτή ενθαρρύνει φυσικά τη συνεργασία. Οι νέοι μπορούν να συν-δημιουργήσουν ένα κοινό μέλλον, να διαπραγματευτούν προτεραιότητες και να συμφωνήσουν σε συγκεκριμένα, εφικτά βήματα, ενισχύοντας έτσι τις δεξιότητες ηγεσίας και συλλογικής λήψης αποφάσεων.

Επειδή ξεκινά με το επιθυμητό αποτέλεσμα, ο Αναδρομικός Σχεδιασμός βοηθά στην αποφυγή περιορισμένης σκέψης. Επιτρέπει στους νέους να αμφισβητήσουν το status quo, να αναγνωρίσουν τα τρέχοντα όρια και να προτείνουν μετασχηματιστικές λύσεις, αντί να αρκούνται σε μικρές προσαρμογές. (Robinson, 2003).

ΠΟΙΑ ΕΙΝΑΙ Η ΔΟΜΗ ΤΟΥ; ΕΝΑ ΠΛΑΙΣΙΟ ΒΗΜΑ ΠΡΟΣ ΒΗΜΑ

Οι ασκήσεις Αναδρομικού Σχεδιασμού είναι πολύ ευέλικτες ως προς τη διάρκεια και τη μορφή. Ένα τυπικό εργαστήριο διαρκεί 90 έως 120 λεπτά, αλλά μπορεί να επεκταθεί σε πολλαπλές συνεδρίες για πιο σε βάθος σχεδιασμό.

Η διαδικασία συνήθως εξελίσσεται σε πέντε βασικά βήματα:

1. Οραματισμός του μέλλοντος (20–30 λεπτά)

Οι συμμετέχοντες εργάζονται ατομικά ή σε μικρές ομάδες για να φανταστούν ένα επιθυμητό μέλλον. Αυτό μπορεί να σχετίζεται με ένα συγκεκριμένο θέμα (π.χ. ισότιμη εκπαίδευση). Το όραμα πρέπει να είναι λεπτομερές και βασισμένο σε αξίες. Τι έχει αλλάξει; Ποιος ωφελείται; Ποια συστήματα υπάρχουν;

2. Καθορισμός βασικών οροσήμων (20 λεπτά)

Ξεκινώντας από το οραματισμένο μέλλον, οι συμμετέχοντες κινούνται προς τα πίσω στον χρόνο. Εντοπίζουν τις μεγάλες αλλαγές ή ανακαλύψεις που θα έπρεπε να έχουν συμβεί για να φτάσουμε εκεί. Αυτές μπορεί να περιλαμβάνουν νέες πολιτικές, κοινωνικά κινήματα, καινοτομίες ή αλλαγές νοοτροπίας.

3. Χαρτογράφηση της διαδρομής
(25-30 λεπτά)

Οι συμμετέχοντες δημιουργούν ένα χρονοδιάγραμμα ή οδικό χάρτη που δείχνει πώς θα μπορούσαν να εξελιχθούν ρεαλιστικά τα ορόσημα. Συζητούν τις απαραίτητες ενέργειες, τους υπεύθυνους φορείς, τους αναγκαίους πόρους και τις προκλήσεις που πρέπει να ξεπεραστούν.



4. Σχεδιασμός δράσης στο παρόν
(15-20 λεπτά)

Οι ομάδες αναλογίζονται τι μπορεί να γίνει τώρα για να ξεκινήσει η πορεία προς το όραμα. Αυτό περιλαμβάνει τον προσδιορισμό μικρών αλλά στρατηγικών βημάτων, πιθανών συμμάχων και άμεσων ευκαιριών για επιρροή και αλλαγή.

5. Ομαδική συζήτηση στοχασμού
(10-15 λεπτά)

Κάθε ομάδα παρουσιάζει το όραμα και τη διαδρομή της. Οι συμμετέχοντες αναστοχάζονται τα συμπεράσματα που αποκόμισαν, τις δυνατές εφαρμογές, και το πώς η άσκηση άλλαξε την αντίληψή τους για τη δράση, τον σχεδιασμό και τις δυνατότητές τους να επηρεάσουν το μέλλον.

ΠΡΑΚΤΙΚΑ ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ ΚΑΙ ΕΦΑΡΜΟΓΕΣ

Ο Αναδρομικός Σχεδιασμός (Backcasting) είναι ιδιαίτερα αποτελεσματικός όταν εφαρμόζεται σε πραγματικά πλαίσια που απαιτούν μετασχηματιστική σκέψη. Παρακάτω παρουσιάζονται ορισμένα παραδείγματα όπου ομάδες νέων και οργανισμοί έχουν χρησιμοποιήσει αυτή τη μεθοδολογία με επιτυχία.

Το 2013, στο Ετήσιο Συνέδριο του Παγκόσμιου Οικονομικού Φόρουμ στο Νταβός, 200 Young Global Leaders συγκεντρώθηκαν σε ένα Πλανητικό Συνέδριο για να χρησιμοποιήσουν τον Αναδρομικό Σχεδιασμό (Backcasting) ως εργαλείο οραματισμού ενός πιο βιώσιμου και δίκαιου μέλλοντος. Με τη καθοδήγηση ειδικών σε τομείς όπως η διακυβέρνηση, η υγεία, τα μέσα ενημέρωσης και το περιβάλλον, οι συμμετέχοντες φαντάστηκαν τον κόσμο του 2025 και εργάστηκαν αναδρομικά για να εντοπίσουν τις δράσεις που απαιτούνται για να επιτευχθεί αυτό το όραμα. Η διαδικασία αποκάλυψε τη βαθιά αλληλεξάρτηση των παγκόσμιων συστημάτων και τόνισε τη σημασία της συνεργασίας μεταξύ τομέων και γενεών. Ξεκινώντας από το ιδανικό μέλλον και όχι από τους περιορισμούς του παρόντος, η άσκηση έδειξε πώς ο Αναδρομικός Σχεδιασμός μπορεί να εμπνεύσει πρακτικές στρατηγικές για την αντιμετώπιση σύνθετων παγκόσμιων προκλήσεων.

Μια πιο πρόσφατη εκπαιδευτική παρέμβαση στις Αζόρες εφάρμοσε τον Αναδρομικό Σχεδιασμό με μαθητές λυκείου, προκειμένου να ενισχύσει τη σκέψη για τη βιωσιμότητα. Αφού επισκέφθηκαν ένα τοπικό δάσος με υψηλή βιοποικιλότητα, οι μαθητές καθοδηγήθηκαν μέσα από μια άσκηση Αναδρομικού Σχεδιασμού για να φανταστούν το μέλλον του δάσους σε 30 χρόνια και να αναπτύξουν στρατηγικά σχέδια για την επίτευξη του επιθυμητού τους οράματος. Παρά τις δυσκολίες στη διαμόρφωση σύνθετων λύσεων και στη σύνδεση παρόντων δράσεων με μακροπρόθεσμους στόχους, οι συμμετέχοντες εκτίμησαν τη διαδραστική και συμμετοχική φύση της μεθόδου. Η άσκηση ενίσχυσε την κριτική και υποθετική σκέψη και ανέδειξε πώς ο Αναδρομικός Σχεδιασμός μπορεί να στηρίξει την εκπαίδευση για τη βιώσιμη ανάπτυξη, ενθαρρύνοντας τη συστημική επίγνωση, τη δημιουργικότητα, και την πολιτειακή υπευθυνότητα των νέων.

ΣΥΝΟΨΙΖΟΝΤΑΣ...

Για να συνοψίσουμε αυτό το υποκεφάλαιο, ο Αναδρομικός Σχεδιασμός είναι μια μεθοδολογία που ενισχύει βασικές δεξιότητες συνδυάζοντας δημιουργικότητα, στρατηγική και δράση. Ενθαρρύνει τους νέους να σκέφτονται συστηματικά για το πώς οι κοινωνικοί, πολιτικοί, τεχνολογικοί και περιβαλλοντικοί παράγοντες αλληλεπιδρούν με την πάροδο του χρόνου, καλλιεργώντας επίγνωση συστημάτων και στρατηγική σκέψη. Φανταζόμενοι τολμηρά μελλοντικά σενάρια και χαρτογραφώντας τα βήματα που απαιτούνται για την επίτευξή τους, επιτυγχάνεται μια ισορροπία ανάμεσα στη φιλοδοξία και τη ρεαλιστικότητα, ενισχύοντας ταυτόχρονα την αίσθηση ενδυνάμωσης και δράσης.

Η συνεργατική φύση της μεθόδου υποστηρίζει την ανάπτυξη δεξιοτήτων ηγεσίας και επικοινωνίας, ενώ η αναστοχαστική διαδικασία ενδυναμώνει την ηθική επίγνωση και αυτογνωσία των συμμετεχόντων. Έτσι, συμβάλλει στην ολιστική ανάπτυξη νέων ανθρώπων με αυτοπεποίθηση, ετοιμότητα για το μέλλον και ικανότητα για αλλαγή. Σε μια εποχή αβεβαιότητας, ο Αναδρομικός Σχεδιασμός προσφέρει στους νέους τη δυνατότητα να αντιστρέψουν το αφήγημα — να μην αντιδρούν απλώς, αλλά να διαμορφώνουν ενεργά το μέλλον, συνδυάζοντας σαφή όραση με πρακτικά βήματα.



2.7 ΤΡΟΧΟΣ ΤΟΥ ΜΕΛΛΟΝΤΟΣ (FUTURES WHEEL)

Αναπτύχθηκε από τον futurist Jerome C. Glenn το 1971 και προσφέρει μια δομημένη προσέγγιση για ομάδες ή άτομα που θέλουν να εξετάσουν τις πιθανές επιπτώσεις ενός συγκεκριμένου γεγονότος ή μιας εξέλιξης. Ο Τροχός του Μέλλοντος δείχνει πώς μια κεντρική αλλαγή μπορεί να ενεργοποιήσει ένα δίκτυο δευτερογενών και τριτογενών επιδράσεων — μερικές θετικές, άλλες απροσδόκητες ή ακόμα και ανατρεπτικές. Με απλό αλλά ισχυρό τρόπο, η μέθοδος αυτή ενθαρρύνει τη συστημική σκέψη, την κριτική foresight και τον συμπεριληπτικό διάλογο.

Ενώ ορισμένα εργαλεία foresight εστιάζουν σε μακροπρόθεσμα οράματα ή στρατηγικά μονοπάτια, άλλα, όπως ο Τροχός του Μέλλοντος, μας βοηθούν να κατανοήσουμε τα κύματα επιρροής συγκεκριμένων αλλαγών. Αποτελεί ένα οπτικό και συνεργατικό εργαλείο, ιδανικό για την εξερεύνηση άμεσων και έμμεσων συνεπειών νέων τάσεων, καινοτομιών ή αποφάσεων.

Στο πλαίσιο της νεολαίας, ο Τροχός του Μέλλοντος είναι ιδιαίτερα αποτελεσματικός επειδή συνδυάζει την αφηρημένη σκέψη με την οπτική χαρτογράφηση. Ενθαρρύνει τους νέους να εξετάσουν δημιουργικά τις αλυσιδωτές αντιδράσεις της αλλαγής, ενώ παράλληλα διατηρούν μια δομημένη ανάλυση. Η μέθοδος αυτή βοηθά να απαντηθεί το ερώτημα: «Αν συμβεί αυτό, τι ακολουθεί; Και τι έπεται μετά;».

Σκοπός του «Τροχού του Μέλλοντος» στην ανάλυση μελλοντικών επιπτώσεων

Ο κύριος σκοπός του Τροχού του Μέλλοντος (Futures Wheel) είναι να αποκαλύψει τα διαδοχικά κύματα επιρροής που προκαλεί μια αλλαγή.

Όταν εμφανίζεται μια νέα τάση, ιδέα ή πολιτική, οι επιπτώσεις της συνήθως δεν περιορίζονται σε έναν μόνο τομέα. Ο Τροχός του Μέλλοντος βοηθά να γίνουν ορατές οι αλυσιδωτές επιδράσεις, καθιστώντας αυτή τη διαδικασία ιδιαίτερα χρήσιμη για:

- Πρόβλεψη θετικών και αρνητικών συνεπειών μιας αλλαγής
- Εξερεύνηση πολύπλοκων αλληλεξαρτήσεων μεταξύ συστημάτων (κοινωνικών, τεχνολογικών, περιβαλλοντικών, οικονομικών)
- Υποστήριξη της λήψης αποφάσεων και του σχεδιασμού, μέσω της αποσαφήνισης πιθανών αποτελεσμάτων
- Ενθάρρυνση του αναστοχασμού πάνω σε ηθικά, πολιτισμικά και μακροπρόθεσμα ζητήματα

Στο πλαίσιο της νεολαίας, ο Τροχός του Μέλλοντος μπορεί να ενδυναμώσει τους νέους ώστε να κατανοήσουν καλύτερα πώς οι σημερινές αλλαγές —είτε πρόκειται για τοπικές πολιτικές αποφάσεις είτε για παγκόσμιες τεχνολογικές μεταβάσεις— επηρεάζουν τη ζωή και τις κοινότητές τους με απρόβλεπτους τρόπους.

Υπενθυμίζει επίσης ότι κάθε δράση έχει πολλαπλές συνέπειες, πολλές από τις οποίες εκδηλώνονται με την πάροδο του χρόνου και επηρεάζουν περιοχές πέρα από τον αρχικό κύκλο επίδρασης.

Για παράδειγμα, ας υποθέσουμε ότι μια πόλη αποφασίζει να εφαρμόσει μια νέα ψηφιακή πλατφόρμα συμμετοχής των νέων. Στην περίπτωση αυτή, ο Τροχός του Μέλλοντος θα μπορούσε να βοηθήσει τους συμμετέχοντες να αναγνωρίσουν όχι μόνο το άμεσο αποτέλεσμα (π.χ. αυξημένη συμμετοχή των νέων), αλλά και δευτερογενείς επιπτώσεις (π.χ. ψηφιακό χάσμα, αύξηση συλλογής δεδομένων) και τριτογενείς συνέπειες (π.χ. αλλαγές στην πολιτική ταυτότητα των νέων ή στη μορφή της συμμετοχής τους).

Πώς να δημιουργήσεις και να ερμηνεύσεις έναν «Τροχό του Μέλλοντος»

1. Ορισμός της κεντρικής αλλαγής ή γεγονότος

Ξεκίνα με μια συγκεκριμένη αλλαγή, καινοτομία ή τάση.
Αυτό μπορεί να είναι κάτι που έχει ήδη συμβεί ή μια αναμενόμενη εξέλιξη. Παραδείγματα περιλαμβάνουν την άνοδο της τεχνητής νοημοσύνης στην εκπαίδευση, μια εθνική πολιτική για την κλιματική δράση, ή μια τοπική πρωτοβουλία απασχόλησης νέων. Αυτή η κεντρική ιδέα τοποθετείται στο κέντρο της σελίδας ή του πίνακα.

2. Αναγνώριση επιπτώσεων πρώτης τάξης

Ρώτησε τους συμμετέχοντες: Ποιες είναι οι άμεσες συνέπειες αυτής της αλλαγής; Οι επιπτώσεις πρώτης τάξης τοποθετούνται σε κύκλο γύρω από την κεντρική ιδέα. Μπορεί να περιλαμβάνουν αλλαγές στη συμπεριφορά, ευκαιρίες, κινδύνους ή ανάγκες σε πόρους. Ενθάρρυνε τη δημιουργική σκέψη και απέφυγε τον πρόωρο φιλτράρισμα ιδεών.

3. Αναγνώριση επιπτώσεων δεύτερης τάξης

Στη συνέχεια, εξερεύνησε τις συνέπειες των επιπτώσεων πρώτης τάξης. Τι μπορεί να συμβεί ως αποτέλεσμα αυτών των αρχικών αλλαγών; Αυτές είναι οι επιπτώσεις δεύτερης τάξης και τοποθετούνται σε δεύτερο εξωτερικό κύκλο. Οι συμμετέχοντες αρχίζουν να σκέφτονται πιο συστηματικά, αναγνωρίζοντας ότι ακόμα και μικρές μεταβολές μπορούν να οδηγήσουν σε ευρύτερους μετασχηματισμούς.

4. Προσθήκη επιπτώσεων τρίτης τάξης (Προαιρετικό)

Ρώτησε τους συμμετέχοντες: Ποιες είναι οι περαιτέρω συνέπειες αυτών των αλλαγών; Οι επιπτώσεις τρίτης τάξης εστιάζουν στα μακροπρόθεσμα ή έμμεσα αποτελέσματα που μπορεί να προκύψουν από τις αλλαγές δεύτερης τάξης. Αυτές οι ιδέες προστίθενται σε έναν εξωτερικό κύκλο γύρω από τον Τροχό. Ενθάρρυνε την ελεύθερη και δημιουργική σκέψη χωρίς να απορρίπτονται πρόωρα ιδέες — ακόμη και φαινομενικά απίθανες επιπτώσεις μπορεί να αποκαλύψουν σημαντικές αλληλεξαρτήσεις.

5. Ανάλυση και Αναστοχασμός

Αφού ολοκληρωθεί ο Τροχός του Μέλλοντος, αφιέρωσε χρόνο για συζήτηση:

- Ποιες επιπτώσεις φαίνονται πιο επιθυμητές ή πιο ανησυχητικές;
- Ποιες ανεπιθύμητες συνέπειες προέκυψαν;
- Πώς συνδέονται μεταξύ τους οι επιπτώσεις;
- Ποιες ευκαιρίες ή προκλήσεις αναδύονται από αυτά τα αποτελέσματα;

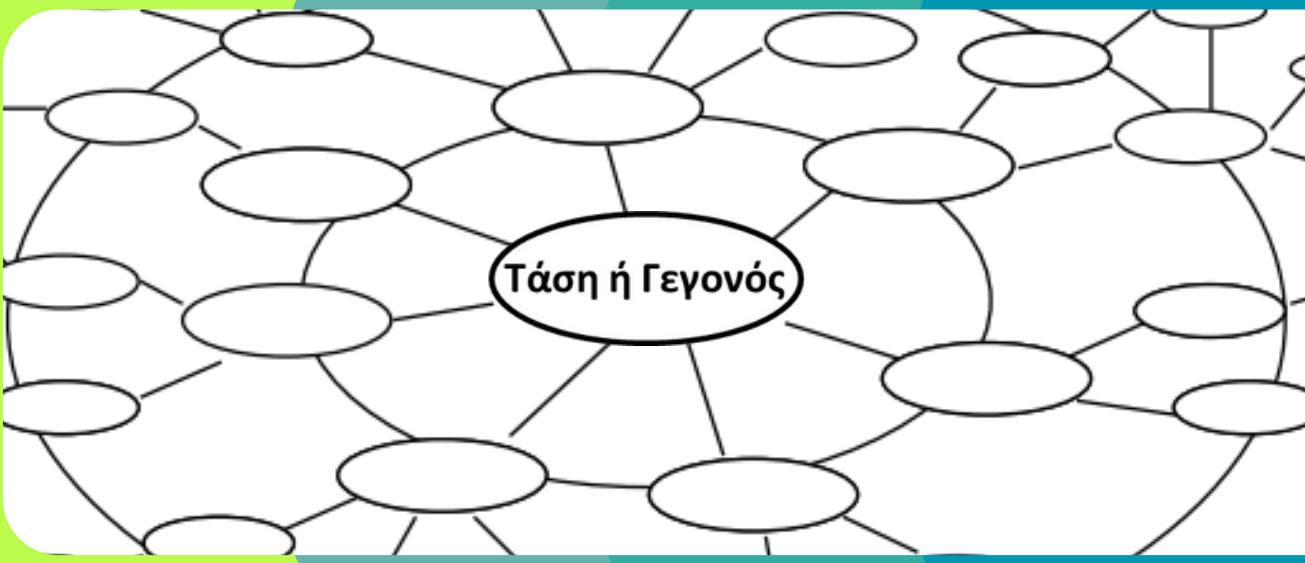
Οι συντονιστές μπορούν επίσης να χρησιμοποιήσουν χρωματική κωδικοποίηση ή σύμβολα για να διαφοροποιήσουν θετικές, αρνητικές και αβέβαιες επιπτώσεις. Αυτή η οπτική σαφήνεια βοηθά τους συμμετέχοντες να αναστοχαστούν κριτικά και να εντοπίσουν πρότυπα ή επαναλαμβανόμενες τάσεις.

Ο Τροχός του Μέλλοντος στη τελική του μορφή δεν είναι εργαλείο πρόβλεψης. Αντίθετα, αποτελεί εργαλείο σκέψης — έναν τρόπο για να εξερευνήσουμε δυνατότητες, να διευρύνουμε προοπτικές, και να υποστηρίξουμε τη λήψη αποφάσεων μέσα από την οπτικοποίηση της πολυπλοκότητας.

Πρακτική Εφαρμογή και Παραδείγματα από την Πραγματική Ζωή

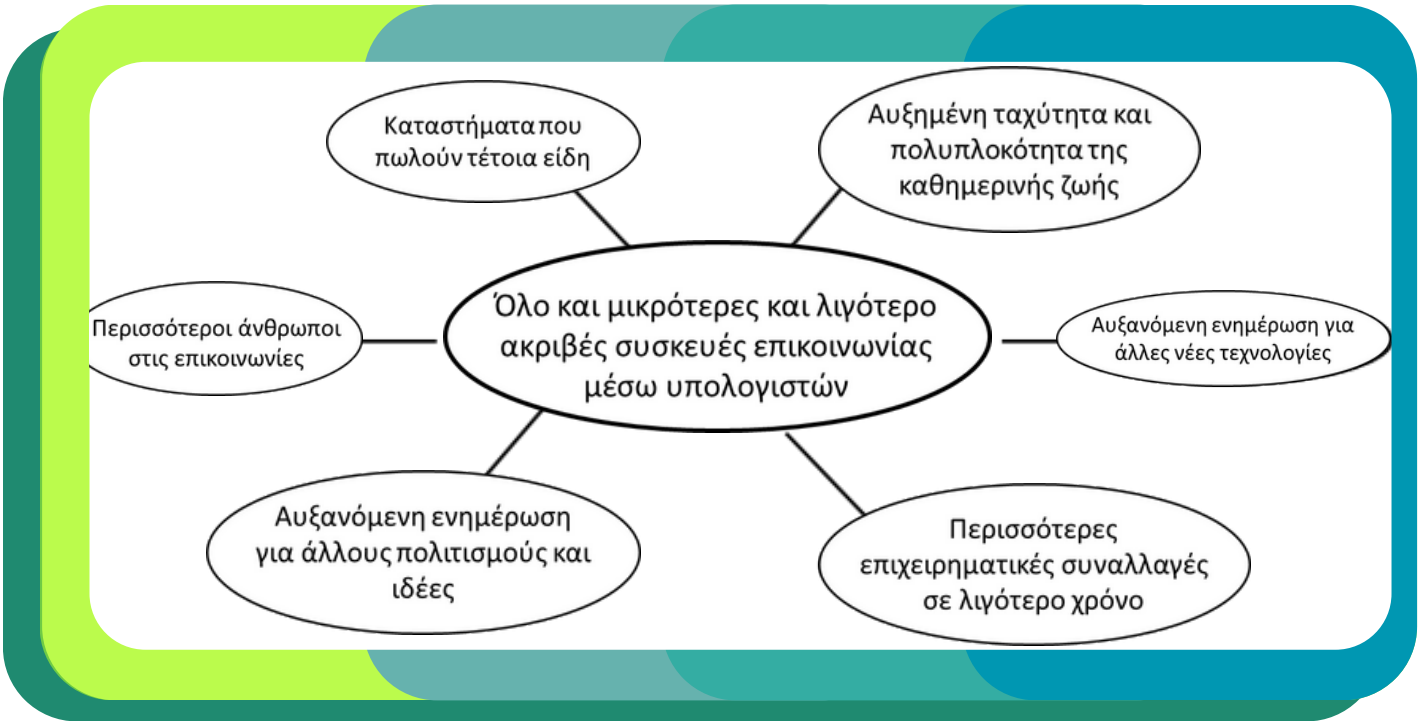
Ο Τροχός του Μέλλοντος (Futures Wheel) έχει χρησιμοποιηθεί σε πολλούς τομείς για να υποστηρίξει το στρατηγικό foresight και τον συμμετοχικό σχεδιασμό. Η ευελιξία και η προσβασιμότητά του τον καθιστούν ιδιαίτερα κατάλληλο για εργασία με νέους, όπου οι οπτικές και συνεργατικές μέθοδοι ενισχύουν τη συμμετοχή, την κατανόηση και τη δημιουργική σκέψη.

Έτσι μοιάζει ένας Τροχός του Μέλλοντος:



Εικόνα 4: Βασικός Τροχός του Μέλλοντος (Futures Wheel)
Πηγή: The Futures Wheel, του J. C. Glenn, 2021, στο Futures Research Methodology — Version 3.0, The Millennium Project.

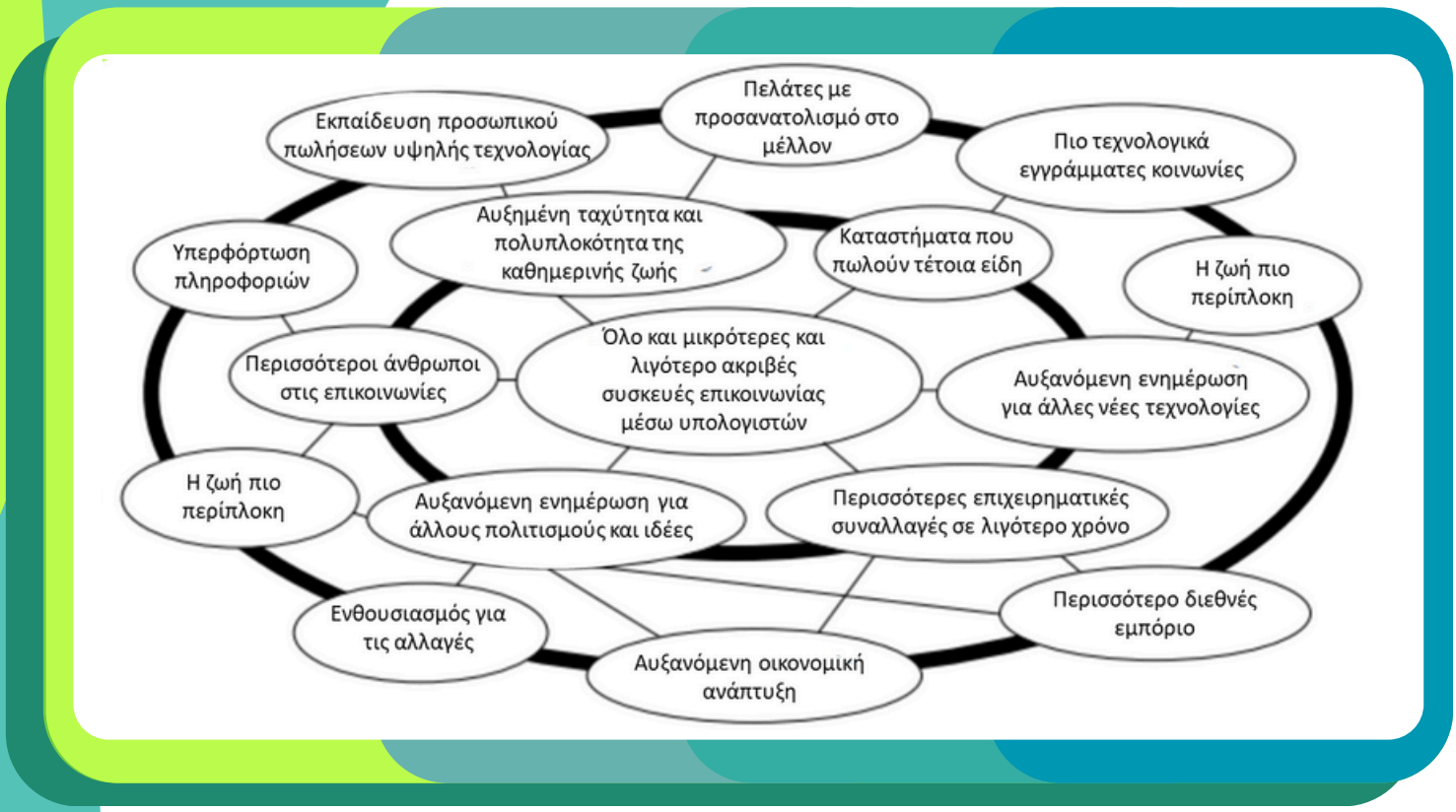
Μόλις αποφασιστεί η τάση ή το γεγονός που θα διερευνηθεί, οι συμμετέχοντες σχεδιάζουν οβάλ σχήματα που αντιπροσωπεύουν τις πρωτογενείς επιπτώσεις του:



Εικόνα 5: Παράδειγμα πρωτογενών επιπτώσεων μιας τάσης
Πηγή: The Futures Wheel, του J. C. Glenn, 2021, στο Futures Research Methodology — Version 3.0, The Millennium Project.

Αφού ολοκληρωθεί αυτό το στάδιο, η ομάδα παύει να σκέφτεται την αρχική ιδέα που βρίσκεται στο κέντρο του Τροχού του Μέλλοντος. Αντίθετα, θα πρέπει τώρα να εξετάσει τι μπορεί να συμβεί ως αποτέλεσμα κάθε κύριας επίδρασης. Καθώς η ομάδα μοιράζεται αυτές τις επακόλουθες επιπτώσεις, σχεδιάζονται δύο ή τρεις μικρές γραμμές που ξεκινούν από κάθε κύρια επίδραση, και στο τέλος κάθε γραμμής γράφεται η νέα συνέπεια.

Προαιρετικά, οι συμμετέχοντες μπορούν να συνεχίσουν με τις τριτογενείς επιπτώσεις.



Εικόνα 6: Παράδειγμα πρωτογενών και δευτερογενών επιπτώσεων μιας τάσης
Πηγή: The Futures Wheel, του J. C. Glenn, 2021, στο Futures Research Methodology – Version 3.0, The Millennium Project.

ΣΥΝΟΨΙΖΟΝΤΑΣ...

Τα παραπάνω παραδείγματα δείχνουν πώς ο Τροχός του Μέλλοντος (Futures Wheel) βοηθά τους νέους να ανακαλύψουν τα επίπεδα πολυπλοκότητας που κρύβονται πίσω από τις καθημερινές αλλαγές. Τους εκπαιδεύει να μην αναρωτιούνται μόνο «τι θα συμβεί μετά», αλλά και «τι μπορεί να συμβεί εξαιτίας αυτού». Ως ένα πρακτικό και οπτικό εργαλείο, βοηθά τους νέους να διερευνήσουν τις συνέπειες της αλλαγής με βάθος και δημιουργικότητα. Καλλιεργεί τη συστημική σκέψη, ενθαρρύνει τον ηθικό αναστοχασμό και προάγει τη συνεργατική επίλυση προβλημάτων — δεξιότητες ολοένα και πιο απαραίτητες στον ταχέως μεταβαλλόμενο κόσμο του σήμερα.

Είτε χρησιμοποιείται σε τάξη, είτε σε κοινοτικό κέντρο ή εργαστήριο πολιτικής ανάλυσης, ο Τροχός του Μέλλοντος προσφέρει έναν δυναμικό χώρο για κριτική σκέψη, ισχυρότερες συνδέσεις και πιο ενημερωμένες, στοχαστικές αποφάσεις για το μέλλον που οι ίδιοι οι νέοι συμβάλλουν στο να δημιουργηθεί.



2.8 ΝΤΕΤΕΚΤΙΒ ΤΟΥ ΜΕΛΛΟΝΤΟΣ: ΜΙΑ ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΑΝΙΧΝΕΥΣΗΣ ΟΡΙΖΟΝΤΩΝ (HORIZON SCANNING)

Οι Ντετέκτιβ του Μέλλοντος — βασισμένοι στην πρακτική της Ανίχνευσης Οριζόντων — αποτελούν μια διαδραστική foresight μέθοδο που ενθαρρύνει τους συμμετέχοντες να υιοθετήσουν τη ματιά ενός ντετέκτιβ. Η διαδικασία μιμείται την πραγματική ερευνητική δουλειά ενός ντετέκτιβ, ζητώντας από νέους ή άλλα ενδιαφερόμενα μέρη να εντοπίσουν “σημάδια του νέου”, όπως ειδήσεις, τοπικές καινοτομίες και αναδυόμενες πολιτικές. Οι συμμετέχοντες συνδέουν στη συνέχεια αυτά τα σημάδια, για να αναγνωρίσουν σήματα αλλαγής και αναδυόμενες τάσεις.

Ξανά, σχετικά με την Ανίχνευση Οριζόντων:

Η Ανίχνευση Οριζόντων, γνωστή και ως περιβαλλοντική παρακολούθηση, είναι η συστηματική διαδικασία παρατήρησης έγκαιρων σημείων αλλαγής, συμπεριλαμβανομένων αναδυόμενων ζητημάτων, αδύναμων σημάτων και τάσεων σε διάφορους τομείς όπως τεχνολογία, κοινωνία, περιβάλλον και πολιτική. Αν και δεν προβλέπει το μέλλον, βοηθά στην ενίσχυση της επίγνωσης για πιθανές εξελίξεις. Η ανίχνευση Οριζόντων χρησιμοποιείται συχνά ως βάση για άλλες μεθόδους foresight, όπως ο Τροχός του Μέλλοντος και η δημιουργία σεναρίων.

Πώς ενθαρρύνει την κριτική σκέψη και τη δημιουργική προσέγγιση στο foresight

Μία από τις βασικές δυνάμεις των Ντετέκτιβ του Μέλλοντος είναι η ικανότητά τους να αναπτύσσουν ουσιαστικές δεξιότητες μελλοντικού γραμματισμού (future literacy).

Ξεκινά με την ενίσχυση της κριτικής σκέψης. Οι συμμετέχοντες ενθαρρύνονται να κοιτάξουν πέρα από την επιφάνεια των τρεχόντων γεγονότων και των ειδήσεων, να αμφισβητήσουν τις πληροφορίες που λαμβάνουν και να εξετάσουν διαφορετικές οπτικές γωνίες. Αντί να βιάζονται να βγάλουν συμπεράσματα, μαθαίνουν να αναγνωρίζουν τις προσωπικές τους προκαταλήψεις και να αναστοχάζονται πάνω στις ίδιες τους τις υποθέσεις.

Αυτή η διαδικασία ενισχύει την επίγνωση του πώς σχηματίζονται τα πρότυπα — αν βασίζονται σε πραγματικά σήματα ή αν διαμορφώνονται από επιλεκτική προσοχή και προκατάληψη. Όπως επισημαίνεται στο Youth4Foresight Toolkit, μια τέτοια κριτική ανάλυση βοηθά τους νέους να γίνουν πιο στοχαστικοί, ενημερωμένοι και συνειδητοποιημένοι στη σχέση τους με τον κόσμο που τους περιβάλλει.



Η μεθοδολογία καλλιεργεί επίσης τη δημιουργική σκέψη γύρω από το foresight. Καθώς οι συμμετέχοντες ομαδοποιούν και χαρακτηρίζουν τάσεις, ενθαρρύνονται να φανταστούν και να περιγράψουν την αλλαγή με πρωτότυπους τρόπους. Αντί να χρησιμοποιούν γενικούς όρους όπως «τεχνολογία» ή «εκπαίδευση», καλούνται να εντοπίσουν πιο συγκεκριμένες δυναμικές, όπως «αυξανόμενες ηθικές συζητήσεις γύρω από την τεχνητή νοημοσύνη» ή «καινοτομία με πρωτοβουλία νέων στην αγροτική μάθηση». Αυτή η προσέγγιση απαιτεί τόσο φαντασία όσο και ερμηνεία, συνδυάζοντας στοχαστική ανάλυση με δημιουργικό τρόπο σκέψης.

Τέλος, η συνεργατική και σταδιακή φύση αυτής της πρωτοβουλίας υποστηρίζει μια πλούσια συστημική προσέγγιση σκέψης. Οι συμμετέχοντες λαμβάνουν μέρος σε ανοιχτές συζητήσεις, όπου μαθαίνουν να εντοπίζουν και να συνδέουν λεπτά σήματα που υποδεικνύουν ευρύτερες κοινωνικές αλλαγές. Αρχίζουν να βλέπουν πώς η τεχνολογία, το περιβάλλον, ο πολιτισμός και η πολιτική είναι αλληλένδετα (Systems Innovation, 2019).

Μέσα από αυτή τη διαδικασία, οι Ντετέκτιβ του Μέλλοντος (Detectives of the Future) προάγουν μια μορφή στρατηγικής σκέψης που είναι ταυτόχρονα ριζωμένη στην πολυπλοκότητα του πραγματικού κόσμου και τροφοδοτούμενη από τη φαντασία. Δίνουν στους συμμετέχοντες τα εργαλεία για να εξερευνήσουν τολμηρές, δημιουργικές απαντήσεις στις προκλήσεις ενός αβέβαιου μέλλοντος.

ΠΩΣ ΕΙΝΑΙ ΔΟΜΗΜΕΝΗ Η ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ: ΒΗΜΑ ΠΡΟΣ ΒΗΜΑ

Η άσκηση αυτή διαρκεί συνήθως 90 έως 120 λεπτά, ωστόσο μπορεί να προσαρμοστεί ανάλογα με το μέγεθος, την ηλικία και τις ανάγκες της ομάδας σας, καθώς και τον χρόνο που έχετε διαθέσιμο. Η διαδικασία αναπτύσσεται σε πέντε βασικά βήματα:

1 ΑΤΟΜΙΚΗ ΑΝΑΓΝΩΣΗ (15 ΛΕΠΤΑ)

Οι συμμετέχοντες εξετάζουν μια επιλεγμένη συλλογή από «σήματα του νέου» — σύντομες ειδήσεις ή άρθρα που αντικατοπτρίζουν κοινωνικές εξελίξεις. Εξετάζουν αναδυόμενα πρότυπα και υποκείμενες αιτίες.

2 ΟΜΑΔΙΚΟΣ ΑΝΑΣΤΟΧΑΣΜΟΣ (15-20 ΛΕΠΤΑ)

Οι συμμετέχοντες μοιράζονται τις παρατηρήσεις τους σε μικρές ομάδες και συζητούν ποιες εξελίξεις φαίνονται σημαντικές ή εκπληκτικές.

3 ΟΜΑΔΟΠΟΙΗΣΗ ΚΑΙ ΟΝΟΜΑΣΙΑ (20-25 ΛΕΠΤΑ)

Οι ομάδες ομαδοποιούν τα σήματα σε θεματικές κατηγορίες και δίνουν περιγραφικά ονόματα που επικεντρώνονται σε αυτό που αλλάζει.

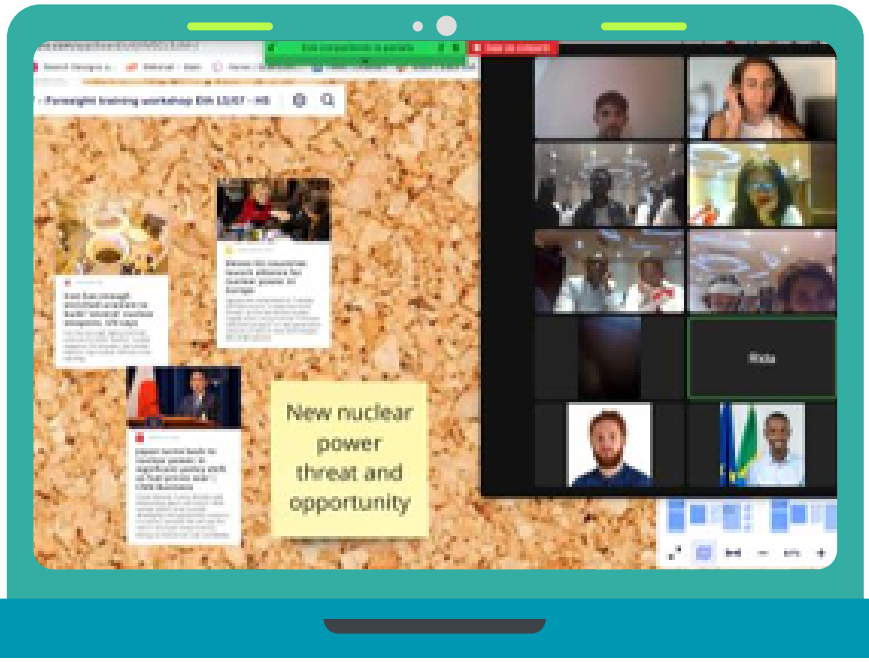
4 ΚΟΙΝΗ ΑΝΤΑΛΛΑΓΗ ΑΠΟΨΕΩΝ (20 ΛΕΠΤΑ)

Κάθε ομάδα παρουσιάζει τα ευρήματά της, προσφέροντας γνώσεις για βασικές τάσεις, αναδυόμενες δυναμικές και πιθανές επιπτώσεις.

5 ΤΕΛΙΚΟΣ ΑΝΑΣΤΟΧΑΣΜΟΣ (10-15 ΛΕΠΤΑ)

Οι συμμετέχοντες αναλογίζονται τη μαθησιακή τους εμπειρία, αξιολογώντας την ικανότητά τους να εντοπίζουν αδύναμα σήματα και να εφαρμόζουν αυτή τη νέα οπτική σκέψης στην προσωπική ή επαγγελματική τους ζωή.

Ένα χαρακτηριστικό παράδειγμα προέρχεται από την Αιθιοπία, όπου τα μέλη του Youth Sounding Board συμμετείχαν σε ένα υβριδικό εργαστήριο. Παρόλο που αντιμετώπισαν ορισμένες τεχνικές προκλήσεις —όπως προβλήματα συνδεσιμότητας στο διαδίκτυο και περιορισμένη εμπειρία με ψηφιακά εργαλεία— η συνολική ανατροφοδότηση ήταν πολύ θετική. Οι συμμετέχοντες ανέφεραν ότι η συνεδρία τούς βοήθησε να εμβαθύνουν περισσότερο στις τρέχουσες εξελίξεις της περιοχής τους και να εντοπίσουν πιθανούς παράγοντες αλλαγής. Η εμπειρία αυτή μετέβαλε την οπτική τους, από μια παθητική λήψη πληροφοριών σε μια πιο κριτική και στοχαστική προσέγγιση για το μέλλον.



Εικόνα 7: Απόσπασμα από το έργο στην Αιθιοπία. Πηγή: Youth4Foresight Toolkit. (2024). INTPA Foresight Hub Network: Detectives of the Future. Capacity4Dev. https://capacity4dev.europa.eu

Επιπλέον των τρεχουσών εφαρμογών της, οι θεματικές επιτροπές νέων μπορούν να εφαρμόζουν αυτή τη μεθοδολογία συστηματικά —σε μηνιαία ή τριμηνιαία βάση— προκειμένου να παρακολουθούν και να αξιολογούν τις αλλαγές μέσα στους τομείς ευθύνης τους, όπως η εκπαίδευση, η κλιματική αλλαγή και ο ψηφιακός μετασχηματισμός. Μέσω τακτικών αξιολογήσεων, οι επιτροπές μπορούν να συγκεντρώνουν πολύτιμες γνώσεις που θα τροφοδοτούν τις στρατηγικές και τις πρωτοβουλίες τους.

Τα σχολεία και οι μη κυβερνητικές οργανώσεις (ΜΚΟ) μπορούν επίσης να εφαρμόζουν αυτή τη μεθοδολογία σε εκπαιδευτικά περιβάλλοντα ή εργαστήρια, βοηθώντας τους μαθητές να αναπτύξουν βαθύτερη κατανόηση εννοιών όπως η μέσα ενημέρωσης, η μελλοντική σκέψη και ο ψηφιακός γραμματισμός. Αυτή η βιωματική προσέγγιση δίνει στους νέους τα απαραίτητα εργαλεία για να πλοηγηθούν στο πολύπλοκο τοπίο της πληροφορίας και τους ενθαρρύνει να σκεφτούν τον ρόλο τους στη διαμόρφωση των μελλοντικών εξελίξεων στην κοινωνία.

Οι τοπικές αρχές μπορούν, επίσης, να εμπλουτίσουν τις συμμετοχικές διαδικασίες σχεδιασμού πολιτικής, ενσωματώνοντας αυτή τη μεθοδολογία σε διαβουλεύσεις με τη νεολαία. Έτσι, διασφαλίζεται ότι καινοτόμες και προοδευτικές ιδέες των νεότερων γενεών εντάσσονται στη χάραξη πολιτικής. Αυτή η συνεργασία όχι μόνο ενισχύει τη συμμετοχή των νέων, αλλά οδηγεί και σε πιο ουσιαστικές και προσαρμοσμένες πολιτικές που ανταποκρίνονται στις ανάγκες της κοινωνίας. Συνολικά, η συστηματική χρήση αυτής της μεθοδολογίας σε διάφορους τομείς μπορεί να ενισχύσει σημαντικά τον διάλογο, τη μάθηση και την ανάπτυξη μεταξύ νέων, εκπαιδευτικών, ΜΚΟ και τοπικών φορέων.

ΣΥΝΟΨΙΖΟΝΤΑΣ...

Οι Ντετέκτιβ του Μέλλοντος είναι μια ευέλικτη και ελκυστική foresight μεθοδολογία, προσβάσιμη σε όλους. Εισάγει πρακτικά εργαλεία και ενθαρρύνει μια νοοτροπία περιέργειας, επίγνωσης και ετοιμότητας για αλλαγή.

Σε έναν κόσμο όπου η αβεβαιότητα αποτελεί αναπόσπαστο κομμάτι της καθημερινής ζωής, αυτές οι δεξιότητες δεν είναι απλώς χρήσιμες — είναι απαραίτητες. Η μεθοδολογία μπορεί να εφαρμοστεί είτε ως μεμονωμένο εργαστήριο, είτε ως τακτική πρακτική ανίχνευσης οριζόντων.
Προσφέρει ένα εύκολο σημείο εισόδου στη στρατηγική foresight και, κυρίως, συμβάλλει στην καλλιέργεια στοχαστικών, δημιουργικών και προετοιμασμένων πολιτών για το μέλλον.



2.9 ΠΙΝΑΚΑΣ 2Χ2 (2X2 MATRIX)

Η μέθοδος 2x2 Matrix είναι μια δυναμική και βιωματική foresight μεθοδολογία που προσκαλεί τους νέους να εξερευνήσουν και να σχεδιάσουν εναλλακτικά μέλλοντα με τρόπο δομημένο αλλά ταυτόχρονα δημιουργικό. Οι συμμετέχοντες συνεργάζονται για να εντοπίσουν δύο κρίσιμες αβεβαιότητες – βασικούς παράγοντες αλλαγής των οποίων τα αποτελέσματα είναι ιδιαίτερα απρόβλεπτα – και τις χρησιμοποιούν για να δημιουργήσουν τέσσερα διακριτά μελλοντικά σενάρια. Κάθε σενάριο αντικατοπτρίζει έναν διαφορετικό συνδυασμό του πώς αυτές οι αβεβαιότητες θα μπορούσαν να εξελιχθούν, ενθαρρύνοντας τους συμμετέχοντες να φανταστούν ένα ευρύ φάσμα πιθανοτήτων.

Οι νέοι συμμετέχουν σε μια διαδικασία παρατήρησης του περιβάλλοντος, αναγνώρισης προτύπων και ερμηνείας σημάτων αλλαγής. Αφού εντοπιστούν οι βασικές αβεβαιότητες, οι συμμετέχοντες τις τοποθετούν σε οριζόντιο και κάθετο άξονα για να δημιουργήσουν το 2x2 matrix. Αυτό το απλό οπτικό εργαλείο λειτουργεί ως βάση για αφήγηση, στρατηγική σκέψη και κατανόηση σύνθετων συστημάτων.

Η μεθοδολογία 2x2 Matrix βασίζεται στις αρχές της εξερευνητικής ανάπτυξης σεναρίων, μιας προληπτικής foresight προσέγγισης που υπερβαίνει την πρόβλεψη και αγκαλιάζει την αβεβαιότητα. Αντί να επιχειρεί να προβλέψει ένα μοναδικό μέλλον, η μέθοδος προσκαλεί και προκαλεί τους συμμετέχοντες να διευρύνουν τις οπτικές τους, να εξερευνήσουν πολλαπλά πιθανά μέλλοντα, και να σκεφτούν πώς οι σημερινές ενέργειες μπορούν να επηρεάσουν τα αυριανά αποτελέσματα. Μέσα από αυτή τη διαδικασία, οι νέοι ενισχύουν την κριτική τους σκέψη και τη δημιουργικότητα, ενώ παράλληλα αναπτύσσουν ανθεκτικότητα και προσαρμοστικότητα – δεξιότητες απαραίτητες για την πλοήγηση σε έναν ραγδαία μεταβαλλόμενο κόσμο.

Η μέθοδος χρησιμοποιείται ευρέως σε πρωτοβουλίες ανάπτυξης μελλοντικής εγγραμματοσύνης, σε ασκήσεις στρατηγικής foresight και εκπαιδευτικά εργαστήρια. Είναι ιδιαίτερα αποτελεσματική σε συμβούλια νέων, σχολεία, δήμους και οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών, που επιδιώκουν να ενδυναμώσουν τους νέους ώστε να συμμετέχουν ενεργά στη διαμόρφωση πολιτικών, κοινοτήτων και καινοτομιών του μέλλοντος.

ΠΩΣ ΝΑ ΟΡΙΣΕΤΕ ΤΙΣ ΒΑΣΙΚΕΣ ΑΒΕΒΑΙΟΤΗΤΕΣ ΚΑΙ ΝΑ ΤΙΣ ΤΟΠΟΘΕΤΗΣΕΤΕ ΣΕ ΕΝΑ MATRIX: ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ ΒΗΜΑ ΠΡΟΣ ΒΗΜΑ

1 ΚΕΝΤΡΙΚΟ ΕΡΩΤΗΜΑ

Για να ξεκινήσει η διαδικασία 2x2 Matrix, πρέπει πρώτα να προσδιοριστεί το κεντρικό ερώτημα που θέλετε να διερευνήσετε. Αυτό το ερώτημα καθορίζει την εστίαση της μελλοντικής σας εξερεύνησης. Είναι σημαντικό το θέμα να είναι σαφές και να επιτρέπει στους συμμετέχοντες να ορίσουν έναν χρονικό ορίζοντα. Αυτό δίνει ένα καθαρό πλαίσιο για τη φαντασία και τη σκέψη τους, ενώ ταυτόχρονα καθιστά τα σενάρια πιο ρεαλιστικά και εφαρμόσιμα. Παράδειγμα ερωτήματος: «Ποιες προκλήσεις ενδέχεται να αντιμετωπίσουν οι νέοι στη συμμετοχή τους στα κοινά έως το 2035;».

2 ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ ΑΛΛΑΓΗΣ

Στη συνέχεια, πραγματοποιείται ανάλυση του περιβάλλοντος και αναζήτηση παραγόντων αλλαγής – δηλαδή παραμέτρων που μπορούν να επηρεάσουν το μέλλον του θέματος που εξετάζεται. Αναζητήστε αναδυόμενες τάσεις, αδύναμα σήματα αλλαγής και αβεβαιότητες στους τομείς της τεχνολογίας, κοινωνίας, πολιτικής, περιβάλλοντος και οικονομίας. Για παράδειγμα, Σε μια άσκηση συμμετοχής νέων, οι συμμετέχοντες μπορεί να εξετάσουν ζητήματα όπως η αυξανόμενη δυσπιστία προς τους θεσμούς, η άνοδος των ψηφιακών πολιτικών δικτύων, η διεύρυνση του ρόλου της τεχνητής νοημοσύνης στη λήψη αποφάσεων κλπ..

3 ΔΥΟ ΒΑΣΙΚΟΙ ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ

Στη συνέχεια, εντοπίζονται οι δύο πιο κρίσιμες αβεβαιότητες από τους παράγοντες που συλλέχθηκαν. Αυτές πρέπει να είναι πολύ επιδραστικές (να μπορούν να αλλάξουν δραστικά το μέλλον) αλλά και υψηλά αβέβαιες (η εξέλιξή τους είναι απρόβλεπτη).

Παράδειγμα:

Άξονας 1: Επίπεδο εμπιστοσύνης στους θεσμούς (Υψηλό ⇔ Χαμηλό)

Άξονας 2: Ρύθμιση ψηφιακών πολιτικών πλατφορμών (Αυστηρή ⇔ Ανοιχτή)

Αυτοί οι δύο παράγοντες θα αποτελέσουν τη βάση του 2x2 Matrix.

4 ΑΚΡΑΙΑ ΑΝΤΙΘΕΤΑ ΑΚΡΑ

Γνωρίζοντας πλέον τους δύο βασικούς άξονες (drivers), ήρθε η στιγμή να καθοριστούν τα ακραία αντίθετα άκρα κάθε αβεβαιότητας. Κάθε αβεβαιότητα περιγράφεται ως φάσμα που εκτείνεται ανάμεσα σε δύο σαφείς και αντίθετες καταστάσεις.

Στο παράδειγμά μας, σχετικά με την εμπιστοσύνη των νέων στους θεσμούς:
Ισχυρή εμπιστοσύνη στους θεσμούς ⇔ Βαθιά δυσπιστία και έλλειψη εμπιστοσύνης;
and for digital platform regulation, we have:
Αυστηρή κυβερνητική εποπτεία ⇔ Πλήρης ελευθερία και αποκέντρωση.
Αυτό το βήμα διασφαλίζει ότι τα σενάρια που θα προκύψουν θα είναι σαφή, διαφορετικά και ερεθιστικά για τη σκέψη.

5 ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΤΟΥ MATRIX (Η ΧΡΗΣΗ ΤΟΥ ΠΑΡΕΧΟΜΕΝΟΥ ΠΡΟΤΥΠΟΥ)

Σχεδιάστε δύο κάθετους άξονες σε έναν μεγάλο πίνακα ή χαρτί.
Ορίστε τον πρώτο άξονα με την πρώτη αβεβαιότητα και τα δύο της ακραία άκρα. Έπειτα, προσθέστε τον δεύτερο άξονα με τη δεύτερη αβεβαιότητα και τα αντίστοιχα άκρα της.
Με αυτόν τον τρόπο, δημιουργούνται τέσσερα τεταρτημόρια, καθένα από τα οποία αντιπροσωπεύει έναν διαφορετικό συνδυασμό μελλοντικών εξελίξεων — τέσσερα πιθανά μελλοντικά σενάρια.

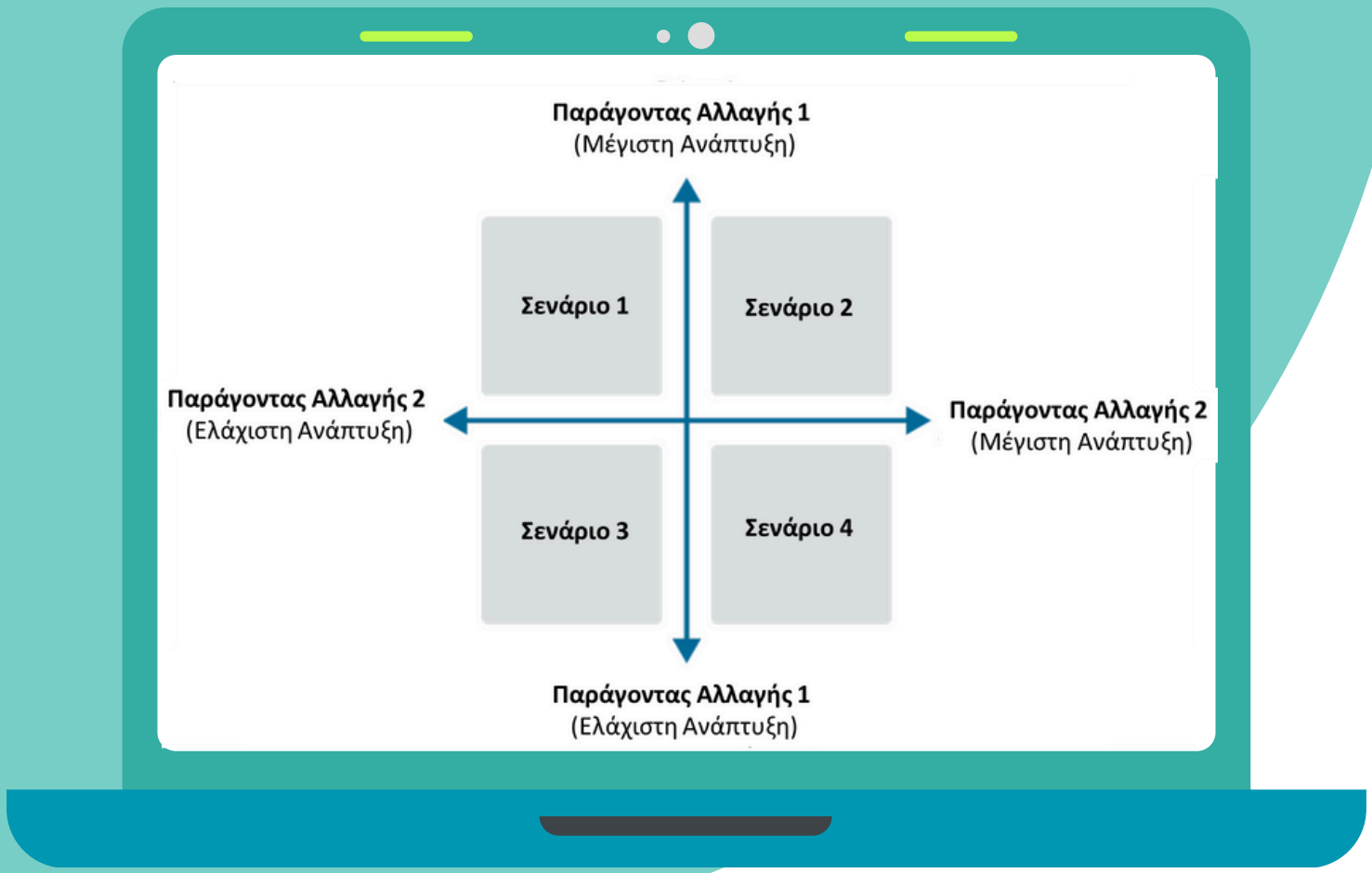


6 ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΤΩΝ ΣΕΝΑΡΙΩΝ

Αναπτύξτε και δώστε όνομα στα σενάρια. Ζητήστε από τους συμμετέχοντες να φανταστούν πώς θα μπορούσε να μοιάζει το μέλλον σε κάθε τεταρτημόριο του πίνακα και να περιγράψουν συνοπτικά το βασικό μήνυμα κάθε σεναρίου. Αφού ολοκληρωθούν οι περιγραφές, καλέστε τους συμμετέχοντες να ονομάσουν τα σενάρια έτσι ώστε ο τίτλος να αποτυπώνει με σαφήνεια τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά και τη μοναδικότητα του κάθε μελλοντικού κόσμου.

Στο παράδειγμά μας, οι συμμετέχοντες μπορούν να δημιουργήσουν σύντομες περιγραφές απαντώντας στα εξής ερωτήματα:

- Τι είδους συμμετοχή των νέων λαμβάνει χώρα;
- Ποιες προκλήσεις ή ευκαιρίες εμφανίζονται;
- Πώς εξελίσσονται οι κοινωνικές, πολιτικές ή τεχνολογικές δυναμικές;



Εικόνα 8: Παράδειγμα πίνακα σχεδιασμού σεναρίων 2x2
Πηγή: Futures Platform.
https://www.futuresplatform.com/blog/2x2-scenario-planning-matrix-guideline

ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΚΑ ΟΝΟΜΑΤΑ ΒΟΗΘΟΥΝ ΚΑΘΕ ΣΕΝΑΡΙΟ ΝΑ ΓΙΝΕΙ ΖΩΝΤΑΝΟ ΚΑΙ ΑΞΕΧΑΣΤΟ

	ΑΥΣΤΗΡΗ ΡΥΘΜΙΣΗ ΨΗΦΙΑΚΩΝ ΠΛΑΤΦΟΡΜΩΝ	ΑΝΟΙΧΤΕΣ ΨΗΦΙΑΚΕΣ ΠΛΑΤΦΟΡΜΕΣ
ΥΨΗΛΗ ΕΜΠΙΣΤΟΣΥΝΗ ΤΩΝ ΝΕΩΝ	Δομημένη Πολιτική Συμμετοχή	Νεανικά Κινήματα με Ψηφιακή Καθοδήγηση
ΧΑΜΗΛΗ ΕΜΠΙΣΤΟΣΥΝΗ ΤΩΝ ΝΕΩΝ	Ελεγχόμενη Συμμετοχή	Ψηφιακές Εξεγέρσεις

fyi

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΤΩΝ ΣΕΝΑΡΙΩΝ

Αυτή η μέθοδος μπορεί να είναι πολύτιμη και εφαρμόσιμη σε διαφορετικά επίπεδα και πλαίσια. Οι νεανικές ομάδες μπορούν να εντάξουν τη μήτρα 2x2 στην τρέχουσα δουλειά τους, πραγματοποιώντας τριμηνιαίες συνεδρίες δημιουργίας σεναρίων για να παρακολουθούν και να επανεκτιμούν τις αναδυόμενες αλλαγές σε τομείς όπως η εκπαίδευση, η δράση για το κλίμα, η απασχόληση των νέων και η διακυβέρνηση της τεχνολογίας. Η τακτική χρήση της μήτρας όχι μόνο ενισχύει τις δεξιότητες foresight, αλλά και ενδυναμώνει τις στρατηγικές συζητήσεις και τις διαδικασίες σχεδιασμού. Τα σχολεία και οι ΜΚΟ μπορούν να εφαρμόσουν τη μήτρα 2x2 στο πλαίσιο της βιωματικής μάθησης, σε εργαστήρια για τη σκέψη του μέλλοντος ή σε μαθήματα αγωγής του πολίτη.

Η ενθάρρυνση των μαθητών να χαρτογραφήσουν εναλλακτικά μέλλοντα αναπτύσσει τη συστημική τους σκέψη, τη δεξιότητα ψηφιακής παιδείας και τη στρατηγική δημιουργικότητα — κρίσιμες ικανότητες για την πλοήγηση σε έναν ολοένα και πιο περίπλοκο κόσμο. Οι τοπικές αρχές μπορούν επίσης να εμπλουτίσουν τις συμμετοχικές διαδικασίες ενσωματώνοντας τη μήτρα 2x2 σε διαβουλεύσεις νέων και ασκήσεις διαμόρφωσης οραμάτων.
Η εμπλοκή των νέων σε μια δομημένη εξερεύνηση σεναρίων βοηθά ώστε οι πολιτικές να βασίζονται σε ποικίλες, προοδευτικές οπτικές και ενισχύει την αίσθηση ιδιοκτησίας και συμμετοχής των νέων στα κοινά.

Συνολικά, η συστηματική χρήση της μήτρας 2x2 σε διαφορετικούς τομείς μπορεί να ενισχύσει σημαντικά τη μελλοντική παιδεία (future literacy), τον διάλογο και την ενεργή συμμετοχή μεταξύ νέων, εκπαιδευτικών, ΜΚΟ και υπευθύνων χάραξης πολιτικής — θέτοντας τα θεμέλια για πιο ανθεκτικά, χωρίς αποκλεισμούς και καινοτόμα μέλλοντα.

ΣΥΝΟΨΙΖΟΝΤΑΣ...

Η μήτρα 2x2 είναι ένα πρακτικό και δημιουργικό εργαλείο που βοηθά τους νέους να περάσουν από την παρατήρηση σημάτων αλλαγής στη δημιουργία δομημένων και ποικίλων μελλοντικών σεναρίων.
Μέσα από αυτά τα απλά βήματα, αναπτύσσουν βαθύτερη κατανόηση της αλλαγής και της αβεβαιότητας – καθώς και του τρόπου με τον οποίο οι επιλογές του σήμερα μπορούν να διαμορφώσουν τον κόσμο του αύριο.
Το εργαλείο αυτό υπενθυμίζει ότι το μέλλον δεν είναι προκαθορισμένο· υπάρχουν πολλαπλά πιθανά μέλλοντα, και οι παρούσες ενέργειές μας είναι εκείνες που διαμορφώνουν το δικό μας.



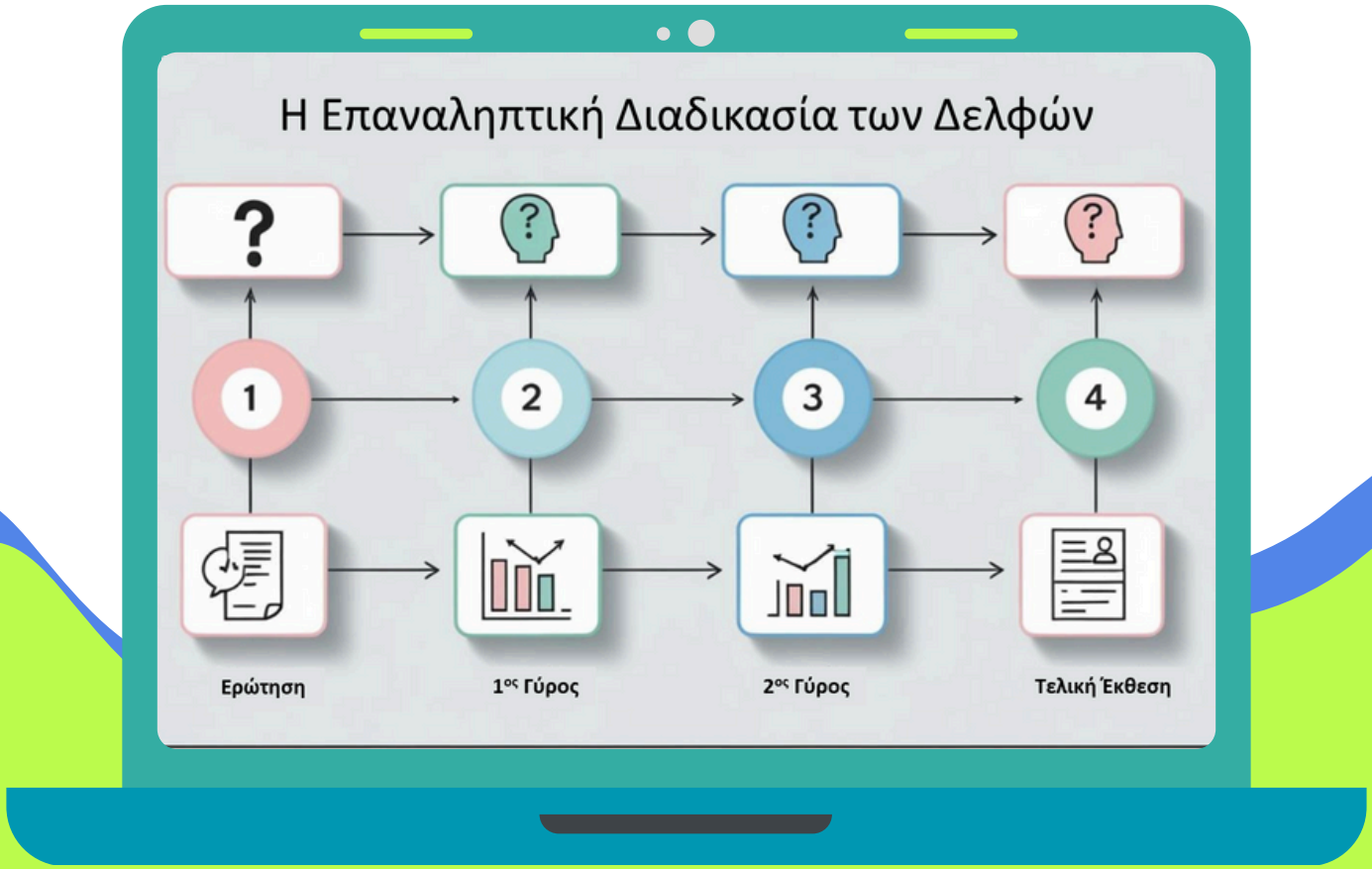
2.10 ΑΛΛΕΣ ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΕΣ FORESIGHT

Ενώ οι βασικές μέθοδοι όπως η Μελλοντική Αφήγηση (Future Telling) και η Δόμηση Σεναρίων (Scenario Building) αποτελούν τον κορμό πολλών δραστηριοτήτων foresight στη νεολαία, αρκετές άλλες τεχνικές προσφέρουν μοναδικές προσεγγίσεις και δυνατότητες. Η κατανόηση αυτών των πρόσθετων εργαλείων επιτρέπει σε εσάς, ως youth worker, να προσαρμόζετε την προσέγγισή σας ακόμη πιο αποτελεσματικά, να αντιμετωπίζετε διαφορετικά είδη ερωτημάτων που σχετίζονται με το μέλλον και να εμπλουτίζετε την εκπαιδευτική εμπειρία των νέων.

Αυτό το κεφάλαιο, επομένως, εξετάζει μια επιλογή από αυτές τις μεθόδους: την τεχνική Delphi που βασίζεται στη γνώμη ειδικών, τις απρόβλεπτες μέθοδοι wild cards και weak signals, την κοινή πρακτική εστίασης σε ορισμένα βασικά σενάρια, και τη διασύνδεση που αποκαλύπτεται μέσω της Ανάλυσης Αλληλεπίδρασης (Cross-Impact Analysis). Θα εξετάσουμε τι είναι, πώς λειτουργούν και, το σημαντικότερο, πώς μπορούν να προσαρμοστούν και να εφαρμοστούν με δημιουργικούς τρόπους σε πλαίσια εργασίας με νέους.

ΜΕΘΟΔΟΣ ΔΕΛΦΩΝ (DELPHI): ΑΞΙΟΠΟΙΩΝΤΑΣ ΤΗ ΣΥΛΛΟΓΙΚΗ ΣΟΦΙΑ

Η μέθοδος Delphi είναι ένας δομημένος τρόπος συλλογής απόψεων και επίτευξης συναίνεσης μεταξύ μιας ομάδας γνώριμων ή ειδικών ατόμων πάνω σε ένα συγκεκριμένο θέμα, χωρίς να χρειάζεται να συναντηθούν δια ζώσης. Περιλαμβάνει πολλούς γύρους ερωτηματολογίων, με ανατροφοδότηση που παρέχεται ανάμεσα στους γύρους. Η βασική ιδέα είναι ότι η συλλογική, δομημένη κρίση είναι συχνά πιο ακριβής από τις μεμονωμένες απόψεις, ειδικά όταν πρόκειται για πολύπλοκα ή αβέβαια ζητήματα.



Εικόνα 9: Η επαναληπτική διαδικασία Δελφών
Πηγή: συγγραφέας.

ΠΩΣ ΛΕΙΤΟΥΡΓΕΙ (ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΑ):

Καθορισμός ζητήματος & επιλογή ειδικών:
Ορίστε ξεκάθαρα το θέμα ή την πρόβλεψη που χρειάζεται διερεύνηση. Επιλέξτε μια ποικιλόμορφη ομάδα ειδικών σχετικών με το θέμα.

1ος γύρος ερωτηματολογίου:
Στείλτε ένα ανοιχτού τύπου ερωτηματολόγιο στους ειδικούς, ζητώντας τις αρχικές τους απόψεις, προβλέψεις ή ιδέες.

Ανάλυση & σύνοψη:
Συλλέξτε τις ανώνυμες απαντήσεις. Εντοπίστε βασικά θέματα, επιχειρήματα και περιοχές συμφωνίας ή διαφωνίας.

2ος γύρος ερωτηματολογίου:
Στείλτε ένα νέο ερωτηματολόγιο που περιλαμβάνει σύνοψη των αποτελεσμάτων του 1ου γύρου (ανώνυμα).

Ζητήστε από τους ειδικούς να εξετάσουν τη σύνοψη και να αναθεωρήσουν τις αρχικές τους απόψεις, αιτιολογώντας τις, ειδικά αν διαφέρουν από τον μέσο όρο της ομάδας.



Επανάληψη ανάλυσης & ανατροφοδότησης:
Επαναλάβετε τα βήματα 3 και 4 για τρεις ή περισσότερους γύρους. Ο στόχος είναι οι απόψεις να συγκλίνουν προς μια κοινή κατεύθυνση ή να αποτυπωθούν διακριτές προοπτικές μέσα στην ομάδα.

Τελική αναφορά:
Περίληψη των τελικών αποτελεσμάτων, ανάδειξη των βασικών ευρημάτων, θεμάτων συμφωνίας και διαφοροποιήσεων που παραμένουν.

ΠΡΟΣΑΡΜΟΓΗ ΣΤΗΝ ΕΡΓΑΣΙΑ ΜΕ ΝΕΟΥΣ:

Αν και παραδοσιακά χρησιμοποιούνται επίσημοι εμπειρογνώμονες, η μέθοδος των Δελφών μπορεί να προσαρμοστεί ως εξής:

- **Τοπικοί "ειδικοί":** Αντί για ακαδημαϊκούς, χρησιμοποιήστε ηγέτες της κοινότητας, τοπικούς επιχειρηματίες, έμπειρους εργαζόμενους στη νεολαία ή ακόμα και μεγαλύτερους νέους με συγκεκριμένες γνώσεις (π.χ. σε τοπικά κοινωνικά ή εργασιακά ζητήματα της νεολαίας).
- **Εστίαση στις προτεραιότητες:** Χρησιμοποιήστε τη μέθοδο για να βοηθήσετε ένα δημοτικό συμβούλιο νέων ή μια ομάδα εστίασης να καθορίσει προτεραιότητες ή πιθανές λύσεις. Ρωτήστε, για παράδειγμα: «Ποιες είναι οι μεγαλύτερες προκλήσεις που αντιμετωπίζουν οι νέοι στην πόλη μας τα επόμενα 5 χρόνια;» ή «Σε ποιες δράσεις πρέπει να επικεντρωθεί η ομάδα μας;».
- **Απλοποιημένη ανατροφοδότηση:** Αντί για σύνθετες στατιστικές αναλύσεις, παρέχετε ποιοτικές περιλήψεις βασικών επιχειρημάτων από τον προηγούμενο γύρο.
- **Ψηφιακά εργαλεία:** Χρησιμοποιήστε διαδικτυακά ερωτηματολόγια (όπως Google Forms, SurveyMonkey) ή δομημένες ανταλλαγές email για να απλοποιήσετε τη διαδικασία και να διατηρήσετε την ανωνυμία.
- **Συνδυασμός με συζήτηση:** Χρησιμοποιήστε τα αποτελέσματα του Delphi ως αφετηρία για μια δια ζώσης συζήτηση ή εργαστήριο, ώστε να συζητηθούν τα σημεία συμφωνίας και διαφωνίας που εντοπίστηκαν.



ΠΟΤΕ & ΓΙΑΤΙ ΕΙΝΑΙ ΧΡΗΣΙΜΗ ΣΤΗΝ ΕΡΓΑΣΙΑ ΜΕ ΤΗ ΝΕΟΛΑΙΑ:

- **Συλλογή διαφορετικών απόψεων:** Χρήσιμη όταν χρειάζεστε οργανωμένες εισροές από διάφορους φορείς σχετικά με ζητήματα νεολαίας, χωρίς την πίεση που μπορεί να ασκήσει μια δια ζώσης συζήτηση στις απόψεις των συμμετεχόντων.

- **Ανάπτυξη κοινής κατανόησης:** Μπορεί να βοηθήσει να αποσαφηνιστούν διαφορετικές οπτικές γύρω από ένα σύνθετο ζήτημα που επηρεάζει τους νέους.

- **Καθορισμός προτεραιοτήτων:** Βοηθά τις ομάδες να λαμβάνουν συλλογικές αποφάσεις σχετικά με το ποιες προτεραιότητες είναι πιο σημαντικές όταν οι πόροι είναι περιορισμένοι.

- **Ενδυνάμωση της φωνής των νέων (προσαρμοσμένο):** Όταν οι ίδιοι οι νέοι λειτουργούν ως “ειδικοί” βασιζόμενοι στις δικές τους εμπειρίες και οπτικές, αυτό ενισχύει και επιβεβαιώνει τη γνώση τους.

ΚΑΡΤΕΣ ΑΠΡΟΣΔΟΚΗΤΩΝ ΓΕΓΟΝΟΤΩΝ (WILD CARDS) & ΑΣΘΕΝΗ ΣΗΜΑΤΑ (WEAK SIGNALS): ΠΡΟΕΤΟΙΜΑΣΙΑ ΓΙΑ ΤΟ ΑΠΡΟΣΜΕΝΟ

Οι Κάρτες Απροσδόκητων Γεγονότων αναφέρονται σε συγκεκριμένα, υποθετικά μελλοντικά γεγονότα που έχουν μικρή πιθανότητα να συμβούν, αλλά αν συμβούν, μπορεί να έχουν τεράστιο αντίκτυπο. Αυτά τα γεγονότα μπορεί να περιλαμβάνουν σημαντικές τεχνολογικές ανακαλύψεις, αιφνίδιες περιβαλλοντικές κρίσεις, απροσδόκητες πολιτικές αλλαγές, κοινωνικές αναταραχές ή οποιαδήποτε κατάσταση που μπορεί να αλλάξει δραστικά τις συνθήκες.

Αντίθετα, τα Ασθενή Σήματα είναι λεπτές, συχνά ασαφείς ενδείξεις που μπορεί να υποδηλώνουν μια σημαντική αλλαγή ή την πιθανή εμφάνιση μιας Κάρτας Απροσδόκητου Γεγονότος. Επειδή δεν συμφωνούν πάντα με τα υπάρχοντα νοητικά μας μοντέλα, τα ασθενή σήματα συχνά αγνοούνται ή απορρίπτονται. Τείνουν, όμως, να είναι αιφνιδιαστικά και συχνά αμφισβητούν τις υπάρχουσες παραδοχές.



Εικόνα 10: Εικονογράφηση ασθενούς σήματος και κάρτας απροσδόκητων γεγονότων Πηγή: συγγραφέας.

ΠΩΣ ΛΕΙΤΟΥΡΓΕΙ:

1 **Εντοπισμός ανωμαλιών (Ασθενή Σήματα):** Ενθαρρύνετε τους νέους (και τον εαυτό σας) να αναζητούν ενεργά πράγματα που φαίνονται παράξενα, απροσδόκητα ή εκτός πλαισίου — είτε στις ειδήσεις, τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης, την τεχνολογία, τις τέχνες ή την καθημερινότητα. Ρωτήστε: «Τι είδες πρόσφατα που σε έκανε να σκεφτείς “Αυτό είναι περίεργο” ή “Δεν το περίμενα αυτό”;».

2 **Ερμηνεία σημάτων:** Συζητήστε αυτά τα ασθενή σήματα. Τι μπορεί να σημαίνουν; Ποια μεγαλύτερη αλλαγή μπορεί να υποδεικνύουν; Μην βιαστείτε να βγάλετε συμπεράσματα· εξερευνήστε πολλαπλές ερμηνείες.

3 **Δημιουργία σεναρίων απροσδόκητων γεγονότων (Wild Cards):** Με βάση τα σήματα ή τις ευρύτερες τάσεις, κάντε καταιγισμό ιδεών για πιθανά, υψηλού αντικτύπου αλλά χαμηλής πιθανότητας γεγονότα που σχετίζονται με τα ενδιαφέροντα της ομάδας (π.χ. «Τι θα γινόταν αν το βασικό διαδίκτυο γινόταν δωρεάν για όλους από τη μια μέρα στην άλλη;» ή «Τι θα συνέβαινε αν εμφανιζόταν ένα παγκόσμιο νεανικό κίνημα που θα παρέκαμπτε την παραδοσιακή πολιτική;»).

4 **Εξερεύνηση επιπτώσεων:** Για μια επιλεγμένη “wild card”, χρησιμοποιήστε μεθόδους όπως ο τροχός του μέλλοντος ή απλή συζήτηση για να αναλύσετε τις πιθανές συνέπειες — θετικές και αρνητικές. Πώς θα επηρέαζε τους νέους; Ποιες νέες προκλήσεις ή ευκαιρίες θα προέκυπταν;

5 **Ενίσχυση ανθεκτικότητας:** Συζητήστε με την ομάδα, την κοινότητα ή τα άτομα πώς θα μπορούσαν να προετοιμαστούν ή να ανταποκριθούν σε τέτοια απροσδόκητα γεγονότα. Ποιες δεξιότητες ή πόροι θα ήταν απαραίτητοι;

- **Ισορροπία με θετικές εκπλήξεις:** Μην εστιάζετε μόνο σε αρνητικές διαταραχές· εξερευνήστε και θετικές κάρτες απροσδόκητων γεγονότων (π.χ. μια ξαφνική θεραπεία για μια σοβαρή ασθένεια ή μια ανακάλυψη στη βιώσιμη ενέργεια).

- **Σύνδεση με τη δημιουργικότητα:** Χρησιμοποιήστε τις wild cards ως αφορμή για δημιουργική γραφή ή για σενάρια μελλοντικής αφήγησης (Future Telling).

ΠΡΟΣΑΡΜΟΓΗ ΣΤΗΝ ΕΡΓΑΣΙΑ ΜΕ ΝΕΟΥΣ:

- **Κάντε το παιχνίδι:** Παρουσιάστε το "Weak Signal spotting" σαν ένα διασκεδαστικό παιχνίδι ανίχνευσης ή σαν δραστηριότητα "Future News".

- **Εστίαση στη συνάφεια:** Εξασφαλίστε ότι οι Κάρτες Απροσδόκητων Γεγονότων που φαντάζονται οι νέοι σχετίζονται με τη ζωή και τα ενδιαφέροντά τους (π.χ. το μέλλον της εκπαίδευσης, της κοινωνικής σύνδεσης ή της τοπικής κοινότητας).

ΠΟΤΕ & ΓΙΑΤΙ ΕΙΝΑΙ ΧΡΗΣΙΜΟ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΡΓΑΣΙΑ ΜΕ ΝΕΟΥΣ:

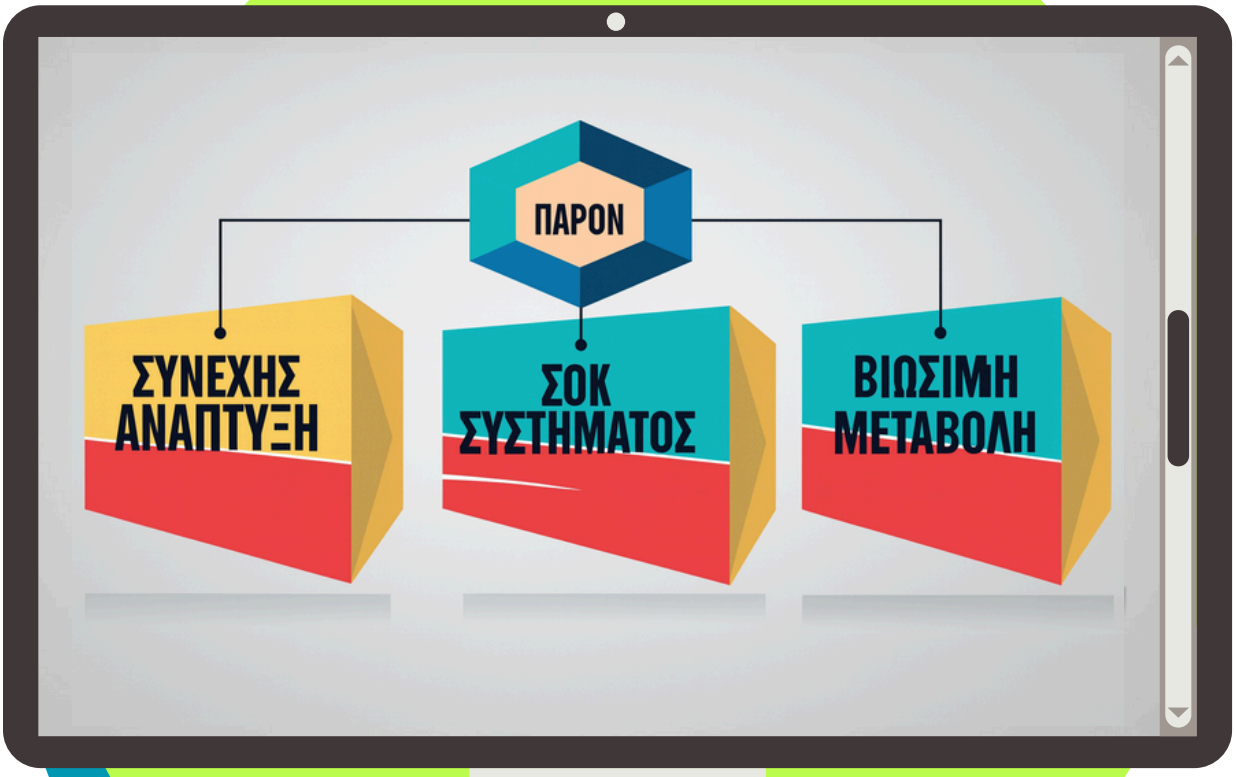
- **Ενίσχυση της δημιουργικής σκέψης:** Η φαντασία ριζικών αλλαγών μπορεί να πυροδοτήσει καινοτόμες ιδέες και λύσεις.

- **Επίγνωση κινδύνων:** Βοηθά τους νέους να εντοπίζουν πιθανά τρωτά σημεία και να τα αντιμετωπίζουν χωρίς υπερβολικό άγχος.

- **Αμφισβήτηση παραδοχών:** Ταρακουνά τον τρόπο σκέψης και βοηθά τους νέους να κατανοήσουν ότι το μέλλον δεν είναι πάντα μια ευθεία πορεία από το παρόν.

- **Ανάπτυξη προσαρμοστικότητας:** Ενθαρρύνει τη σκέψη γύρω από την ευελιξία και την ικανότητα ανταπόκρισης σε απροσδόκητες καταστάσεις.

3 "ΣΕΝΑΡΙΑ?": ΕΣΤΙΑΣΗ ΣΤΗΝ ΕΞΕΡΕΥΝΗΣΗ



Αυτό δεν αποτελεί μια ξεχωριστή foresight μέθοδο, όπως η Delphi ή η ανίχνευση ορίζοντα (Horizon Scanning). Αντίθετα, αναφέρεται σε μια κοινή και πρακτική προσέγγιση στο πλαίσιο της δημιουργίας σεναρίων: την εσκεμμένη ανάπτυξη ενός μικρού, διαχειρίσιμου αριθμού (συνήθως 3 ή 4) διαφορετικών και αντιθετικών σεναρίων για την εξερεύνηση του μέλλοντος, αντί να χαθεί κανείς μέσα σε αμέτρητες πιθανότητες.

Εικόνα 11: Μοντέλο τριών σεναρίων
Πηγή: συγγραφείς.

ΠΩΣ ΛΕΙΤΟΥΡΓΕΙ (ΩΣ ΜΕΡΟΣ ΤΗΣ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑΣ ΣΕΝΑΡΙΩΝ)



Αντί να προσπαθούμε να χαρτογραφήσουμε κάθε πιθανό μέλλον, τα έργα δημιουργίας σεναρίων συνήθως στοχεύουν στη δημιουργία λίγων αρχετυπικών ιστοριών που αποτυπώνουν θεμελιωδώς διαφορετικές κατευθύνσεις που μπορεί να πάρει το μέλλον. Συνήθεις προσεγγίσεις περιλαμβάνουν:

ΒΑΣΙΚΟ + ΑΚΡΑΙΑ ΣΕΝΑΡΙΑ:

Ένα σενάριο «business-as-usual» ή συνέχισης των τρεχουσών τάσεων, σε αντιπαραβολή με πιο αισιόδοξες/επιθυμητές και απαισιόδοξες/προκλητικές εναλλακτικές.

ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΠΙΝΑΚΑ 2Χ2:

Τα τέσσερα διαφορετικά σενάρια που δημιουργούνται με την απεικόνιση δύο κρίσιμων αβεβαιοτήτων η μία έναντι της άλλης (όπως περιγράφεται στη μέθοδο του πίνακα 2x2).

ΑΡΧΕΤΥΠΙΚΕΣ ΑΦΗΓΗΣΕΙΣ:

Χρησιμοποιώντας καθιερωμένα πλαίσια όπως το μοντέλο των “Τεσσάρων Μελλοντικών Σεναρίων” του Dator (Ανάπτυξη, Κατάρρευση, Πειθαρχία, Μετασχηματισμός) για τη δομή των σεναρίων.

Το κλειδί είναι κάθε σενάριο στο σύνολο να είναι αξιόπιστο, εσωτερικά συνεκτικό και να διαφέρει ουσιαστικά από τα υπόλοιπα, ώστε να βοηθά στην αποτελεσματική πρόκληση σκέψης και στη δοκιμή στρατηγικών.

- **Διατηρήστε το διαχειρίσιμο:** Ειδικά όταν εργάζεστε με νέους ή σε περιορισμένο χρόνο, η εστίαση σε 3–4 σενάρια κάνει τη διαδικασία πιο απλή και κατανοητή.

ΠΡΟΣΑΡΜΟΓΗ ΣΤΗΝ ΕΡΓΑΣΙΑ ΜΕ ΝΕΟΥΣ:

- **Δώστε έμφαση στις αντιθέσεις:** Βεβαιωθείτε ότι τα σενάρια που αναπτύσσονται διαφέρουν ουσιαστικά μεταξύ τους, ώστε να ενθαρρύνουν πλουσιότερες συζητήσεις γύρω από επιλογές και συνέπειες.

- **Χρησιμοποιήστε σχετικά θέματα:** Βασίστε τα σενάρια σε θέματα που αφορούν άμεσα τους νέους (π.χ. 3 σενάρια για το μέλλον του σχολείου, 3 σενάρια για τις τοπικές μεταφορές).

ΠΟΤΕ & ΓΙΑΤΙ ΕΙΝΑΙ ΧΡΗΣΙΜΟ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΡΓΑΣΙΑ ΜΕ ΝΕΟΥΣ:

- **Σαφήνεια & επικοινωνία:** Ένα μικρό σύνολο διακριτών σεναρίων είναι πιο εύκολο να κατανοηθεί, να συζητηθεί και να κοινοποιηθεί σε σχέση με έναν τεράστιο αριθμό πιθανοτήτων.

- **Στρατηγική σκέψη:** Επιτρέπει στις ομάδες να δοκιμάσουν τις ιδέες ή τα σχέδιά τους σε ένα εύρος διαφορετικών μελλοντικών πλαισίων («Θα λειτουργήσει το πρόγραμμά μας στο Σενάριο Α; Τι θα γίνει στο Σενάριο Β;»).

- **Λήψη αποφάσεων:** Βοηθά να αναδειχθούν οι βασικές αβεβαιότητες και τα πιθανά συμβιβαστικά σημεία συγκρίνοντας αποτελέσματα μεταξύ διαφορετικών σεναρίων.

- **Εστίαση:** Αποτρέπει την άσκηση foresight από το να γίνει υπερβολικά ευρεία ή αφηρημένη.

ΑΝΑΛΥΣΗ ΔΙΑΣΤΑΥΡΟΥΜΕΝΩΝ ΕΠΙΠΤΩΣΕΩΝ (CROSS-IMPACT ANALYSIS): ΚΑΤΑΝΟΗΣΗ ΤΩΝ ΑΛΛΗΛΕΞΑΡΤΗΣΕΩΝ

Η Ανάλυση Διασταυρούμενων Επιπτώσεων (Cross-Impact Analysis - CIA) είναι μια μέθοδος που χρησιμοποιείται για να διερευνήσει και να αξιολογήσει πώς διαφορετικές τάσεις, γεγονότα ή μεταβλητές επηρεάζουν η μία την άλλη μέσα σε ένα σύστημα. Ξεπερνά την απλή εξέταση των παραγόντων μεμονωμένα και εστιάζει στις αλληλεξαρτήσεις τους — πώς μια αλλαγή σε έναν τομέα μπορεί να πυροδοτήσει ή να εμποδίσει μια αλλαγή σε έναν άλλον.

Πίνακας Ανάλυσης Διασταυρουμένων Επιπτώσεων

	Μεταβλητή 1	Μεταβλητή 2	Μεταβλητή 3	Μεταβλητή 5	Μεταβλητή 5
Μεταβλητή 1		+	+	-	-
Μεταβλητή 2	-		-		+
Μεταβλητή 3	-	+		+	
Μεταβλητή 4	+	-	-		+
Ισχυρίλητή 5	-	+	-	+	

+	Ισχυρή Θετική
+	Οετική
-	Ουδετερη
-	Αρνητική
--	Ισχυρή Αρνητική

Εικόνα 12: Πίνακας Διασταυρούμενων Επιπτώσεων (Cross-Impact Matrix)
Phg;h: Discover Your Solutions LLC.
https://discoveryoursolutions.com/toolkit/cross_impact_matrix.html

ΠΩΣ ΛΕΙΤΟΥΡΓΕΙ:

1 **Προσδιορισμός βασικών μεταβλητών:** Επιλέξτε ένα σύνολο σημαντικών τάσεων, γεγονότων ή παραγόντων που σχετίζονται με το θέμα (π.χ. ευημερία των νέων, πρόσβαση σε χώρους πρασίνου, σχολικές δομές, διαθεσιμότητα υπηρεσιών ψυχικής υγείας). Κρατήστε τη λίστα διαχειρίσιμη (π.χ. 5–10 παράγοντες).

2 **Δημιουργία πίνακα:** Δημιουργήστε ένα πλέγμα όπου οι επιλεγμένες μεταβλητές αναγράφονται στην επάνω σειρά και στην αριστερή στήλη.

3 **Αξιολόγηση αλληλεπιδράσεων:** Για κάθε κελί του πίνακα, εξετάστε πώς η μεταβλητή της γραμμής μπορεί να επηρεάσει τη μεταβλητή της στήλης. Ρωτήστε: «Αν η [μεταβλητή γραμμής] αυξηθεί/συμβεί, κάνει τη [μεταβλητή στήλης] πιο πιθανή, λιγότερο πιθανή ή δεν έχει σημαντική επίδραση;» Η εκτίμηση μπορεί να είναι ποιοτική (π.χ. με σύμβολα όπως ++, 0, –) ή ποσοτική (εκτίμηση πιθανοτήτων, αν και αυτό είναι πιο σύνθετο).

4 **Ανάλυση του πίνακα:** Αναζητήστε πρότυπα στον συμπληρωμένο πίνακα.

- Ποιες μεταβλητές έχουν τα περισσότερα εξερχόμενα βέλη/ισχυρές θετικές επιρροές (βασικοί κινητήριοι παράγοντες);
- Ποιες μεταβλητές έχουν τα περισσότερα εισερχόμενα βέλη/επηρεάζονται έντονα από άλλες (κύρια αποτελέσματα ή δείκτες);
- Υπάρχουν βρόχοι ανάδρασης (Α επηρεάζει Β και Β επηρεάζει Α);
- Υπάρχουν απροσδόκητες συνδέσεις;

5 **Ερμηνεία & εξαγωγή συμπερασμάτων:** Συζητήστε τα ευρήματα. Πώς αυτή η κατανόηση των αλληλεξαρτήσεων αλλάζει την οπτική σας για το θέμα; Χρησιμοποιήστε τα αποτελέσματα για να αναθεωρήσετε τα σενάρια (ώστε να είναι πιο ρεαλιστικά και συνεκτικά) ή για να εντοπίσετε στρατηγικά σημεία παρέμβασης (leverage points) όπου μια μικρή αλλαγή μπορεί να έχει μεγάλες επιπτώσεις.

ΠΟΤΕ & ΓΙΑΤΙ ΕΙΝΑΙ ΧΡΗΣΙΜΟ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΡΓΑΣΙΑ ΜΕ ΝΕΟΥΣ:

- **Συστημική σκέψη:** Βοηθά τους νέους να κατανοήσουν ότι τα ζητήματα είναι αλληλένδετα και σπάνια έχουν απλές, απομονωμένες αιτίες ή λύσεις.
- **Βελτίωση σεναρίων:** Μπορεί να ελέγξει την εσωτερική συνοχή των σεναρίων — αν οι τάσεις μέσα σε ένα σενάριο αλληλοϋποστηρίζονται λογικά.

ΠΡΟΣΑΡΜΟΓΗ ΣΤΗΝ ΕΡΓΑΣΙΑ ΜΕ ΝΕΟΥΣ:

- **Διατηρήστε το ποιοτικό και οπτικό στοιχείο:** Εστιάστε στη συζήτηση για την κατεύθυνση και τη φύση της επιρροής (+/−) αντί για περίπλοκες πιθανότητες. Χρησιμοποιήστε αυτοκόλλητες σημειώσεις σε ένα μεγάλο πλέγμα για μια πρακτική προσέγγιση.
- **Περιορίστε τις μεταβλητές:** Εργαστείτε με έναν μικρό αριθμό σαφώς καθορισμένων μεταβλητών (5–7 είναι συχνά διαχειρίσιμες για μια ομαδική συζήτηση).
- **Εστιάστε στη συνάφεια:** Επιλέξτε μεταβλητές που σχετίζονται άμεσα με τις εμπειρίες και τις ανησυχίες των νέων.
- **Χρησιμοποιήστε το ως αφετηρία συζήτησης:** Η διαδικασία συμπλήρωσης του πίνακα είναι εξίσου πολύτιμη με το τελικό αποτέλεσμα, καθώς προκαλεί πλούσια συζήτηση για αιτία και αποτέλεσμα.
- **Εντοπισμός σημείων μόχλευσης:** Αναδεικνύει ποιοι παράγοντες μπορεί να είναι οι πιο επιδραστικοί, υποδεικνύοντας πού οι προσπάθειες για αλλαγή μπορούν να είναι πιο αποτελεσματικές.
- **Βαθύτερη κατανόηση:** Προχωρά πέρα από την επιφανειακή συζήτηση για να διερευνήσει τις υποκείμενες δυναμικές.

ΣΥΝΟΨΙΖΟΝΤΑΣ...

Δεν είναι απαραίτητο να κατακτήσει κανείς κάθε foresight μέθοδο. Ο στόχος είναι να αναπτυχθεί ένα ευέλικτο "σετ εργαλείων" και να κατανοηθεί πότε πρέπει να εφαρμόζεται κάθε προσέγγιση. Ενσωματώνοντας μεθόδους όπως των Δελφών (Delphi), οι Απρόβλεπτοι Παράγοντες (Wild Cards) και τα Ασθενή Σήματα (Weak Signals), η Ανίχνευση Οριζόντων (Horizon Scanning), τα Εστιασμένα Σετ Σεναρίων και η Ανάλυση Διασταυρούμενων Επιπτώσεων (Cross-Impact Analysis), παράλληλα με τις βασικές τεχνικές, μπορεί να δημιουργηθεί μια πλουσιότερη, πιο σύνθετη και, τελικά, πιο ενδυναμωτική foresight εμπειρία για τους νέους. Αυτά τα εργαλεία βοηθούν να ξεπεραστεί η απλή πρόβλεψη και να καλλιεργηθεί μια βαθύτερη κατανόηση, δημιουργική εξερεύνηση και προδραστική συμμετοχή στη διαμόρφωση των μελλοντικών δυνατοτήτων που συνδημιουργούμε όλοι.



2.11 ΕΝΔΟΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΚΕΣ ΕΠΙΣΚΟΠΗΣΕΙΣ (CROSS-METHODOLOGY INSIGHTS)

Στο foresight, δεν υπάρχει ένα εργαλείο που να ταιριάζει σε όλες τις περιπτώσεις. Όπως και στην εργασία με νέους, διαφορετικές καταστάσεις απαιτούν διαφορετικές προσεγγίσεις. Κάποιες μέθοδοι μας βοηθούν να εντοπίζουμε πρώιμες αλλαγές, άλλες να φανταστούμε τολμηρά μέλλοντα, ενώ κάποιες μας καθοδηγούν να δράσουμε σήμερα με γνώμονα το αύριο.

Μαθαίνοντας πότε και πώς να χρησιμοποιούμε καθεμία από αυτές τις μεθόδους, καθώς και πώς να τις συνδυάζουμε, οι επαγγελματίες νεολαίας μπορούν να αναπτύξουν πιο πλούσιες και προσαρμοστικές στρατηγικές. Είτε σχεδιάζετε ένα εργαστήριο μίας ώρας είτε ένα μακροπρόθεσμο πρόγραμμα, η γνώση των εργαλείων σας είναι καθοριστική.

ΜΕΘΟΔΟΣ	ΚΑΤΑΛΛΗΛΗ ΓΙΑ	ΔΥΝΑΤΑ ΣΗΜΕΙΑ	ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΟΙ
ΕΞΕΡΕΥΝΗΣΗ ΤΑΣΕΩΝ (TREND EXPLORATION)	Κατανόηση της αλλαγής με την πάροδο του χρόνου	Ενισχύει τη γνώση των δυνάμεων που ορίζουν τη ζωή των νέων	Μπορεί να είναι συντριπτική χωρίς εστίαση ή σύνθεση
ΑΦΗΓΗΣΗ ΤΟΥ ΜΕΛΛΟΝΤΟΣ (FUTURE TELLING)	Κάνει μελλοντικά σενάρια πιο ρεαλιστικά & συναισθηματικά προσιτά	Αναπτύσσει ενσυναίσθηση και εμπλοκή. Διασκεδαστική για νέους	Λιγότερο δομημένη, μπορεί να στερείται αναλυτικού βάθους
ΔΟΜΗΣΗ ΣΕΝΑΡΙΩΝ (SCENARIO BUILDING)	Εξερεύνηση πολλαπλών πιθανών μελλοντικών σεναρίων	Ενθαρρύνει τη φαντασία και τη συστημική σκέψη	Χρονοβόρα· μπορεί να απαιτεί δεξιότητες συντονισμού
ΑΝΑΔΡΟΜΙΚΟΣ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ (BACKCASTING)	Σχεδιασμός προς τα πίσω από ένα επιθυμητό μέλλον	Ιδανική για θέσπιση στόχων και δημιουργία “οδικού χάρτη”	Απαιτεί σαφές και κοινό όραμα ως αφετηρία
ΤΡΟΧΟΣ ΤΟΥ ΜΕΛΛΟΝΤΟΣ (FUTURE WHEELS)	Χαρτογράφηση των συνεπειών μιας αλλαγής	Βοηθά στην κατανόηση των αλυσιδωτών επιπτώσεων ενός γεγονότος	Μπορεί να γίνει περίπλοκο γρήγορα· χρειάζεται σύνθεση
ΑΝΙΧΝΕΥΣΗ ΟΡΊΖΟΝΤΩΝ (HORIZON SCANNING)	Ανάπτυξη εφαρμόσιμων στρατηγικών	Εστιασμένη σε πρακτικά βήματα και δράσεις	Μπορεί να παραλείψει βαθύτερες δομικές ή μακροπρόθεσμες αλλαγές
2X2 MATRIX	Οργάνωση αβεβαιότητας και στρατηγικής	Ενισχύει τη στρατηγική σκέψη και τη λήψη αποφάσεων	Μπορεί να υπεραπλουστεύσει σύνθετα μελλοντικά σενάρια σε δύο διαστάσεις

ΣΥΝΔΥΑΖΟΝΤΑΣ ΜΕΘΟΔΟΥΣ ΓΙΑ ΙΣΧΥΡΟΤΕΡΟ FORESIGHT

Σκέψου το foresight σαν να χτίζεις ένα σπίτι. Αν χρησιμοποιήσεις μόνο ένα σφυρί, δεν θα πας πολύ μακριά. Θα χρειαστείς ολόκληρο το σετ εργαλείων σου.



Συμβουλή: Δεν χρειάζεται να τα κάνεις όλα ταυτόχρονα. Χρησιμοποίησε σύντομα “method sprints” (γρήγορες συνεδρίες με επίκεντρο μία μέθοδο κάθε φορά) σε πολλαπλές συναντήσεις ή εργαστήρια.



ΠΡΑΚΤΙΚΕΣ ΕΦΑΡΜΟΓΕΣ ΣΤΗΝ ΕΡΓΑΣΙΑ ΜΕ ΝΕΟΥΣ ΚΑΙ ΣΤΗΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

Εδώ μπορείς να βρεις μερικά παραδείγματα για το πώς μπορούν να χρησιμοποιηθούν διαφορετικοί συνδυασμοί foresight μεθόδων με νέους και ομάδες:



1 ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΑ ΤΟΥ ΜΕΛΛΟΝΤΟΣ ΜΕ ΗΓΕΣΙΑ ΝΕΩΝ (Ιδανικά για συμβούλια νέων και σχολεία)

Στόχος: Να εξερευνηθεί το μέλλον της τοπικής εκπαίδευσης και να σχεδιαστούν σχέδια δράσης.

Μέθοδοι: Ανίχνευση Οριζόντων → Εξερεύνηση Τάσεων → Δόμηση Σεναρίων → Αντίστροφος Σχεδιασμός

Ροή:

- Οι νέοι αναζητούν αλλαγές στη μάθηση (π.χ. διδασκαλία με AI, απομακρυσμένα σχολεία).
- Εξερευνούν τάσεις όπως «gamification της μάθησης» ή «σχολεία με έμφαση στην ψυχική υγεία».
- Δημιουργούν 2–3 μελλοντικά σενάρια για τα σχολεία.
- Επιλέγουν το προτιμώμενο μέλλον και σχεδιάζουν προς τα πίσω τα βήματα για να το υλοποιήσουν.

2 ΤΟ ΘΕΑΤΡΟ ΤΟΥ ΑΥΡΙΟ (Ιδανικό για ομάδες νέων και κατασκηνώσεις)

Στόχος: Ανάπτυξη ενσυναίσθησης και φαντασίας μέσω της αφήγησης.

Μέθοδοι: Δόμηση Σεναρίων → Αφήγηση του Μέλλοντος

Ροή:

- Οι νέοι δημιουργούν μελλοντικούς κόσμους (π.χ. πόλεις μετά την κλιματική κρίση).
- Κάθε ομάδα επιλέγει έναν χαρακτήρα και υποδύεται μια μέρα από τη ζωή του.
- Οι υπόλοιποι συζητούν τι τους φάνηκε ρεαλιστικό, απρόσμενο ή ελπιδοφόρο.

ΠΡΑΚΤΙΚΕΣ ΕΦΑΡΜΟΓΕΣ ΣΤΗΝ ΕΡΓΑΣΙΑ ΜΕ ΝΕΟΥΣ ΚΑΙ ΣΤΗΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

Εδώ μπορείς να βρεις μερικά ακόμη παραδείγματα για το πώς μπορείς να χρησιμοποιήσεις διαφορετικούς συνδυασμούς foresight μεθόδων με νέους και ομάδες:



3 ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΟΣ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ ΓΙΑ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΥΣ ΝΕΩΝ

Στόχος: Σχεδιασμός προγραμμάτων για τα επόμενα 5–10 χρόνια.

Μέθοδοι: Εξερεύνηση Τάσεων → Τροχός του Μέλλοντος → 2x2 Πίνακας → Σχεδιασμός Μέλλοντος

Ροή:

- Αναγνώριση βασικών δυνάμεων που διαμορφώνουν την εργασία με νέους (π.χ. τεχνολογία, χρηματοδότηση, ευημερία).
- Χρήση του τροχού του μέλλοντος για την ανάλυση συνεπειών.
- Δημιουργία 2x2 πίνακα για να εξερευνηθούν στρατηγικές σε διαφορετικά μελλοντικά σενάρια.
- Ανάπτυξη ευέλικτων σχεδίων που μπορούν να εφαρμοστούν σε όλα τα σενάρια.

4 ΜΙΚΡΕΣ FORESIGHT ΣΥΝΕΔΡΊΙΕΣ (Γρήγορα εργαστήρια για προσωπικό ή ομάδες νέων)

Goal:
Καλλιέργεια σκέψης για το μέλλον μέσα από σύντομες, στοχευμένες συνεδρίες.

Methods:
Επιλογή 1–2 εργαλείων, όπως Κάρτες Τάσεων + Αντίστροφος Σχεδιασμός ή Horizon Scanning + Αφήγηση του Μέλλοντος.

Ροή:

- Συζήτηση για μία μελλοντική πρόκληση μέσα σε 30–60 λεπτά.
- Κλείσιμο με μια σύντομη περίληψη ή ιδέα προς δράση.

ΓΙΑΤΙ ΈΧΕΙ ΣΗΜΑΣΙΑ Η ΔΙΑΣΤΑΥΡΟΥΜΕΝΗ ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΣΤΗΝ ΕΡΓΑΣΙΑ ΜΕ ΝΕΟΥΣ;

Ο συνδυασμός foresight μεθόδων προσφέρει στους youth workers:

Ευελιξία
Προσαρμογή ανάλογα με την ομάδα, τον χρόνο και το θέμα.

Βάθος
Μετάβαση από τα δεδομένα και τη φαντασία στη δράση.

Ενδυνάμωση:
Οι νέοι γίνονται δημιουργοί και όχι απλοί δέκτες του μέλλοντός τους.

Εμπλοκή:
Τα διαφορετικά εργαλεία συνδέονται με ποικίλα μαθησιακά στυλ.

Με αυτόν τον τρόπο, το foresight μετατρέπεται σε μια συμμετοχική, στρατηγική και αισιόδοξη διαδικασία.



ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ ΑΝΑΣΤΟΧΑΣΜΟΥ ΓΙΑ ΕΡΓΑΖΟΜΕΝΟΥΣ ΝΕΟΛΑΙΑΣ

1 ΤΙ ΕΙΔΟΥΣ ΕΡΓΑΣΙΑ ΓΙΑ ΤΟ ΜΕΛΛΟΝ ΤΑΙΡΙΑΖΕΙ ΚΑΛΥΤΕΡΑ ΣΤΗΝ ΕΝΕΡΓΕΙΑ ΚΑΙ ΤΑ ΕΝΔΙΑΦΕΡΟΝΤΑ ΤΗΣ ΟΜΑΔΑΣ ΜΟΥ;

2 ΠΟΥ ΧΡΕΙΑΖΟΜΑΙ ΠΕΡΙΣΣΟΤΕΡΗ ΔΟΜΗ (ΣΧΕΔΙΑΣΜΟ) ΚΑΙ ΠΟΥ ΠΕΡΙΣΣΟΤΕΡΗ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΚΟΤΗΤΑ (ΦΑΝΤΑΣΙΑ);

3 ΠΩΣ ΘΑ ΜΠΟΡΟΥΣΑ ΝΑ ΠΕΙΡΑΜΑΤΙΣΤΩ ΜΕ ΕΝΑΝ ΝΕΟ ΣΥΝΔΥΑΣΜΟ ΜΕΘΟΔΩΝ ΣΤΟ ΕΠΟΜΕΝΟ ΤΡΙΜΗΝΟ;



Βιβλιογραφία

Better Evaluation. (n.d.). Foresight evaluation. https://www.betterevaluation.org/methods-approaches/themes/foresight-evaluation

Carleton, T., Cockayne, W., & Tahvanainen, A. (2013). Playbook for strategic foresight and innovation. Stanford University. https://web.stanford.edu/group/archaeolog/cgi-bin/archaeolog/wp-content/uploads/2020/05/Playbook-for-Strategic-Foresight-and-Innovation-US-Stanford.pdf

ETF Open Space. (n.d.). Foresight - examples. European Training Foundation. https://openspace.etf.europa.eu/content/foresight-examples

European Commission. (2022). Science for policy: Strategic foresight primer. Publications Office of the European Union. https://ec.europa.eu/research/participants/documents/downloadPublic?documentIds=080166e5ae40bc16&appId=PPGMS

European Commission. (n.d.). Horizon scanning. Knowledge4Policy. https://knowledge4policy.ec.europa.eu/foresight/topic/horizon-scanning_en

European Commission. (2024). 2024 Strategic Foresight Report: Sustainability and people's wellbeing at the heart of Europe's Open Strategic Autonomy. Brussels: European Commissionhttps://commission.europa.eu/strategy-and-policy/strategic-foresight_en

European Trade Union Institute. (2014). Scenario building manual: A toolkit for trade unions. https://www.etui.org/sites/default/files/2014_Scenario_Building_DEF.pdf

Βιβλιογραφία

Foresight Culture. (n.d.). Cross impact analysis: A primer. https://foresightculture.com/cross-impact-analysis-a-primer

Futures Platform. (n.d.). How to do horizon scanning: A step-by-step guide. https://www.futuresplatform.com/blog/how-to-horizon-scanning-guideline

Glenn, J. C. (2021). The futures wheel. In Futures research methodology—Version 3.0. The Millennium Project. https://www.researchgate.net/publication/349335014

Gordon, T. J. (2009). The Delphi method. In J. C. Glenn & T. J. Gordon (Eds.), Futures research methodology - Version 3.0. The Millennium Project.

Hiltunen, E. (2010). Weak signals in organizational futures learning. Futures, 42(1), 38-45.

International Civil Society Centre. (2024). Toolkit for tomorrow: Anticipating civil society futures. https://solidarityaction.network/wp-content/uploads/Toolkit-for-tomorrow-Anticipating-civil-society-futures.pdf

JRC - Joint Research Centre. (2020). Transforming the Future: Anticipation in the 21st Century. Luxembourg: Publications Office of the European Union.https://publications.jrc.ec.europa.eu/repository/handle/JRC123071

Keller, V. (2013, March 13). Backcasting to the future. World Economic Forum. https://www.weforum.org/stories/2013/03/backcasting-to-the-future/:contentReference[oaicite:3]{index=3}

Linstone, H. A., & Turoff, M. (Eds.). (1975/2002). The Delphi method: Techniques and applications. Addison-Wesley. https://www.foresight.pl/assets/downloads/publications/Turoff_Linstone.pdf

Matos, S., Ferreira, Â., & Menezes, I. (2024). Backcasting for youths: An education for sustainable development tool in the Azores. Sustainability, 16(3), 11088. https://doi.org/10.3390/su162011088

Βιβλιογραφία

Mendonça, S., Pina e Cunha, M., Kaivo-oja, J., & Ruff, F. (n.d.). Wild cards, weak signals and organizational improvisation. CORE. https://core.ac.uk/download/pdf/303768127.pdf

Mercier, D. (2019). Scenarios: Tools for coping with complexity and future uncertainty? In P. Zittoun, F. Fischer, & N. K. Zahariadis (Eds.), The politics of policy formulation. Policy Press. https://library.oapen.org/bitstream/handle/20.500.12657/24773/1006991.pdf

OpenFutures. (n.d.). Scenario. https://www.openfutures.org/scenario-method

OECD. (2022). First Lessons from Government Evaluations of COVID-19 Responses: A Synthesis. Paris: OECD Publishing.

Polytechnique Insights. (2021). Case Study: How Shell anticipated the 1973 oil crisis.https://www.polytechnique-insights.com/en/columns/society/case-study-how-shell-anticipated-the-1973-oil-crisis/

Quist, J., & Vergragt, P. J. (2006). Past and future of backcasting: The shift to stakeholder participation and a proposal for a methodological framework. Futures, 38(9), 1027-1045. https://doi.org/10.1016/j.futures.2006.02.010

Rhydderch, A. (2017, June). Scenario building: The 2x2 matrix technique. School of International Futures. https://soif.org.uk/scenario-building-2x2-matrix-technique/

Robinson, J. B. (2003). Future subjunctive: Backcasting as social learning. Futures, 35(8), 839-856. https://doi.org/10.1016/S0016-3287(03)00039-9

SAP Insights. (2024, September 25). Thinking long and wide: The value of horizon scanning. https://www.sap.com/mena/insights/viewpoints/thinking-long-and-wide-horizon-scanning.html

Βιβλιογραφία

Saritas, O., & Aylen, J. (2010). Qualitative cross-impact analysis with time consideration. Technological Forecasting and Social Change, 77(7), 1035-1050.

Systems Innovation. (2019). What is horizon scanning? [Video]. YouTube. https://www.youtube.com/watch?v=lteFoa39JoA

UN Global Pulse. (n.d.). 2x2 matrix: Scenario building. https://foresight.unglobalpulse.net/blog/tools/2x2-matrix-scenario-building/

UNDP. (2018). Foresight manual: Empowered futures for the 2030 agenda. United Nations Development Programme. https://www.undp.org/sites/g/files/zskgke326/files/publications/UNDP_ForesightManual_2018.pdf

UNICEF Innocenti. (2023). Our future pledge: A toolkit by young foresight practitioners for young changemakers. UNICEF Office of Research - Innocenti. https://www.unicef.org/innocenti/media/716/file/UNICEF-Innocenti-YFF-Our-Future-Pledge-toolkit-2023.pdf

UNICEF Innocenti. (2024). Young visionaries: Child rights youth foresight report. UNICEF Office of Research - Innocenti. https://www.unicef.org/innocenti/media/9721/file/UNICEF-Innocenti-Young-Visionaries-Report-2024.pdf

van Rij, V. (2006). Wild cards, black swans, jokers and rare events. Stiftung Wissenschaft und Politik.

Youth4Foresight Toolkit. (2024). INTPA Foresight Hub Network: Detectives of the Future. Capacity4Dev. https://capacity4dev.europa.eu

3 ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΑ (WORKSHOPS)

Το τελευταίο μέρος αυτού του οδηγού εστιάζει σε δημιουργικά εργαστήρια – βιωματικές δραστηριότητες που φέρνουν τις foresight μεθόδους στην πρακτική της εργασίας με τη νεολαία. Σχεδιασμένα από μια ομάδα εργαζομένων νεολαίας από όλη την Ευρώπη, αυτά τα εργαστήρια υποστηρίζουν τους νέους στην εξερεύνηση πιθανών μελλοντικών σεναρίων, ενώ ταυτόχρονα ενδυναμώνουν δεξιότητες όπως η κριτική σκέψη, η συνεργασία και η δημιουργικότητα.

Κάθε δραστηριότητα μπορεί να προσαρμοστεί ανάλογα με το μέγεθος της ομάδας, το επίπεδο εμπειρίας και το πλαίσιο εφαρμογής. Είτε εργάζεστε σε σχολική αίθουσα, σε κοινότητα ή σε μη τυπικό περιβάλλον, αυτά τα εργαλεία μπορούν να προσαρμοστούν για να καλύψουν τις ανάγκες της ομάδας σας και τους στόχους της συνεδρίας σας.

Οι επόμενες σελίδες παρουσιάζουν μια επιλογή από έτοιμα προς χρήση εργαστήρια, που μετατρέπουν τη θεωρία σε πράξη και προωθούν ουσιαστική και ενεργή συμμετοχή των νέων.

ΕΡΓΑΣΤΉΡΙΟ NO. 1: ΧΑΡΤΟΓΡΑΦΗΣΗ ΚΑΙ ΕΞΕΡΕΥΝΗΣΗ ΤΑΣΕΩΝ

Επισκόπηση:

Αυτό το εργαστήριο εισάγει τους νέους στην εξερεύνηση τάσεων – την τέχνη του να αναγνωρίζεις πρώιμα σημάδια αλλαγής και να χαρτογραφείς πώς διαφορετικές τάσεις αλληλεπιδρούν για να διαμορφώσουν τον μελλοντικό κόσμο. Οι συμμετέχοντες συνεργάζονται για να εντοπίσουν αναδυόμενες τάσεις, να οπτικοποιήσουν συνδέσεις και να σκεφτούν πώς αυτοί οι παράγοντες μπορεί να επηρεάσουν τους νέους και τις κοινότητες.

Στόχοι:

- Ανάπτυξη επίγνωσης κοινωνικών, τεχνολογικών, περιβαλλοντικών, οικονομικών και πολιτικών τάσεων.
- Εκμάθηση τρόπων εντοπισμού «σημάτων αλλαγής».
- Ενίσχυση της κριτικής σκέψης σχετικά με το πώς οι τάσεις αλληλεπιδρούν και εξελίσσονται.
- Δημιουργία ενός χάρτη τάσεων που συνδέει βασικές δυνάμεις που διαμορφώνουν το μέλλον των νέων.

Διάρκεια:

90 λεπτά (μπορεί να προσαρμοστεί στα 60 λεπτά με τροποποιήσεις).

Υλικά που χρειάζονται:

- Προετοιμασμένες κάρτες τάσεων (ή κενές, αν οι νέοι δημιουργήσουν τις δικές τους).
- Κενά φύλλα χαρτογράφησης τάσεων ή μεγάλα φύλλα χαρτιού.
- Χρωματιστοί μαρκαδόροι και στυλό.
- Αυτοκόλλητα σημειώσεων (sticky notes).
- Ταινία ή μαγνήτες (αν χρησιμοποιείται πίνακας).
- Παράδειγμα χάρτη τάσεων (προαιρετικά, για έμπνευση).

Επιπλέον Επεξήγηση:

- Τι είναι οι “τάσεις”;
- Οι τάσεις είναι μοτίβα αλλαγών που αναδύονται με την πάροδο του χρόνου, συχνά αποτελούμενα από μικρότερα σήματα (όπως νέες συμπεριφορές, καινοτομίες ή γεγονότα).
- Τι είναι τα “σήματα”;
- Ένα σήμα είναι ένα μικρό στοιχείο που υποδηλώνει ότι κάτι νέο συμβαίνει — για παράδειγμα, μια νέα εφαρμογή για νέους, ένα νέο κοινωνικό κίνημα, ή μια αλλαγή στη γλώσσα ή τη μόδα.

Θεματική: Το μέλλον της εκπαίδευσης

Σήματα:

Άνοδος των ψηφιακών εκπαιδευτών Τεχνητής Νοημοσύνης (AI tutors), τεχνάσματα μελέτης μέσω TikTok, υβριδικά μοντέλα μάθησης (διαδικτυακή και δια ζώσης).

Τάσεις:

"παιχνιδοποίηση της μάθησης", "προτεραιότητα στην ψυχική υγεία", "μικρο-πιστοποιήσεις αντικαθιστούν τα πτυχία".

ΠΛΑΝΟ ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟΥ

ΧΡΟΝΟΣ	ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ (ΤΙ ΝΑ ΚΑΝΕΙΣ)	ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ (ΠΩΣ ΝΑ ΤΟ ΚΑΝΕΙΣ)
0-10 ΛΕΠΤΑ	Καλωσόρισμα & Επισκόπηση	Εξήγησε τους στόχους του εργαστηρίου και παρουσίασε τις έννοιες των «τάσεων» και «σημάτων».
10-20 ΛΕΠΤΑ	Examples of Trends & Signals	Παρουσίασε 2–3 τρέχοντα παραδείγματα και ζήτησε από τους συμμετέχοντες να κάνουν παρατηρήσεις.
20-30 ΛΕΠΤΑ	Ομαδικός Καταιγισμός Ιδεών (Brainstorming): Εντοπισμός Σημάτων	Σε μικρές ομάδες, οι συμμετέχοντες εντοπίζουν αναδυόμενα σήματα ή αλλαγές που παρατηρούν γύρω τους.
30-50 ΛΕΠΤΑ	Δημιουργία Τάσεων	Οι ομάδες συνδυάζουν σχετικά σήματα και τα μετατρέπουν σε ευρύτερες δηλώσεις τάσεων.
50-70 ΛΕΠΤΑ	Χαρτογράφηση Τάσεων	Οι ομάδες χαρτογραφούν τις τάσεις οπτικά: Πώς συνδέονται μεταξύ τους; Τι επηρεάζει τι;
70-80 ΛΕΠΤΑ	Παρουσίαση Ομάδων	Οι ομάδες μοιράζονται τους χάρτες τάσεων μεταξύ τους και εξηγούν τα βασικά συμπεράσματά τους.
80-90 ΛΕΠΤΑ	Συζήτηση & Αναστοχασμός	Συζήτηση: Ποιες τάσεις έχουν τη μεγαλύτερη σημασία για τους νέους σήμερα; Τι εκπλήξεις προέκυψαν;

ΣΥΜΒΟΥΛΕΣ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΣΥΝΤΟΝΙΣΤΕΣ:

- **Κράτησε τα παραδείγματα σχετικά:** Χρησιμοποίησε παραδείγματα που συνδέονται με τους νέους, όπως ο αθλητισμός, η περιβαλλοντική δράση, οι τάσεις ψυχικής υγείας κ.ά.
- **Ενθάρρυνε τη σάρωση σε διαφορετικές κατηγορίες:** Οι τάσεις δεν περιορίζονται μόνο στην τεχνολογία! Συμπερίλαβε θέματα πολιτισμού, περιβάλλοντος, κοινωνίας και πολιτικής.
- **Ενίσχυσε τις συνδέσεις:** Ρώτησε: «Πώς θα μπορούσε αυτή η τάση να ενισχύσει ή να εμποδίσει μια άλλη;»
- **Αγκάλιασε την αβεβαιότητα:** Οι τάσεις είναι πιθανότητες, όχι προβλέψεις.
- **Χρησιμοποίησε χρωματική κωδικοποίηση:** Πρότεινε στους συμμετέχοντες να χρησιμοποιούν διαφορετικά χρώματα για κατηγορίες τάσεων (π.χ. κοινωνικές = μπλε, τεχνολογικές = πράσινες).
- **Προσαρμόσου αυθόρμητα:** Αν μειωθεί η ενέργεια της ομάδας, προχώρησε σε μια πιο γρήγορη καταιγίδα ιδεών ή δημιούργησε «μίνι χάρτες» αντί για πλήρεις χάρτες τάσεων.



ΕΡΓΑΣΤΉΡΙΟ NO. 2: ΜΕΛΛΟΝΤΙΚΗ ΑΦΗΓΗΣΗ (FUTURE TELLING)

Επισκόπηση:

Αυτό το εργαστήριο εισάγει τους συμμετέχοντες στη Μελλοντική Αφήγηση (Future Telling), μια δημιουργική foresight μέθοδο όπου οι νέοι παρουσιάζουν μια σκηνή από ένα πιθανό μέλλον. Αντί απλώς να μιλούν για την αλλαγή, οι νέοι «μπαίνουν» σε μελλοντικούς κόσμους, εξερευνώντας προκλήσεις, ευκαιρίες και συναισθήματα μέσω αφήγησης και δραματοποίησης.

Υλικά που χρειάζονται:

- Κενά χαρτιά ή έτοιμα πρότυπα ιστοριών για Μελλοντική Αφήγηση
- Μαρκαδόροι και στυλό
- Βασικά αντικείμενα/σκηνικά (π.χ. κασκόλ, καπέλα, πινακίδες κ.λπ.)
- Χώρος για μικρές ομαδικές παραστάσεις
- Χρονόμετρο ή ρολόι
- Συσκευή εγγραφής (προαιρετικά, για βιντεοσκόπηση των παραστάσεων)

Επιπλέον Επεξήγηση:

- Τι είναι η “Μελλοντική Αφήγηση”;
- Η Μελλοντική Αφήγηση είναι η δημιουργία μιας ιστορίας που διαδραματίζεται στο μέλλον. Μετατρέπει αφηρημένες ιδέες, όπως νέες τεχνολογίες, κοινωνικές αλλαγές ή περιβαλλοντικές μεταβάσεις, σε ζωντανές εμπειρίες μέσα από αφήγηση και θεατρικό παιχνίδι.
- Γιατί να την εφαρμόσεις;
- Έρευνες δείχνουν ότι οι νέοι κατανοούν καλύτερα νέες ιδέες όταν τις βιώνουν συναισθηματικά. Η δραματοποίηση ενισχύει την ενσυναίσθηση, τη φαντασία και τη σύνδεση με τα πιθανά μέλλοντα.

Στόχοι:

- Ανάπτυξη φαντασίας, ενσυναίσθησης και δεξιοτήτων σκέψης για το μέλλον.
- Ενίσχυση της ικανότητας ενσάρκωσης και κατανόησης μελλοντικών σεναρίων.
- Ενεργοποίηση της σκέψης γύρω από ενέργειες του σήμερα που διαμορφώνουν το αύριο.
- Ανάπτυξη δεξιοτήτων αφήγησης, συνεργασίας και δημιουργικότητας.

Διάρκεια:

- 90 λεπτά (μπορεί να επεκταθεί σε 2 ώρες για πιο εις βάθος εξερεύνηση).

Παράδειγμα Σεναρίου:

- Θεματική: Το μέλλον της επικοινωνίας
- Σενάριο: Το 2040, οι άνθρωποι επικοινωνούν μέσω συσκευών ανάγνωσης σκέψεων. Η ιδιωτικότητα έχει εξαφανιστεί.
- Χαρακτήρες: Ένας ακτιβιστής νέος, μια διευθύντρια σχολείου, ένας δικηγόρος προστασίας δεδομένων, ένας ανήσυχος γονιός
- (Σημείωση: Οι συντονιστές μπορούν να δημιουργήσουν δικά τους σενάρια βασισμένα σε τοπικά ζητήματα ή επίκαιρα θέματα, όπως η εκπαίδευση, η απασχόληση ή η ψυχική υγεία.)

ΠΛΑΝΟ ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟΥ

ΧΡΟΝΟΣ	ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ (ΤΙ ΝΑ ΚΑΝΕΙΣ)	ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ (ΠΩΣ ΝΑ ΤΟ ΚΑΝΕΙΣ)
0-10 ΛΕΠΤΑ	Καλωσόρισμα & Εισαγωγή	Εξήγησε τους στόχους και παρουσίασε την έννοια της Μελλοντικής Αφήγησης.
10-20 ΛΕΠΤΑ	Γρήγορο Ζέσταμα (Quick Warm-Up)	Διασκεδαστικές αυτοσχέδιες δραστηριότητες για να «σπάσει ο πάγος» (π.χ. «ιστορία μιας λέξης» ή «παγωμένες εικόνες»). **Ιστορία μιας λέξης:** Οι συμμετέχοντες δημιουργούν μια ιστορία, λέγοντας ο καθένας μία λέξη με τη σειρά, χωρίς προετοιμασία. **Παγωμένες εικόνες:** Οι μικρές ομάδες δημιουργούν γρήγορα «παγωμένα στιγμιότυπα» που απεικονίζουν μια σκηνή, ιδέα ή συναίσθημα – χωρίς λόγια.
20-30 ΛΕΠΤΑ	Καταιγίδα Ιδεών για Μελλοντικά Σενάρια	Σε μικρές ομάδες, επιλέξτε ένα θέμα (π.χ. το μέλλον της πόλης, της εκπαίδευσης ή της ταυτότητας) και φανταστείτε τη ζωή 15–20 χρόνια αργότερα.
30-45 ΛΕΠΤΑ	Δημιουργία Χαρακτήρων & Ιστορίας	Οι ομάδες δημιουργούν 2–4 χαρακτήρες και μια σύντομη ιστορία γύρω από μια κατάσταση στον μελλοντικό τους κόσμο.
45-65 ΛΕΠΤΑ	Πρόβα της Σκηνής	Οι ομάδες κάνουν μια γρήγορη πρόβα και αποφασίζουν απλές κινήσεις ή σημεία δράσης αν χρειάζεται.
65-80 ΛΕΠΤΑ	Παρουσιάσεις	Κάθε ομάδα παρουσιάζει τη δική της σκηνή Μελλοντικής Αφήγησης (περίπου 5 λεπτά η κάθε μία).
80-90 ΛΕΠΤΑ	Συζήτηση & Αναστοχασμός	Ποιο μέλλον παρουσιάσατε; Τι σας εξέπληξε; Πώς ήταν το «να ζεις» μέσα σε αυτό το μέλλον;

ΣΥΜΒΟΥΛΕΣ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΣΥΝΤΟΝΙΣΤΕΣ:

- **Κράτησέ το παιχνιδιάρικο:** Ενθάρρυνε το χιούμορ, τη δραματοποίηση και την υπερβολή. Αυτά προσθέτουν ενέργεια και ζωντανεύουν τη φαντασία!
- **Εστίασε στα συναισθήματα και τις εμπειρίες:** Ο στόχος δεν είναι η «τέλεια ερμηνεία» – αλλά η εξερεύνηση του πώς θα μπορούσε να αισθάνεται το μέλλον.
- **Ενίσχυσε τη δημιουργική ελευθερία:** Μερικές ομάδες μπορεί να δημιουργήσουν σενάρια επιστημονικής φαντασίας· άλλες μπορεί να τα κρατήσουν πιο ρεαλιστικά. Και τα δύο είναι εξαιρετικά!
- **Χρησιμοποίησε απλές ερωτήσεις:** Π.χ. «Πώς μοιάζει μια συνηθισμένη μέρα για τον χαρακτήρα σου;» ή «Τι πρόβλημα αντιμετωπίζει;».
- **Υποστήριξε τους συμμετέχοντες:** Πρόσφερε ρόλους όπως αφηγητής ή υπεύθυνος σκηνικού – κάποιοι νέοι μπορεί να προτιμούν να συμμετέχουν χωρίς να εμφανίζονται μπροστά στο κοινό.
- **Ανάδειξε τη διαφορετικότητα:** Ενθάρρυνε τη φαντασία γύρω από συμπεριληπτικά, προσιτά και παγκόσμια μελλοντικά σενάρια.



ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ NO. 3: ΤΟ ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΤΟΥ ΜΕΛΛΟΝΤΟΣ (THE FUTURE LAB)

Επισκόπηση:

Αυτό το εργαστήριο ενθαρρύνει τους συμμετέχοντες να εξερευνήσουν διαφορετικά πιθανά μέλλοντα που διαμορφώνονται από κοινωνικές, περιβαλλοντικές και τεχνολογικές αλλαγές. Μέσα από τον εντοπισμό αναδυόμενων τάσεων και τη δημιουργία δημιουργικών σεναρίων, οι νέοι μαθαίνουν πώς οι σημερινές επιλογές μπορούν να διαμορφώσουν το αύριο.

Υλικά που χρειάζονται (για δια ζώσης εργαστήριο):

- Μεγάλα χαρτόνια ή flip charts για ομαδική εργασία και χαρτογράφηση σεναρίων
- Μαρκαδόροι και στυλό για καταιγισμό ιδεών και σχεδίαση
- Sticky notes για ομαδοποίηση ιδεών και τάσεων
- Εκτυπωμένα πρότυπα σεναρίων (προαιρετικά)

Υλικά που χρειάζονται (για διαδικτυακό εργαστήριο):

- Miro ή Jamboard για συνεργατική δημιουργία σεναρίων σε πραγματικό χρόνο
- Google Slides ή PowerPoint για ομαδικές παρουσιάσεις (ψηφιακά slides για παρουσίαση σεναρίων και σχεδίων δράσης)

Στόχοι: Στο τέλος του εργαστηρίου, οι συμμετέχοντες θα:

- Κατανοούν τη διαδικασία δημιουργίας σεναρίων και τους τύπους της: εξερευνητικά, κανονιστικά, διαταρακτικά, οραματικά.
- Αναγνωρίζουν τους παράγοντες αλλαγής (κύριες δυνάμεις που επηρεάζουν το μέλλον).
- Δημιουργούν διαφορετικά σενάρια μέλλοντος και αναστοχάζονται πάνω στον πιθανό τους αντίκτυπο.

Διάρκεια:

- Περίπου 120 λεπτά

Εισαγωγή Σεναρίου:

Φαντάσου ότι βρισκόμαστε στο έτος 2040. Οι πλατφόρμες που καθοδηγούνται από τους νέους έχουν μεταμορφώσει τη δημοκρατία.
Οι νέοι μπορούν να ψηφίζουν διαδικτυακά, να προτείνουν νόμους και να επηρεάζουν την εθνική πολιτική. Τώρα ρώτα:
«Ποια γεγονότα ή τάσεις του σήμερα θα μπορούσαν να έχουν οδηγήσει σε αυτό το μέλλον;»

ΣΥΜΒΟΥΛΕΣ ΓΙΑ ΣΥΝΤΟΝΙΣΤΕΣ:

- **Ενθάρρυνε τη δημιουργικότητα και την ανοιχτότητα του νου.**
- **Χρησιμοποίησε καθοδηγητικές ερωτήσεις για να προκαλέσεις συζήτηση, όπως «Τι θα γινόταν αν...;»**
- **Κράτησε το εργαστήριο διαδραστικό με ομαδική εργασία και παρουσιάσεις.**

Σημάδια του νέου:

Χρησιμοποίησε νέες αναδυόμενες τάσεις που σχετίζονται με τα θέματα που θέλεις να εξερευνήσουν οι νέοι. Αυτές οι τάσεις λειτουργούν ως ενδείξεις για να βοηθήσουν τους συμμετέχοντες να αναγνωρίσουν πρώιμα σήματα των μελλοντικών εξελίξεων για τις οποίες θα σχεδιάσουν. Μπορείς να χρησιμοποιήσεις παραδείγματα όπως τα παρακάτω ή να τα προσαρμόσεις στο εργαστήριό σου:

- «Οι νέοι εκλέγονται όλο και περισσότερο σε τοπικά και εθνικά αξιώματα, επηρεάζοντας την πολιτική για το κλίμα και την εκπαίδευση.»
- Ψηφιακή Δημοκρατία (Digital Democracy): «Οι πλατφόρμες που καθοδηγούνται από τους νέους χρησιμοποιούνται για ηλεκτρονική ψηφοφορία, επιτρέποντάς τους να προτείνουν και να εγκρίνουν νόμους.»
- «Τα νεανικά κινήματα καθοδηγούν παγκόσμιες πολιτικές αλλαγές, κάνοντας τη βιωσιμότητα κορυφαία προτεραιότητα για τις κυβερνήσεις.»
- «Οι νέοι ακτιβιστές χρησιμοποιούν τα κοινωνικά δίκτυα για να οργανώνουν παγκόσμιες δράσεις, αμφισβητώντας τα παραδοσιακά πολιτικά συστήματα.»

ΠΛΑΝΟ ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟΥ

ΧΡΟΝΟΣ	ΤΙ ΝΑ ΚΑΝΕΙΣ	ΠΩΣ ΝΑ ΤΟ ΚΑΝΕΙΣ
0-10 ΛΕΠΤΑ	Εισαγωγή & Icebreaker	Ο συντονιστής καλωσορίζει τους συμμετέχοντες. Ρωτά: «Τι θα συνέβαινε αν εσύ ήσουν υπεύθυνος/η για τον κόσμο;» Ενθάρρυνε τη φαντασία και το χιούμορ.
10-30 ΛΕΠΤΑ	Βήμα 1 – Αναγνώριση Παραγόντων Αλλαγής	Ο συντονιστής παρουσιάζει την έννοια των παραγόντων αλλαγής που επηρεάζουν το μέλλον (π.χ. κλίμα, τεχνολογία, κοινωνική δικαιοσύνη). Οι ομάδες κάνουν καταιγισμό ιδεών σε μικρές ομάδες και χρησιμοποιούν sticky notes ή online εργαλεία για να ομαδοποιήσουν παρόμοιες ιδέες.
30-50 ΛΕΠΤΑ	Βήμα 2 – Δημιουργία Σεναρίων	Οι ομάδες αναπτύσσουν 3 διαφορετικά σενάρια βασισμένα στο ίδιο σημείο εκκίνησης. Ενθάρρυνε να σκεφτούν ένα βασικό σενάριο, ένα αρνητικό σενάριο και ένα ανατρεπτικό σενάριο (π.χ. κάτι απροσδόκητο).
50-75 ΛΕΠΤΑ	Βήμα 3 – Χαρτογράφηση Σεναρίων	Οι ομάδες δημιουργούν οπτικούς χάρτες για τα σενάριά τους (χρονολόγια, διαγράμματα, σκίτσα), αναδεικνύοντας βασικά γεγονότα και κρίσιμα σημεία καμπής.
75-90 ΛΕΠΤΑ	Βήμα 4 – Παρουσιάσεις Ομάδων	Κάθε ομάδα παρουσιάζει τα 3 σενάριά της. Ο συντονιστής ενθαρρύνει συζήτηση για επιπτώσεις, συνέπειες και εκπλήξεις.
90-105 ΛΕΠΤΑ	Βήμα 5 – Αναστοχασμός & Συζήτηση	Συζήτηση σε ολομέλεια: «Τι μάθαμε; Τι θα μπορούσαμε να κάνουμε σήμερα για να επηρεάσουμε το μέλλον;»
105-120 ΛΕΠΤΑ	Κλείσιμο	Κλείσιμο του εργαστηρίου με μια τελική ερώτηση: «Ποια είναι μία ενέργεια που μπορούμε να κάνουμε σήμερα για να κινηθούμε προς το μέλλον που θέλουμε;»

ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΝΟ. 4: ΔΙΑΜΟΡΦΩΝΟΝΤΑΣ ΤΟ ΑΥΡΙΟ

Επισκόπηση:

Αυτό το εργαστήριο εισάγει τους νέους συμμετέχοντες στην έννοια του προγραμματισμού του μέλλοντος (future planning) – δηλαδή, στη διαδικασία μετατροπής των οραμάτων για το μέλλον σε πράξεις. Αφού εξερευνήσουν διαφορετικά σενάρια, οι συμμετέχοντες θα επιλέξουν ένα προτιμώμενο μέλλον και θα χρησιμοποιήσουν εργαλεία όπως το backcasting και ο σχεδιασμός δράσης (action planning) για να σχεδιάσουν συγκεκριμένα βήματα που μπορούν να κάνουν από σήμερα για να κινηθούν προς αυτό. Το εργαστήριο καλλιεργεί δημιουργικότητα, ομαδικότητα και ρεαλιστική στοχοθεσία.

Υλικά που χρειάζονται (δια ζώσης εργαστήριο):

- Εκτυπωμένα σενάρια μέλλοντος (μπορείτε να χρησιμοποιήσετε το παρεχόμενο παράδειγμα ή να δημιουργήσετε δικό σας σενάριο σχετικά με νέους και δημοκρατία).
- Μεγάλα χαρτόνια ή flip charts για ομαδική εργασία και χαρτογράφηση δράσεων.
- Sticky notes για ιδέες και καταιγισμό σκέψεων.
- Poster ή flip charts για παρουσίαση των οδικών χαρτών δράσης.

Υλικά για διαδικτυακό εργαστήριο:

- Miro ή Jamboard για συνεργατική δημιουργία σεναρίων και χαρτών δράσης.
- Google Slides για ομαδικές παρουσιάσεις.
- Breakout rooms για συζητήσεις και σχεδιασμό σε μικρές ομάδες.

Στόχοι: Στο τέλος του εργαστηρίου, οι συμμετέχοντες θα μπορούν **να:**

- Κατανοούν τι είναι ο προγραμματισμός του μέλλοντος και πώς διαφέρει από την απλή πρόβλεψη.
- Χρησιμοποιούν τα εργαλεία backcasting και action pathway mapping.
- Δημιουργούν έναν οπτικό χάρτη δράσης από ένα προτιμώμενο μέλλον προς το παρόν.
- Αναστοχάζονται πάνω στον ρόλο τους στη διαμόρφωση του μέλλοντος.

Διάρκεια:

- Περίπου 120 λεπτά

Εισαγωγή Σεναρίου:

Είναι το έτος 2040. Οι νέοι σε όλο τον κόσμο έχουν κεντρικό ρόλο στη διαμόρφωση πολιτικών, από την εκπαίδευση μέχρι την κλιματική δράση, χάρη στις πλατφόρμες καθοδηγούμενες από τη νεολαία. Η Ψηφιακή Δημοκρατία είναι πλέον ο κανόνας, επιτρέποντας στους νέους να ψηφίζουν για νομοθεσίες και να επηρεάζουν κυβερνητικές αποφάσεις. Οι συμμετέχοντες καλούνται να κοιτάξουν πίσω στο σήμερα και να εντοπίσουν τα "σημάδια του νέου" που θα μπορούσαν να έχουν οδηγήσει σε αυτή τη μεταμόρφωση.

ΣΥΜΒΟΥΛΕΣ ΓΙΑ ΣΥΝΤΟΝΙΣΤΕΣ:

- **Ενθάρρυνε ανοιχτή συζήτηση:** Μην ανησυχείς για το να έχεις όλες τις απαντήσεις. Οδήγησε την ομάδα με ερωτήσεις και βοήθησέ τους να ανακαλύψουν μόνοι τους τις ιδέες.
- **Άφησε χώρο για δημιουργική σκέψη:** Ο προγραμματισμός του μέλλοντος αφορά τη δυνατότητα, όχι τη βεβαιότητα. Ενθάρρυνε τους νέους να οραματιστούν τολμηρές ιδέες και να τις αναλύσουν σε πρακτικά βήματα.
- **Συνδέσου με το παρόν:** Το μέλλον δεν είναι μόνο «τι θα μπορούσε να είναι», αλλά τι μπορούμε να ξεκινήσουμε να αλλάζουμε από σήμερα.
- Εάν η ομάδα δυσκολεύεται, ρώτησε απλές, διευκρινιστικές ερωτήσεις όπως «Ποιες αλλαγές συμβαίνουν σήμερα που πρέπει να γνωρίζουμε;», «Τι μπορούμε να κάνουμε τώρα για να αρχίσουμε να χτίζουμε το μέλλον που θέλουμε;» ή «Με ποιους μπορούμε να συνεργαστούμε για να το κάνουμε πραγματικότητα;».

Σημάδια του νέου:

Χρησιμοποίησε αναδυόμενες τάσεις που σχετίζονται με τα θέματα που θέλεις να εξερευνήσουν οι νέοι. Αυτές οι τάσεις λειτουργούν ως ενδείξεις που βοηθούν τους συμμετέχοντες να εντοπίσουν πρώιμα σήματα του μέλλοντος που θα σχεδιάσουν. Μπορείς να χρησιμοποιήσεις ή να προσαρμόσεις τα παρακάτω παραδείγματα στο θέμα του εργαστηρίου σου:

- «Τα νεανικά κλιματικά κινήματα επηρεάζουν την κυβερνητική πολιτική.»
- «Η άνοδος της εκπαίδευσης που καθοδηγείται από τεχνητή νοημοσύνη στα σχολεία.»
- «Οι καμπάνιες στα κοινωνικά μέσα επηρεάζουν όλο και περισσότερο την εθνική πολιτική για την ψυχική υγεία.»
- «Η συμμετοχή των νέων στην ψηφιακή ψηφοφορία ενισχύεται σε τοπικές κυβερνήσεις.»

ΠΛΑΝΟ ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟΥ

ΧΡΟΝΟΣ	ΤΙ ΝΑ ΚΑΝΕΙΣ	ΠΩΣ ΝΑ ΤΟ ΚΑΝΕΙΣ
0-15 ΛΕΠΤΑ	Εισαγωγή & Παιχνίδι Γνωριμίας	Καλωσόρισε τους συμμετέχοντες. Ρώτησε: «Πώς φαντάζεστε το μέλλον σας το 2040;» Παρουσίασε τον ρόλο του «ντετέκτιβ» – πώς θα εργαστούν προς τα πίσω από το μέλλον.
15-30 ΛΕΠΤΑ	Βήμα 1 – Εξερεύνηση Ενδείξεων	Οι συμμετέχοντες διαβάζουν τα παρεχόμενα «σημάδια του νέου» (π.χ. τίτλους ειδήσεων ή σενάρια). Ρώτησε: «Τι σας κάνει εντύπωση;», «Τι μπορεί να επηρεάζει αυτή την τάση στο μέλλον;», «Βλέπετε κάτι παρόμοιο στη σχολική ή τοπική σας κοινότητα;», «Έχετε γνωρίσει κάποιον που έχει βιώσει κάτι παρόμοιο;»
30-75 ΛΕΠΤΑ	Βήμα 2 – Από τις Ενδείξεις στη Δράση	Σε ομάδες (3–5 άτομα), οι συμμετέχοντες εξερευνούν τις τάσεις και αρχίζουν να εντοπίζουν δράσεις. Ξεκίνα ρωτώντας: «Ποιες αλλαγές συμβαίνουν ήδη που οδηγούν προς αυτό το μέλλον;». Έπειτα καθοδήγησε τη δράση ρωτώντας: «Τι χρειάζεται να συμβεί στο σχολείο, στην κοινότητα ή στη χώρα σας για να επιτευχθεί αυτό;», «Ποια ορόσημα πρέπει να φτάσουμε έως το 2025 ή το 2030;»
75-95 ΛΕΠΤΑ	Βήμα 3 – Παρουσιάσεις Ομάδων	Οι ομάδες παρουσιάζουν τα σχέδια δράσης τους και «εμπνέουν» το σύνολο. Ρώτησε: «Ποια είναι η πιο σημαντική ενέργεια που πρέπει να γίνει τώρα; Ποιος θα πρέπει να συμμετέχει στη διαδικασία αυτή;»
95-110 ΛΕΠΤΑ	Βήμα 4 – Αναστοχασμός & Συζήτηση	Μια μεγάλη ομαδική συζήτηση για τα διδάγματα: «Τι μάθαμε; Τι μας εξέπληξε; Τι μπορούμε να κάνουμε σήμερα για να υποστηρίξουμε αυτό το μέλλον;»
110-120 ΛΕΠΤΑ	Κλείσιμο	Ευχαρίστησε τους συμμετέχοντες. Ζήτησε από κάθε ομάδα να μοιραστεί το βασικό της takeaway. Πες: «Μόλις σχεδιάσατε το μέλλον – τώρα ξεκινήστε να το υλοποιείτε!»

ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΝΟ. 5:
ΠΩΣ ΝΑ ΥΛΟΠΟΙΗΣΕΙΣ ΕΝΑ ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΑΝΑΔΡΟΜΙΚΟΥ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΥ - BACKCASTING (ΣΧΕΔΙΑΖΟΝΤΑΣ ΤΟ ΜΕΛΛΟΝ ΑΝΤΙΣΤΡΟΦΑ)

Επισκόπηση:

Αυτό το εργαστήριο καθοδηγεί τους νέους μέσα από τη δυναμική foresight μέθοδο του backcasting. Αντί να ρωτάμε «Τι θα συμβεί;», αντιστρέφουμε τη σκέψη: «Τι μέλλον θέλουμε — και πώς θα το πετύχουμε;» Οι συμμετέχοντες ξεκινούν φανταζόμενοι ένα θετικό, επιθυμητό μέλλον και στη συνέχεια εργάζονται προς τα πίσω για να καθορίσουν τα ορόσημα και τις ενέργειες που απαιτούνται για να φτάσουν εκεί.

Ομάδα-στόχος:

- Νέοι ηλικίας 14–30 ετών, ειδικά κατάλληλο για οργανισμούς νέων, σχολικές ομάδες, δημοτικά συμβούλια νέων ή θεματικά εργαστήρια (π.χ. κλίμα, ένταξη, εκπαίδευση κ.ά.)

Υλικά:

- Μεγάλα χαρτιά ή πίνακες (flipcharts)
- Αυτοκόλλητες σημειώσεις ή καρτέλες
- Στυλό, μαρκαδόροι και ταινία
- (Προαιρετικά) Εκτυπωμένα σενάρια ή κάρτες με σενάρια
- Για διαδικτυακή εκδοχή: Miro, Jamboard ή Google Slides

Στόχοι:

- Να βοηθήσει τους νέους να σκεφτούν πέρα από τη βραχυπρόθεσμη επίλυση προβλημάτων.
- Να ενισχύσει τη συστημική σκέψη, τη δημιουργικότητα και το όραμα.
- Να προωθήσει τη λήψη αποφάσεων με βάση τις αξίες και τη μακροπρόθεσμη προοπτική.
- Να ενθαρρύνει τη συνεργασία και την ενεργό συμμετοχή των πολιτών.

Διάρκεια:

- 90–120 λεπτά (μπορεί να επεκταθεί για πιο εις βάθος επεξεργασία).



ΠΛΑΝΟ ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟΥ

ΧΡΟΝΟΣ	ΤΙ ΝΑ ΚΑΝΕΙΣ	ΠΩΣ ΝΑ ΤΟ ΚΑΝΕΙΣ
0-15 ΛΕΠΤΑ	Καλωσόρισμα & ζέσταμα	Ρώτησε: «Ποιο είναι ένα πράγμα που θα άλλαζες στον κόσμο μέχρι το 2040;» Παρουσίασε σύντομα το backcasting ως μια δημιουργική μέθοδο που ξεκινά από το μέλλον και δουλεύει προς τα πίσω. Τόνισε: «Δεν πρόκειται για πρόβλεψη, αλλά για σχεδιασμό».
15-30 ΛΕΠΤΑ	Βήμα 1: Οραματισμός του Μέλλοντος	Οι συμμετέχοντες φαντάζονται ένα επιθυμητό μέλλον το 2040 γύρω από ένα θέμα (π.χ. χωρίς αποκλεισμούς εκπαίδευση, βιώσιμη πόλη, δίκαιη εργασία κ.ά.). Σε μικρές ομάδες το περιγράφουν λεπτομερώς. Ρώτησε: «Πώς μοιάζει αυτό το μέλλον; Ποια οφέλη προσφέρει; Ποιες αξίες το διέπουν;» Ενθάρρυνε τη χρήση σχεδίου, αφήγησης ή σημειώσεων.
30-50 ΛΕΠΤΑ	Βήμα 2: Προσδιορισμός βασικών οροσήμων	Ξεκινώντας από το όραμα, ρώτησε: «Τι έπρεπε να συμβεί ώστε αυτό το μέλλον να υπάρξει;» Ζήτησε από τους συμμετέχοντες να εργαστούν προς τα πίσω, εντοπίζοντας 3–5 σημαντικά ορόσημα, αλλαγές ή παρεμβάσεις. Γράψτε το κάθε ορόσημο σε ξεχωριστή κάρτα και τοποθετήστε τα σε μια χρονική γραμμή.
50-70 ΛΕΠΤΑ	Βήμα 3: Δημιουργία του Οδικού Χάρτη	Εστιάστε τώρα στη διαδρομή από το παρόν μέχρι το όραμα. Ρώτησε: «Ποιες δράσεις, πολιτικές ή αποφάσεις χρειάζονται ώστε να συμβούν αυτά τα ορόσημα;» Προσθέστε βήματα στη χρονική γραμμή, όπως πρωτοβουλίες, καμπάνιες, τεχνολογίες ή συνεργασίες. Ενθάρρυνε τους συμμετέχοντες να σκεφτούν ποιοι εμπλέκονται και ποια εμπόδια πρέπει να ξεπεραστούν.
70-90 ΛΕΠΤΑ	Βήμα 4: Σχεδιασμός Δράσης	Ρώτησε κάθε ομάδα: «Τι μπορούμε να αρχίσουμε να κάνουμε τώρα για να κινηθούμε προς αυτό το μέλλον;» Ενθάρρυνε τους συμμετέχοντες να προσδιορίσουν 2–3 μικρές ενέργειες που μπορούν να ξεκινήσουν άμεσα, όπως πρωτοβουλίες, συνεργασίες ή αλλαγές συμπεριφοράς. Οι ομάδες επιλέγουν την ενέργεια που αισθάνονται έτοιμες να αναλάβουν ή να υποστηρίξουν.

ΠΛΑΝΟ ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟΥ

ΧΡΟΝΟΣ	ΤΙ ΝΑ ΚΑΝΕΙΣ	ΠΩΣ ΝΑ ΤΟ ΚΑΝΕΙΣ
90-110 ΛΕΠΤΑ	Βήμα 5: Μοιρασιά & Αναστοχασμός Ομάδων	Κάθε ομάδα παρουσιάζει σύντομα το όραμά της, τον οδικό της χάρτη και τις βασικές δράσεις. Έπειτα, διεξάγεται ομαδική συζήτηση αναστοχασμού. Ενδεικτικές ερωτήσεις: • «Τι μάθατε σχετικά με τη δημιουργία αλλαγής;» • «Σας εξέπληξε κάτι;» • «Πώς σας βοήθησε αυτό να δείτε το μέλλον διαφορετικά;» Ενθάρρυνε τους συμμετέχοντες να παρατηρήσουν κοινά μοτίβα ανάμεσα στα οράματα και τις διαδρομές.
90-110 ΛΕΠΤΑ	Κλείσιμο & Έμπνευση	Ευχαρίστησε όλους για τη δουλειά τους. Ζήτησε από κάθε ομάδα να μοιραστεί μια λέξη που αποτυπώνει πώς νιώθουν μετά την άσκηση (π.χ. «ενδυναμωμένος», «περίεργος», «αισιόδοξος»). Υπενθύμισε τους: είναι οι «δημιουργοί του μέλλοντος» και η φαντασία τους έχει σημασία. Προαιρετικά: Βγάλε φωτογραφίες από τις χρονογραμμές ή δημιούργησε ψηφιακή εκδοχή για μελλοντική αναφορά.



ΣΥΜΒΟΥΛΕΣ ΓΙΑ ΣΥΝΤΟΝΙΣΤΕΣ:

- **Μείνε ευέλικτος:** Ορισμένες ομάδες μπορεί να χρειάζονται περισσότερη υποστήριξη για να φανταστούν το μέλλον, ενώ άλλες θα μπουν αμέσως στη διαδικασία οραματισμού. Προσαρμόσου ανάλογα με την ενέργεια και την αυτοπεποίθησή τους.
- **Ενθάρρυνε τη φαντασία:** Το μέλλον δεν είναι σταθερό. Προκάλεσε τους συμμετέχοντες να σκεφτούν ευρύτερα, με τόλμη και πέρα από τους σημερινούς περιορισμούς.
- **Δομή υποστήριξης:** Χρησιμοποίησε πίνακα ή τοίχο για τη δημιουργία μιας μεγάλης χρονογραμμής και δώσε στις ομάδες οπτικά πρότυπα εάν χρειάζονται για να οργανώσουν τις ιδέες τους.
- **Ισορροπία ιδεαλισμού και ρεαλισμού:** Αναγνώρισε ότι δεν είναι όλα τα μελλοντικά σενάρια εύκολα εφικτά — αλλά κάθε πρόοδος ξεκινά με ξεκάθαρη πρόθεση και δράση.
- **Γιόρτασε τις ιδέες:** Δεν υπάρχει «σωστό» όραμα. Επικύρωσε τη δημιουργικότητα και τη διορατικότητα κάθε ομάδας.

ΠΡΟΑΙΡΕΤΙΚΕΣ ΠΑΡΑΛΛΑΓΕΣ

- **Χρησιμοποίησε ερεθίσματα:** Αν οι συμμετέχοντες χρειάζονται έμπνευση, δώσε κάρτες ή διαφάνειες με παραδείγματα θεμάτων (π.χ. «Ένας κόσμος όπου κάθε νέος έχει φωνή» ή «Ένα εκπαιδευτικό σύστημα που προάγει την ευημερία»).
- **Θεματική εστίαση:** Προσαρμόστε το εργαστήριο για να εξερευνήσει ειδικές προκλήσεις, όπως την κλιματική δικαιοσύνη, την ψυχική υγεία ή τα δικαιώματα των νέων.

- **Διαδικασία σε εξέλιξη:** Επανεπισκεφθείτε τους οδικούς χάρτες μετά από μερικούς μήνες και παρακολουθήστε την πρόοδο των προτεινόμενων δράσεων.

ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ NO. 6: ΤΡΟΧΟΣ ΤΟΥ ΜΕΛΛΟΝΤΟΣ (FUTURES WHEEL)



Επισκόπηση:

Αυτό το εργαστήριο εισάγει τους νέους στον “τροχό του μέλλοντος”, μια δημιουργική foresight μέθοδο που χαρτογραφεί τις συνέπειες της αλλαγής. Ξεκινώντας με μία μόνο ιδέα, γεγονός ή τάση, οι συμμετέχοντες δημιουργούν έναν τροχό σκέψης σε επίπεδα, αποκαλύπτοντας άμεσες, έμμεσες και μακροπρόθεσμες επιπτώσεις. Πρόκειται για έναν απλό και οπτικό τρόπο να διερευνηθεί η πολυπλοκότητα και η αλληλεξάρτηση των κοινωνικών αλλαγών.

Ομάδα-στόχος:

- Νέοι ηλικίας 13–30 ετών, youth workers, εκπαιδευτικοί ή συμμετέχοντες που εξερευνούν τη συμμετοχή των πολιτών, την κλιματική αλλαγή, τα ψηφιακά εργαλεία ή την καινοτομία.

Υλικά:

- Μεγάλα φύλλα χαρτιού ή πίνακες (flipcharts)
- Αυτοκόλλητα σημειώματα ή κάρτες ευρετηρίου
- Μαρκαδόροι ή στυλό σε διάφορα χρώματα
- Προαιρετικά: Εκτυπωμένες προτάσεις, σενάρια ή άρθρα επικαιρότητας
- Διαδικτυακή εκδοχή: Miro, Jamboard ή Google Slides για ψηφιακή συνεργασία

Στόχοι:

- Να ενθαρρύνει τη συστημική σκέψη και τη συνολική ανάλυση.
- Να βοηθήσει τους νέους να στοχαστούν πάνω στις μακροπρόθεσμες συνέπειες τρεχουσών τάσεων ή αποφάσεων.
- Να ενισχύσει την επίγνωση τόσο των επιθυμητών όσο και των ακούσιων συνεπειών.
- Να υποστηρίξει τη συνεργατική foresight και την ηθική σκέψη.

Διάρκεια:

- 60–90 λεπτά (μπορεί να συντομευθεί ή να επεκταθεί ανάλογα με τον διαθέσιμο χρόνο και το βάθος συζήτησης).

ΠΛΑΝΟ ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟΥ

ΧΡΟΝΟΣ	ΤΙ ΝΑ ΚΑΝΕΙΣ	ΠΩΣ ΝΑ ΤΟ ΚΑΝΕΙΣ
0-10 ΛΕΠΤΑ	Καλωσόρισμα και εισαγωγή στην έννοια	Ξεκίνα ρωτώντας: «Ποια είναι μια αλλαγή που συμβαίνει στον κόσμο σήμερα και θα μπορούσε να διαμορφώσει το μέλλον;» Εξήγησε ότι ο τροχός του μέλλοντος χαρτογραφεί τις συνέπειες της αλλαγής. Τόνισε ότι πρόκειται για μέθοδο εξερεύνησης δυνατοτήτων, όχι για πρόβλεψη.
10-20 ΛΕΠΤΑ	Βήμα 1: Επιλογή κεντρικής αλλαγής	Σε ομάδες ή υποομάδες, διάλεξε ένα γεγονός, ιδέα ή τάση για να εστιάσετε (π.χ. «Το βασικό εισόδημα εφαρμόζεται», «Απαγορεύονται τα πλαστικά μιας χρήσης», «Όλα τα σχολεία γίνονται διαδικτυακά»). Γράψτε την κεντρική ιδέα στο κέντρο του τροχού.
20-35 ΛΕΠΤΑ	Βήμα 2: Χαρτογράφηση άμεσων συνεπειών (1ου επιπέδου)	Ρώτησε: «Τι συμβαίνει αμέσως ως αποτέλεσμα αυτής της αλλαγής;» Οι συμμετέχοντες καταιγίζουν ιδέες (brainstorm) για κοινωνικές, τεχνολογικές, οικονομικές, πολιτιστικές ή περιβαλλοντικές επιπτώσεις. Καταγράψτε τις ιδέες γύρω από το κέντρο.
35-50 ΛΕΠΤΑ	Βήμα 3: Χαρτογράφηση έμμεσων συνεπειών (2ου επιπέδου)	Ρώτησε: «Τι συμβαίνει εξαιτίας αυτών των πρώτων συνεπειών;» Πρόκειται για τις έμμεσες, δεύτερου επιπέδου επιπτώσεις. Προκαλέστε βαθύτερη ανάλυση ζητώντας από τους συμμετέχοντες να σκεφτούν λιγότερο προφανείς ή απρόσμενες εξελίξεις.
50-65 ΛΕΠΤΑ	Βήμα 4 (προαιρετικό): Χαρτογράφηση συνεπειών τρίτου επιπέδου	Αν υπάρχει χρόνος και ενέργεια, προχωρήστε ένα επίπεδο πιο πέρα, αναζητώντας μακροπρόθεσμες ή απρόβλεπτες συνέπειες. Αυτές συχνά αποκαλύπτουν κοινωνικές ή πολιτισμικές αλλαγές σε βάθος χρόνου.
65-80 ΛΕΠΤΑ	Βήμα 5: Ανάλυση και αναστοχασμός	Κάνε πίσω και κοίτα ολόκληρο το τροχό. Αναρωτήσου: «Ποιες επιπτώσεις είναι πιο θετικές ή πιο αρνητικές;» «Ποιες αλληλοσυνδέονται περισσότερο;» Ενθάρρυνε τους συμμετέχοντες να εντοπίσουν μοτίβα και θέματα. Μπορούν να χρησιμοποιήσουν χρώματα ή σύμβολα για να οπτικοποιήσουν αναδυόμενα πρότυπα.
80-90 ΛΕΠΤΑ	Κλείσιμο	Ζήτησε από κάθε ομάδα ή συμμετέχοντα να μοιραστεί τα βασικά συμπεράσματα: «Ποιο ήταν το πιο σημαντικό μάθημα;» «Τι σας εξέπληξε περισσότερο σχετικά με το πώς εξαπλώνεται η αλλαγή;» Ενθάρρυνε τους να σκεφτούν πώς μπορούν να επηρεάσουν θετικά αυτές τις “κυματοειδείς” συνέπειες στο μέλλον.

ΣΥΜΒΟΥΛΕΣ ΓΙΑ ΣΥΝΤΟΝΙΣΤΕΣ:

- **Διατήρησε το οπτικό στοιχείο:** Χρησιμοποίησε μεγάλα φύλλα χαρτιού ή κοινές οθόνες, ώστε τα «κύματα» των συνεπειών να φαίνονται καθαρά.
- **Ενθάρρυνε την ποικιλία σκέψης:** Δεκτές όλες οι ιδέες, ακόμα και αν φαίνονται υπερβολικές. Η πολυπλοκότητα αναδύεται μέσα από τη συζήτηση.
- **Εστίασε στα συστήματα:** Προκάλεσε τους συμμετέχοντες να σκεφτούν πέρα από τα προφανή. Ρώτησε: «Ποιος άλλος επηρεάζεται;» «Ποιες αλυσιδωτές αντιδράσεις μπορεί να ακολουθήσουν;»
- **Ισορρόπησε βάθος και σαφήνεια:** Αν οι ομάδες επεκτείνονται υπερβολικά, βοήθησέ τες να επικεντρωθούν. Αν μένουν στην επιφάνεια, ενθάρρυνέ τες να εμβαθύνουν.

ΠΡΟΑΙΡΕΤΙΚΕΣ ΠΑΡΑΛΛΑΓΕΣ

- **Θεματικοί τροχοί:** Ανάθεσε διαφορετικά θέματα σε κάθε ομάδα (π.χ. πολιτική για το κλίμα, ψηφιακή τεχνολογία, κοινωνικά κινήματα).
- **Σύγκριση και αντίθεση:** Ζήτησε από δύο ομάδες να εξερευνήσουν διαφορετικά αρχικά σημεία και μετά να συγκρίνουν τα μελλοντικά τους σενάρια.
- **Δράσεις παρακολούθησης:** Προκάλεσε τους συμμετέχοντες να επιλέξουν μία συνέπεια και να σκεφτούν πώς θα μπορούσαν να προετοιμαστούν για αυτήν ή να την επηρεάσουν θετικά.

ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ NO. 7: ΝΤΕΤΕΚΤΙΒ ΤΟΥ ΜΕΛΛΟΝΤΟΣ (ΕΚΔΟΣΗ ΝΕΟΛΑΙΑ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ)

Επισκόπηση:

Αυτή η διαδραστική, βιωματική δραστηριότητα προσκαλεί τους νέους να μπουν στον ρόλο των «ντετέκτιβ του μέλλοντος», καθώς εξερευνούν πώς η συμμετοχή των πολιτών και η δημοκρατία μπορεί να εξελιχθούν τα επόμενα χρόνια. Χρησιμοποιώντας πραγματικούς τίτλους ειδήσεων ως «σημάδια του νέου», οι συμμετέχοντες αναλύουν τα τρέχοντα γεγονότα ως ενδείξεις μελλοντικών τάσεων και στοχάζονται πώς μπορούν να δράσουν από σήμερα.

Ομάδα Στόχος:

- Νέοι (15–30 ετών), youth workers, εκπαιδευτικοί ή οποιοσδήποτε ενδιαφέρεται για θέματα νεολαίας και δημοκρατίας.

Υλικά:

- **Δια ζώσης:** 20–30 εκτυπωμένοι τίτλοι ειδήσεων, χαρτιά, μαρκαδόροι, αυτοκόλλητα, τραπέζια/καρέκλες.
- **Διαδικτυακή εκδοχή:** Miro, Jamboard ή Google Slides· οι τίτλοι ειδήσεων ανεβαίνουν εκ των προτέρων και οι συμμετέχοντες χωρίζονται σε διαδικτυακές ομάδες.

Στόχοι:

- Να ενθαρρύνει την κριτική σκέψη γύρω από την αλλαγή, την ανίχνευση τάσεων και τη δημιουργία σεναρίων.
- Να αναδείξει τον ρόλο και τον αντίκτυπο της φωνής των νέων στη διαμόρφωση της δημοκρατίας.

Διάρκεια:

- 2 ώρες (με δυνατότητα προσαρμογής — μπορεί να συντομευθεί ή να επεκταθεί).

Εισαγωγή Σεναρίου:

Βρισκόμαστε στο έτος 2040. Μια δημοκρατική πλατφόρμα καθοδηγούμενη από νέους έχει εδραιωθεί σε όλη την Ευρώπη, ενδυναμώνοντας τους νέους να ψηφίζουν, να προτείνουν νόμους και να χρηματοδοτούν τοπικές πρωτοβουλίες. Οι συμμετέχοντες καλούνται να κοιτάξουν πίσω στο σήμερα και να εντοπίσουν ενδείξεις (clues) που μπορεί να οδήγησαν σε αυτήν την αλλαγή.

(Μπορείτε επίσης να δημιουργήσετε το δικό σας σενάριο.)

ΣΥΜΒΟΥΛΕΣ ΓΙΑ ΣΥΝΤΟΝΙΣΤΕΣ:

- Μην ανησυχείς να το κάνεις τέλεια — απλώς καθοδήγησε την ομάδα βήμα-βήμα.
- Άφησε τους συμμετέχοντες να οδηγήσουν την ανακάλυψη — δεν υπάρχουν σωστές ή λάθος απαντήσεις.
- Ενθάρρυνε τη διασκέδαση, τη φαντασία και την περιέργεια.
- Αν μια ομάδα «κολλήσει», κάνε απλές ερωτήσεις όπως:

«Τι αλλάζει σε αυτόν τον τίτλο;»
«Γιατί συμβαίνει αυτό τώρα;»
«Πώς θα μπορούσε αυτό να επηρεάσει τους νέους;»

Σημάδια του νέου:

Αυτές είναι σύντομες, πραγματικές ειδήσεις ή αποσπάσματα που υποδεικνύουν αναδυόμενες αλλαγές στην κοινωνία. Λειτουργούν ως «ενδείξεις» (clues) που προκαλούν περιέργεια και βοηθούν τους συμμετέχοντες να φανταστούν πώς μπορεί να μοιάζει το μέλλον.

Για παράδειγμα, ένας τίτλος όπως «Οι σταρ του TikTok ξεκινούν εκστρατεία για να ενθαρρύνουν τους νέους να ψηφίσουν» ή «Όλο και περισσότεροι έφηβοι εντάσσονται στα τοπικά συμβούλια στη Γερμανία», μπορεί να ανοίξει μια συζήτηση για το πώς εξελίσσεται ο ρόλος των νέων στη δημόσια ζωή και τη συμμετοχή στα κοινά.

ΠΛΑΝΟ ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟΥ

ΧΡΟΝΟΣ	ΤΙ ΝΑ ΚΑΝΕΙΣ	ΠΩΣ ΝΑ ΤΟ ΚΑΝΕΙΣ
0-15 ΛΕΠΤΑ	Εισαγωγή & Icebreaker	Καλωσόρισε τους συμμετέχοντες. Ρώτησε: «Αν ήσουν υπεύθυνος/η της χώρας, τι θα άλλαζες πρώτο/η;» Εξήγησε τον "ντετεκτιβίστικο" ρόλο τους.
15-30 ΛΕΠΤΑ	Βήμα 1 – Ανάγνωση ενδείξεων	Οι συμμετέχοντες επιλέγουν 2–3 τίτλους ειδήσεων που τους εντυπωσιάζουν. Ρώτησε: «Τι σου έκανε εντύπωση ή φαίνεται σημαντικό;»
30-50 ΛΕΠΤΑ	Βήμα 2 – Συζήτηση σε ομάδες	Σε ομάδες (3–5 άτομα) συζητούν και εντοπίζουν μοτίβα. Ρώτησε: «Βλέπουμε κοινά θέματα;»
50-75 ΛΕΠΤΑ	Βήμα 3 – Ομαδοποίηση αξιών	Οι ομάδες ομαδοποιούν τους τίτλους σε 2–3 τάσεις και τους δίνουν δημιουργικά ονόματα (π.χ. "TikTok Πολιτική").
75-95 ΛΕΠΤΑ	Βήμα 4 – Μοιράζονται με όλους	Οι ομάδες παρουσιάζουν τις τάσεις τους και συζητούν τη σημασία τους για τη δημοκρατία. Ρώτησε: «Τι μπορεί να σημαίνει αυτό για τη συμμετοχή των νέων;»
95-110 ΛΕΠΤΑ	Βήμα 5 – Αναστοχασμός	Ομαδική συζήτηση. Ρώτησε: «Τι σας εξέπληξε; Τι μπορούμε να κάνουμε για να υποστηρίξουμε τη συμμετοχή των νέων;»
110-120 ΛΕΠΤΑ	Κλείσιμο	Ευχαρίστησε τους συμμετέχοντες. Ζήτησε από κάθε ομάδα να μοιραστεί ένα βασικό συμπέρασμα. Πες: «Είστε πλέον ντετέκτιβ του μέλλοντος. Συνεχίστε να εντοπίζετε ενδείξεις!»

ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ NO. 8: ΠΙΝΑΚΑΣ 2X2 (2X2 MATRIX)



Επισκόπηση:

Μια δυναμική και βιωματική δραστηριότητα όπου οι νέοι εξερευνούν και σχεδιάζουν εναλλακτικά μέλλοντα με δομημένο και δημιουργικό τρόπο. Δημιουργούν τέσσερα διαφορετικά σενάρια βασισμένα σε δύο κρίσιμες αβεβαιότητες — τις κύριες δυνάμεις που είναι πιθανότερο να διαμορφώσουν το μέλλον, αλλά των οποίων τα αποτελέσματα είναι απρόβλεπτα.

Ομάδα Στόχος:

- Νέοι (ηλικίες 15–30 ετών), youth workers, εκπαιδευτικοί, ακτιβιστές ή οποιοσδήποτε ενδιαφέρεται για το μέλλον, τους νέους και τη δημοκρατία.

Υλικά:

- **Δια ζώσης:** Χαρτί A4 (λευκό και πολύχρωμο), μαρκαδόροι, στυλό, ταινία ή σχοινί.
- **Διαδικτυακά:** Miro ή Google Slides· ο πίνακας 2x2 προετοιμασμένος εκ των προτέρων.

Στόχοι:

- Ενίσχυση της ικανότητας να φαντάζονται πολλαπλά εναλλακτικά μέλλοντα, να ενθαρρύνουν τη σκέψη και τη δημιουργία σεναρίων.
- Εξερεύνηση διαφορετικών τρόπων με τους οποίους μπορεί να εξελιχθεί το μέλλον και αναστοχασμός πάνω στην τρέχουσα κατάσταση, ανακαλύπτοντας νέες δυνατότητες.

Διάρκεια:

- 2 ώρες (μπορεί να προσαρμοστεί σε μικρότερη ή μεγαλύτερη διάρκεια).

Ορισμοί:

- **Δυνάμεις Αλλαγής (Drivers of Change):** Οι βασικές δυνάμεις ή τάσεις που διαμορφώνουν το μέλλον, επηρεάζοντας το πώς τα συστήματα εξελίσσονται, αλλάζουν ή μεταμορφώνονται με τον χρόνο.
- **Σενάρια:** Δεν αποτελούν προβλέψεις αλλά δομημένες ιστορίες για διαφορετικά πιθανά μέλλοντα. Έχουν σχεδιαστεί ώστε να βοηθούν τους νέους να κατανοούν την αβεβαιότητα, να εξερευνούν εναλλακτικές επιλογές και να λαμβάνουν πιο ενημερωμένες αποφάσεις.

ΠΛΑΝΟ ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟΥ

ΧΡΟΝΟΣ	ΤΙ ΝΑ ΚΑΝΕΙΣ	ΠΩΣ ΝΑ ΤΟ ΚΑΝΕΙΣ
0-10 ΛΕΠΤΑ	Εισαγωγή & Ορισμός πλαισίου	Καλωσόρισε τους συμμετέχοντες. Παρουσίασε τους στόχους, το πλαίσιο και τη διάρκεια του εργαστηρίου.
10-25 ΛΕΠΤΑ	Βήμα 1 – Ορισμός του ερωτήματος	Ορίστε από κοινού με την ομάδα το βασικό ερώτημα που θέλετε να διερευνήσετε.
25-40 ΛΕΠΤΑ	Βήμα 2 – Καθορισμός βασικών δυνάμεων αλλαγής	Κάντε καταιγισμό ιδεών (brainstorming) για τις βασικές δυνάμεις που επηρεάζουν και διαμορφώνουν το μέλλον σχετικά με το θέμα. Επιλέξτε τις δύο πιο σημαντικές και ανεξάρτητες μεταξύ τους. Και οι δύο πρέπει να έχουν μεγάλο αντίκτυπο και υψηλό βαθμό αβεβαιότητας.
40-70 ΛΕΠΤΑ	Βήμα 3 – Δημιουργία του πίνακα και των 4 σεναρίων	Σχηματίστε τον Πίνακα στο πάτωμα με σχοινί ή ταινία. Κάθε γραμμή αντιπροσωπεύει μία από τις δύο δυνάμεις αλλαγής. Ζητήστε από τους συμμετέχοντες να φανταστούν τη γραμμή ως φάσμα με δύο άκρα και να ορίσουν τι αντιπροσωπεύει το καθένα. Χωρίστε τους συμμετέχοντες σε 4 μικρές ομάδες, καθεμία τοποθετημένη σε ένα τεταρτημόριο. Κάθε ομάδα περιγράφει σύντομα το βασικό μήνυμα του σεναρίου της.
70-90 ΛΕΠΤΑ	Βήμα 4 – Παρουσίαση των σεναρίων	Όταν τα σενάρια είναι έτοιμα, ζητήστε από τις ομάδες να τους δώσουν έναν τίτλο που να δείχνει τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά τους. Προσκαλέστε τις ομάδες να παρουσιάσουν (ή ακόμη και να “παίξουν”) τα σενάρια.

WORKSHOP PLAN

ΧΡΟΝΟΣ	ΤΙ ΝΑ ΚΑΝΕΙΣ	ΠΩΣ ΝΑ ΤΟ ΚΑΝΕΙΣ
90-110 ΛΕΠΤΑ	Βήμα 5 – Αναστοχασμός	Συζήτηση σε ολομέλεια για την εμπειρία. Ρώτησε τους συμμετέχοντες: 1. Πώς νιώθετε για κάθε σενάριο; 2. Ποια χαρακτηριστικά ήταν τα πιο εντυπωσιακά ή απροσδόκητα; 3. Ποια σενάρια θεωρείτε θετικά και ποια αρνητικά; 4. Ποιες στρατηγικές ή ενέργειες μπορούμε να κάνουμε για να επιτύχουμε ή να αποφύγουμε αυτά τα σενάρια;
110-120 ΛΕΠΤΑ	Κλείσιμο & Συμπεράσματα	Ζήτησε από τους συμμετέχοντες να πουν με μία λέξη τι κρατούν από το εργαστήριο. Υπενθύμισέ τους ότι: • το μέλλον δεν είναι προκαθορισμένο, • υπάρχουν πολλαπλά πιθανά μέλλοντα, • οι σημερινές μας πράξεις διαμορφώνουν τα αυριανά μας μέλλοντα. Ευχαρίστησε τους συμμετέχοντες.

ΣΥΜΒΟΥΛΕΣ ΓΙΑ ΣΥΝΤΟΝΙΣΤΕΣ:

- Να είστε παιχνιδιάρικοι και να ενθαρρύνετε την περιέργεια και τη φαντασία.
- Κρατήστε τον Πίνακα (Matrix) απλό και οπτικά καθαρό.
- Διασφαλίστε ότι όλοι οι συμμετέχοντες συμμετέχουν ενεργά.
- Ενθαρρύνετε τη χρήση αφήγησης (storytelling).
- Βρείτε την ισορροπία ανάμεσα στη διασκέδαση και στις εις βάθος συζητήσεις.
- Μην ξεχάσετε να συνδέσετε το μέλλον με το παρόν και να εμπνεύσετε δράση.

ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Είμαστε χαρούμενοι που έφτασες στο τέλος του Οδηγού μας. Ελπίζουμε να τον αξιοποιήσεις στο έργο σου με νέους ανθρώπους (ή ακόμη και με μη νέους), ή τουλάχιστον να έμαθες κάτι καινούργιο. Στόχος μας ήταν να αναδείξουμε τη σημασία του foresight, τις θεωρητικές του παγίδες, την πρακτική του εφαρμογή και, τέλος, τη χρήση του στο πεδίο της νεολαίας. Πιστεύουμε ότι τηρήσαμε τις αρχές που θέσαμε στην εισαγωγή και δημιουργήσαμε ένα αξιόλογο υλικό, το οποίο μπορεί να αποτελέσει αφετηρία για περαιτέρω θεωρητικές ή πρακτικές εξελίξεις.

Όπως επαναλαμβάνεται συχνά, το foresight δεν είναι μια αόριστη έννοια που χρησιμοποιείται για να «προβλέψει» το μέλλον — δεν είναι σαν να κοιτάζεις μέσα σε μια κρυστάλλινη σφαίρα. Στην πραγματικότητα, πρόκειται για ένα σύνολο δομημένων μεθόδων και εργαλείων που μπορούν να εφαρμοστούν σε πολλούς τομείς: πολιτική στρατηγική, επιχειρηματικός σχεδιασμός, ακαδημαϊκή έρευνα, στρατιωτική προετοιμασία και, το σημαντικότερο, εργασία με τη νεολαία. Η σημασία του είναι ιδιαίτερα εμφανής στον σημερινό κόσμο, που χαρακτηρίζεται από αβεβαιότητα, παγκόσμιες κρίσεις και μακροπρόθεσμες προκλήσεις που οι νεότερες γενιές ήδη καλούνται να αντιμετωπίσουν.

Είναι προς το συμφέρον τόσο της κοινωνίας όσο και του ευρύτερου κόσμου να εξοπλίσουμε τη νέα γενιά με τις δεξιότητες που χρειάζεται για να πλοηγηθεί σε πιθανά μελλοντικά σενάρια. Αυτό σημαίνει να βοηθήσουμε τους νέους να μάθουν να σκέφτονται λογικά και στρατηγικά σχετικά με το πού μπορεί να οδηγήσουν οι τρέχουσες τάσεις, δυνάμεις και «σήματα». Ενθαρρύνοντας αυτόν τον τρόπο σκέψης, μπορούμε να προετοιμαστούμε καλύτερα για τις σύνθετες προκλήσεις που ίσως προκύψουν.

Το να είμαστε προετοιμασμένοι είναι σημαντικό. Η ύπαρξη ενός σχεδίου —και, ιδανικά, περισσότερων εναλλακτικών σχεδίων— μπορεί να μας βοηθήσει να ξεπεράσουμε δύσκολες περιόδους. Όπως λέει και η παροιμία, «Η τύχη ευνοεί τους προετοιμασμένους».



**ΝΑ ΘΥΜΑΣΑΙ,
ΕΙΝΑΙ ΑΠΑΡΑΙΤΗΤΟ
ΝΑ ΕΙΣΑΙ ΠΡΟΕΤΟΙΜΑΣΜΕΝΟΣ!**



2025 ©